

รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

Role of Morality Teaching Monks in Schools
on The Teaching and Learning Process in Phetchabun Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

The Potential Development of Morality Teaching Monks
in Phetchabun Province

โดย

พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.

พระปลัดพีระพงศ์ จูฑิตธมฺโม, ดร.

พระครูประโชติพัชรพงศ์, ดร.

พระมนูศักดิ์ อุตตโร

ดร.เครือวัลย์ มโนรัตน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

พ.ศ.๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800766169

รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

Role of Morality Teaching Monks in Schools

On The Teaching and Learning Process in Phetchabun Province

โดย

พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.

พระปลัดพีระพงศ์ จิตฺตมโฆ, ดร.

พระครูประโชติพัชรพงศ์, ดร.

พระมนูศักดิ์ อุตฺตโร

นางเครือวัลย์ มโนรัตน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

พ.ศ.๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800766169

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Final Drafted Research Report

Research Sub-Project 1

Role of Morality Teaching Monks in Schools on The Teaching and Learning Process in Phetchabun Province

By

Phrapalad Wutthipong Kittivanno, Dr.
Phapalad Peerapong Thitadhammo, Dr.
Phrakhruprachotphatcharaphong, Dr.
Phra Manusak Uttaro
Dr.Krueawan Manorat
Mahulalongkornrajavidyalaya University
Phokhunphamuang Buddhist College
B.E. 2566

Research Project Funded
by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 800766169
(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย	๖
๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย	๘
๑.๘ ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๙
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีบทบาทของพระสงฆ์	๑๑
๒.๒.๑ ความหมายของบทบาท	๑๑
๒.๒.๒ ประเภทของบทบาท	๑๒
๒.๒.๓ บทบาทของพระสงฆ์	๑๔
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีบทบาทพระสอนศีลธรรม	๒๓
๒.๓.๑ ความเป็นมาของพระสอนศีลธรรม	๒๓
๒.๓.๒ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการทำหน้าที่ครู	๒๔
๒.๓.๓ ลักษณะการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๒๖
๒.๓.๔ วิธีสอนของพระสอนศีลธรรม	๒๙
๒.๓.๕ สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรม	๒๙
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน	๓๓
๒.๔.๑ ความหมายของการจัดการเรียนการสอน	๓๓

๒.๔.๒ หลักการจัดการเรียนการสอน	๓๕
๒.๔.๓ แนวทางการจัดการเรียนการสอน	๓๗
๒.๔.๔ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน	๔๐
๒.๔.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	๔๕
๒.๔.๖ แนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอน	๕๐
๒.๕ แนวคิดทฤษฎีกระบวนการเรียนการสอน	๕๘
๒.๕.๑ ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน	๕๘
๒.๕.๒ กระบวนการสอนตามทฤษฎีนักวิชาการทางการศึกษา	๕๙
๒.๕.๓ ประเภทของกระบวนการเรียนการสอน	๖๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๔
๒.๖.๑ รายงานวิจัย	๗๔
๒.๕.๒ เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๗๙
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๑
๓.๒ พื้นที่ในการวิจัย	๘๒
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)	๘๒
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย	๘๕
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๘
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๙
๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษา	๙๐
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน	๙๑
๔.๑.๑ บทบาทด้านการใช้กระบวนการเรียนการสอน	๙๑
๔.๑.๒ บทบาทด้านการใช้สื่อการสอน	๙๘
๔.๑.๓ บทบาทด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน	๑๐๔
๔.๑.๔ บทบาทด้านคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรม	๑๐๘
๔.๒ ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาในกระบวนการเรียนการสอน	๑๑๖
๔.๒.๑ ปัญหา อุปสรรค ด้านการใช้กระบวนการเรียนการสอน	๑๑๖
๔.๒.๒ ปัญหา อุปสรรค ด้านการใช้สื่อการสอน	๑๑๘
๔.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๑๑๙
๔.๒.๔ ปัญหา อุปสรรค ด้านการวัดผลประเมินผล	๑๒๐
๔.๒.๕ แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	๑๒๑

๔.๓ การจัดทำชุดความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมต่อกระบวนการเรียนการสอน	๑๒๓
๔.๓.๑ แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑๒๓
๔.๓.๒ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑๒๕
๔.๓.๓ แนวทางในการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑๒๖
๔.๓.๔ การจัดทำชุดความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน	๑๒๙

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๔๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๕

บรรณานุกรม	๑๕๖
ภาคผนวก ก. หนังสือขอสัมภาษณ์	๑๖๒
ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์	๑๙๕
ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	๒๐๔
ภาคผนวก ง. ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๒๐๗
ภาคผนวก จ. แบบสรุปโครงการวิจัย	๒๑๓
ภาคผนวก ฉ. หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์	๒๑๘
ภาคผนวก ช. ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบการวิจัย	๒๒๔
ภาคผนวก ซ. ประวัติผู้วิจัย	๒๒๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๓.๑ ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	๘๘

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗
แผนภาพที่ ๕.๑ องค์กรความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มี ต่อกระบวนการเรียนการสอน	๑๕๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในรายงานวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงจากพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๓๘/๒๖๖. หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๑๐ ข้อ ๓๓๘ หน้า ๒๖๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๘

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

พระวินัยปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มทา (ไทย)	วินัยปิฎก มหาวรรค	ภาษาไทย

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	ภาษาไทย
ส.นิ (ไทย)	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค	ภาษาไทย
อง.ปญจก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต	ภาษาไทย
ขุ.ขุ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตที่น่าเป็นห่วง จากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาของสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่สัมพันธ์กับคุณธรรม เพราะการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทันเกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ^๑ ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน ปัญหาที่สำคัญที่พบมากคือ การละเมิดศีล ๕ ในประเด็นต่าง ๆ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิต หรือการเบียดเบียนกัน การคดโกงหรือลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่มสุราหรือการใช้เสพยาเสพติด^๒ เป็นต้น

สาเหตุซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง คือการที่นักเรียนและเยาวชนขาดการปลูกฝังและการกล่อมเกลาจิตใจในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสำนึกต่อหน้าที่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การใช้สติพิจารณาเมื่อเกิดปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการยั้งคิด และลดการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อสถานะการเป็นนักเรียนหรือเยาวชน สภาพแวดล้อมรอบตัวถือเป็นปัจจัยที่มีส่วนในการชักจูงให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบการพัฒนาสังคมที่ไม่สมบูรณ์ ที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการกระทำและคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้เสรีภาพอย่างไม่จำกัด ทำให้ยากต่อการควบคุมพฤติกรรม รวมทั้งการแก้ไขและป้องกันปัญหาอันเกิดจากการละเมิดศีลทั้ง ๕ ข้อ เว้นแต่เยาวชนจะถูกจัดระเบียบทางความคิดจนมีจิตใจที่ใฝ่ดีและมีพลังที่กล้าแข็งในการต่อสู้กับอำนาจกิเลสในจิตใจ ซึ่งจะเป็นสร้างคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันเหตุปัจจัยในทางเสื่อมทั้ง ๖ ประการ มีการดื่มน้ำเมา เทียวกลางคืน^๓ เป็นต้น ที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๓๕.

^๒ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๓.

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๗/๒๐๒.

การจะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป ทุกสถาบันทางสังคมล้วนแต่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัว จัดเป็นสถาบันแรกที่เด็กต้องเริ่มในการเรียนรู้ เพื่อการดำรงชีวิต และจะได้รับการสั่งสอนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม เพราะแต่ในปัจจุบันผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง สถาบันการศึกษาจึงมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน^๔ เมื่อสถาบันครอบครัวมีภาระงานที่มากขึ้นเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการครองชีพสูงขึ้น ต้องทำงานมากขึ้น ไม่มีเวลาพูดคุยอบรมบุตรหลานของตนเองให้เป็นคนดีมีคุณธรรมเหมือนเช่นอดีต การอบรมบ่มนิสัย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงตกเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการการศึกษา เพื่อให้เกิดการบูรณาการหลักธรรมคำสั่งสอนที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีรวมกับการเรียนการสอนทางวิชาการ ก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และสติปัญญาของผู้เรียนไปพร้อมกัน^๕

สถาบันศาสนาที่มีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อน นับเป็นสถาบันที่สำคัญที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทย ศึกษาได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า คนไทยในสมัยก่อนส่วนมากจะนำลูกหลานไปฝากไว้กับวัดเพื่อให้มีโอกาสได้เล่าเรียนหนังสือ ให้ความรู้ อ่านออกเขียนได้ เมื่ออายุครบบวชก็จะได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ศึกษาเล่าเรียนวิชาการชั้นสูงต่อไป ส่วนสตรี และคนชราจะได้รับความรู้จากการไปสดับฟังพระธรรมเทศนาที่วัด ดังนั้นคนไทยส่วนใหญ่ในสมัยก่อน จึงดำเนินชีวิตโดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำแทบทั้งสิ้น การดำเนินชีวิตแบบคนไทยในอดีต มีการบัญญัติศัพท์เรียกว่าวิถีไทย นั่นคือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะให้การฝึกอบรมแก่บุตรหลานของตนให้ครองชีวิตแบบไทย โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของชีวิต สั่งสอนให้อุทิศทุกคนมี ศีลสมาธิ ปัญญา ทำให้การดำรงชีวิตมีความสมดุลระหว่างการหาเลี้ยงตน ดูแลครอบครัว โดยไม่ต้องเบียดเบียนชีวิตอื่นหรือครอบครัวอื่น อันเป็นผลทำให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข^๖

รัฐบาลจึงมีนโยบายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๖๗ ซึ่งมีข้อความระบุว่า

^๔ วิมลรัตน์ ตีรมาศวนิช, ผลของการใช้การสอนตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสต์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑, **ปริญาญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๘), หน้า ๖.

^๕ เมตตา ภิรมย์ภักดี, **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นการศึกษากรุงเทพมหานคร เขต , ๒๕๔๗), หน้า คำนำ.

^๖ วรวิทย์ วสันตสารกร, **การปรับตนตามวิถีพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: วารสารสารานุกรม ศึกษาศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๔๓.

ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลาย พระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการ หรือกลไกดังกล่าวด้วย^๗

รัฐจึงต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้รัฐและเอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม

คำว่า พัฒนา ในภาษาไทยปัจจุบันมีความหมายตรงกับคำภาษาบาลีว่า ภาวนา การพัฒนาตนของบุคคลตามแนวพุทธศาสนาจะต้องตั้งอยู่บนหลักภาวนา ๔ คือ กายภาวนา ศิลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ถ้าเป็นคุณสมบัติของท่านผู้พัฒนาตนแล้ว เป็นรูปคุณนาม เป็นคุณสมบัติของบุคคลท่านใช้ว่า ภาวิตกาโย ภาวิตสีโล ภาวิตจิตโต และภาวิตปัญญาโย^๘

การพัฒนาคุณภาพคนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ ได้เสนอแนวคิดให้ใช้การศึกษา เป็นเครื่องมือหรือระบบในการเพิ่มศักยภาพของมนุษย์ให้เป็นผู้มีพัฒนาการที่สมดุลทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคมเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เรียนรู้ เพื่อรองรับการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ โดยผู้เรียนสามารถที่จะเลือกและเรียนรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการพินิจพิเคราะห์อย่างระมัดระวัง พิจารณาแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาด้วยวิธีการ กระบวนการ การคิดที่เหมาะสมและทักษะเพียงพอที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างไม่สิ้นสุด^๙ กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงจัดให้มีการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน ๑๒ ปี และได้มอบหมายให้กรมการศาสนาดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และให้สถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมเพื่อการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอน

แต่จากสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจที่พัฒนาไปอย่างไม่เต็มที่ ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลการศึกษา ส่งผลให้การบริหารงานการศึกษาและการจัดการศึกษารายวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการส่งเสริมอย่างเป็นทางการ สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้ง

^๗ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF> [๓๑ มกราคม ๒๕๖๗].

^๘ อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๘/๑๐๔-๑๐๖.

^๙ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, “แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พรินทิงกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

หลักสูตรยังขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมให้เข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไป และไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความซาบซึ้งขาดการปฏิบัติและขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างทั่วถึง จึงไม่สามารถใช้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรมและแก้ปัญหาชีวิตของเยาวชนและประชาชนในสังคมได้อย่างเด่นชัดและเป็นรูปธรรม^{๑๐}

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในเด็กและเยาวชนและประชาชน กรมการศาสนาได้ขับเคลื่อนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่มีทุกภาคส่วนร่วมดำเนินงานด้วยการสนับสนุนบทบาทของคณะสงฆ์องค์การทางศาสนา ชุมชน และครอบครัวให้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดในการเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนา การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนิกชนทุกศาสนา เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนดังกล่าวอย่างเร่งด่วน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นครูสอนศีลธรรมและวิชาพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม จึงเห็นสมควรที่จะนำพระภิกษุสงฆ์ได้เข้าไปสอนในโรงเรียนทุกระดับชั้น เป็นการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน กรมการศาสนาได้จัดดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสม ดังคำกล่าวที่ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้ามีใจเป็นใหญ่สำเร็จด้วยใจถ้าคนมีใจดีก็จะพูดดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้นสุขย่อมติดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น^{๑๑}

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๑-๓ และสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต ๔๐ ได้เริ่มดำเนินการโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพร้อมกับการดำเนินงานตามโครงการวิถีพุทธ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และดำเนินการต่อเนื่องจนในปีพุทธศักราช ๒๕๖๖ มี จำนวน ๓๘๐ รูป และมีการขยายความร่วมมือกับกรมการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรในสถานศึกษาผู้มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนในระบบไตรสิกขาทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอนผู้ จัดการเรียนรู้ในพื้นที่ ที่มีที่ปรึกษาทางวิชาการ มีแหล่งเรียนรู้ใกล้โรงเรียนจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน^{๑๒}

^{๑๐} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน, ๕๔๕), หน้า ๓๐-๓๑.

^{๑๑} ชุ.ชุ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

^{๑๒} ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ฟ่อนขุนผาเมือง เพชรบูรณ์, “ฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรม”, (เพชรบูรณ์)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทาง จัดทำชุดความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรม ที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้เป็น รูปแบบและแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมถึงช่วยในการบูรณาการชุดความรู้เพื่อการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอนให้มีความทันสมัย มีความเหมาะสมต่อผู้เรียน และสามารถนำแนวคิดมาช่วยในสร้าง ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาแต่ละแห่ง และเพื่อ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักเรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขได้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการจัดการกระบวนการเรียน การสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอชุดความรู้ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนใน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา ในการจัดการกระบวนการเรียนการ สอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ชุดความรู้ บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ใน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา/ประเด็นการวิจัย มุ่งศึกษาเนื้อหาและตัวชี้วัดการผลการวิจัย
ดังนี้

๑) ศึกษาค้นคว้าบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) ศึกษาถึงสภาพ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓) ศึกษาถึงแนวทางในการจัดทำชุดความรู้ เรื่องบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการทำการวิจัยได้แก่ สถานศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่พระสอนศีลธรรมปฏิบัติงานอยู่

๑.๔.๓. ขอบเขตด้านประชากร

๑) ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๓๐๐ รูป

๒) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๒๐ รูป ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงพระสอนศีลธรรมที่เป็นพระนิสิตของวิทยาลัยสงฆ์พ่อขุนผาเมืองเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๓๒ รูป/คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ มกราคม – ธันวาคม ๒๕๖๖

๑.๔.๖ ขอบเขตด้านแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตแนวคิดในการวิจัยไว้ คือ (๑) ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๒) แนวคิดทฤษฎีบทบาทของพระสงฆ์ (๓) แนวคิดทฤษฎีบทบาทพระสอนศีลธรรม (๔) แนวคิดทฤษฎีการเรียนการสอน และ (๕) แนวคิดทฤษฎีกระบวนการสอน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนของพระภิกษุสงฆ์ ที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียนการสอน การวางแผนการสอน การพัฒนาและการใช้สื่อการสอน รวมถึงการวัดผลประเมินผลการเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระภิกษุที่สมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และผ่านการคัดเลือกโดยการฝึกอบรมตามหลักสูตรพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาของจังหวัดเพชรบูรณ์

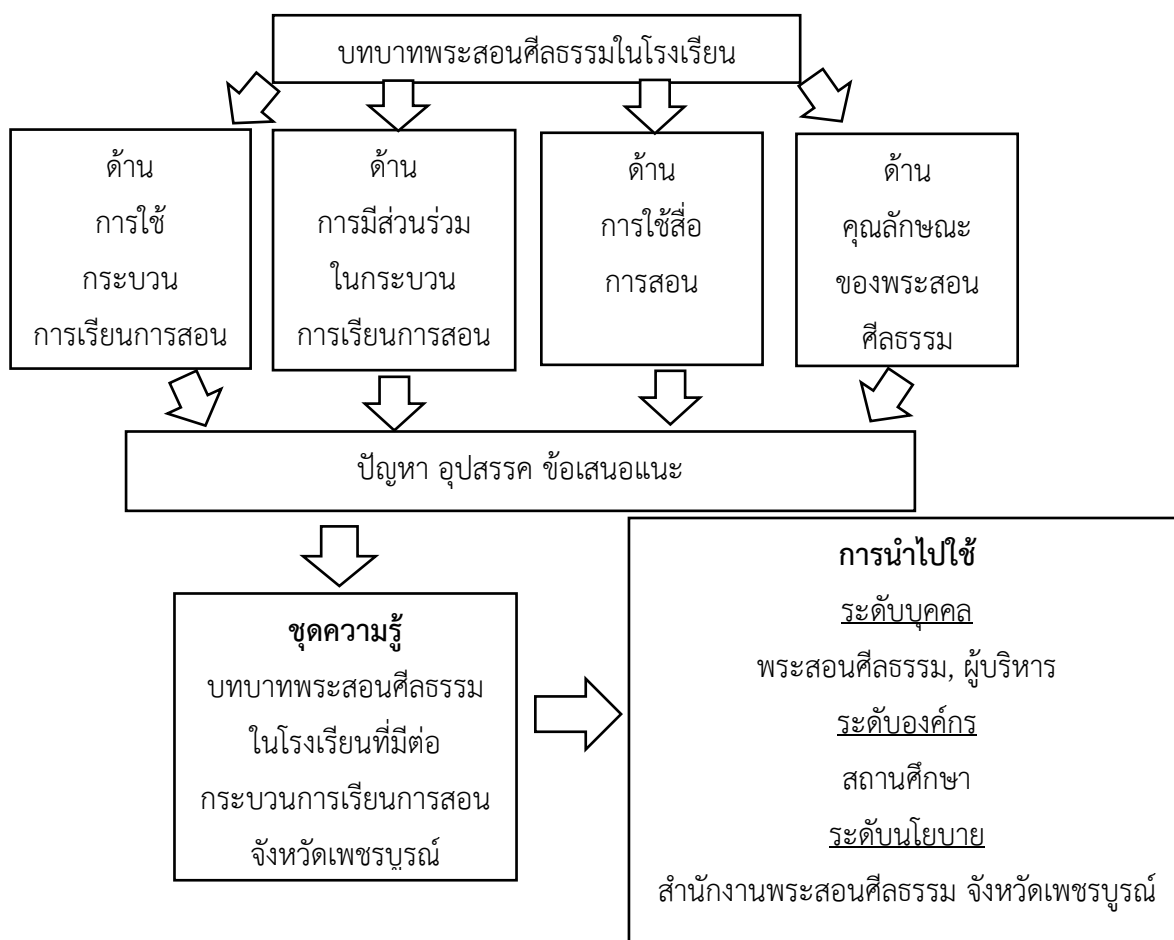
ศีลธรรม หมายถึง คุณธรรมพื้นฐานในการใช้ชีวิตอย่างปกติสุขของนักเรียนได้แก่ ศีล ๕ ศีล และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง รูปแบบและวิธีการในการสร้างความเข้าใจเนื้อหาสาระของความรู้ทางพระพุทธศาสนา การใช้สื่อการสอนและเครื่องมือในการสอน เพื่อช่วยให้การสอนศีลธรรมประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมความรู้ต่าง ๆ นอกห้องเรียนด้วย

จังหวัดเพชรบูรณ์ หมายถึง จังหวัดในประเทศไทยอยู่ทางตอนเหนือตอนล่าง แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาจำนวน ๖ สังกัด ๑๔ หน่วยงาน ๘๗๐ แห่ง

๑.๖ กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบบทบาทบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗.๒ ได้ทราบถึง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗.๓ ได้ชุดความรู้ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน

๑.๗.๔ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอน เพื่อนำไปปรับปรุงและวางแผนการพัฒนาหลักสูตรพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑.๘ ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

๑.๘.๑ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาตนเอง

๑.๘.๒ ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑.๘.๓ ได้ข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน

๑.๘.๔ ผลการศึกษาวิเคราะห์จะเป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมต่อกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นแก่สถานศึกษาและผู้เรียน

๑.๘.๕ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีแนวทางช่วยพัฒนาบทบาทและกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม เป็นเครื่องมือในการจัดอบรมสัมมนาพระสอนศีลธรรมให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะและประสบการณ์เพิ่มขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรม การเรียนการสอน และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีบทบาทของพระสงฆ์

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีบทบาทพระสอนศีลธรรม

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีการเรียนการสอน

๒.๕ แนวคิดทฤษฎีกระบวนการสอน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา โดยร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวนสิบล้านบาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ ๖๐๐ รูป ภายหลังจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำความตกลงร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกันพบว่า กระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปสอนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า ๕๘,๐๓๘ รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า ๑๐,๐๐๐ แห่งทั่วประเทศไทย^๑

^๑ สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “เกี่ยวกับพระสอน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/dHmnu> [๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

ดังนั้น กรมการศาสนาร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม จึงได้วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นและบริบทที่เกี่ยวข้องทุกด้าน แล้วจึงได้มีแนวคิดว่าจะขยายพระสอนให้เข้าไปสอนในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ ๑ ตำบล ๑ ครูพระโดยจะขยายเพิ่มขึ้นอีก ๔,๐๐๐ รูป เป็นการนำร่องจากนั้นได้เสนอของบประมาณกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของครูพระ จำนวน ๔,๐๐๐ รูป รูปละ ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือน และเป็นค่าดำเนินการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศได้เห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนได้แก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนครูพระให้มากขึ้นเป็น ๒๐,๐๐๐ รูป เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ตามเป้าหมายที่วางไว้เพื่อเป็นการเพียงพอต่อโรงเรียน^๒

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ กรมการศาสนาและกระทรวงวัฒนธรรมได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรม คุณธรรมอื่น ๆ โดยได้ออภระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน^๓ โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๖ หน่วยงาน ดังนี้

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๓. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
๔. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
๕. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
๖. เจ้าคณะภาค ทั้ง ๑๘ ภาค และเจ้าคณะจังหวัดทั้ง ๗๖ จังหวัด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตพื้นที่ ๑ จังหวัด คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ภายใต้ชื่อ “ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์” ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์อันพึงประสงค์คือนักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม จากพระสอน

^๒ อ้างแล้ว.

^๓ อ้างแล้ว.

ศีลธรรมโดยตรง กับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องพร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีบทบาทของพระสงฆ์

ปัจจุบัน การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง คือ มีการศึกษาค้นคว้าคำสอนในทางพระพุทธศาสนาและร่างหลักสูตรขึ้นมาเพื่อให้การเรียนการสอน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนการศึกษาของภาครัฐบาลและส่วนของเอกชน ใน ส่วน การศึกษาของพระสงฆ์นั้นก็ได้รับการพัฒนาขึ้นมาถึงขั้นว่า มีมหาวิทยาลัยสำหรับพระสงฆ์ ถึง ๒ แห่งด้วยกัน คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทำให้พระสงฆ์ได้ศึกษาหลักการเผยแผ่หรือวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าอย่างละเอียดและหลากหลาย เพื่อนำไปปรับใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน^๔ หลักการดังกล่าวนี้ จึงเกิดบทบาทของพระสงฆ์ขึ้นในสังคมเป็นบทบาทในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยการสนับสนุนจากภาครัฐที่จะให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาและ ชีวีวัตรตามอริยาวัตรของแต่ละคน ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์สอนศีลธรรมในโรงเรียนผู้วิจัยจึงกล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของบทบาท

คำว่าบทบาท เป็นคำที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ การกระทำของมนุษย์อยู่ในสังคม โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำท่าตามบท การรำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู^๕

ณรงค์ เส็งประชา ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ สังคมกำหนด และคาดหวังให้บุคคลกระทำในสิ่งนั้น^๖

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของสถานะหรือตำแหน่ง เช่น คนที่มีสถานภาพเป็นพ่อ ก็จะมีบทบาทในการเลี้ยงลูก คนที่มี บทบาท

^๔ พระพุทธระกูล พุทธกฤษิโต, ดร., พินโย พรหมเมือง, ดร., “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดศูนย์ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์”, รายงานวิจัย, (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๔๙.

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖). หน้า ๕๖.

^๖ ณรงค์ เส็งประชา, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐). หน้า ๔๐.

เป็นครู ก็จะมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ทั้งนี้ โดยบทบาทจะเป็นตัวกำหนดให้ บุคคลแสดง พฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ^๗

สุชา จันทรเอม ได้กล่าวความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่คุณคนได้ สถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างใดแล้ว บุคคลที่อยู่ใน สถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติตามที่กำหนดไว้^๘

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกหรือการปฏิบัติงานใน ภารกิจที่ รับผิดชอบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานภาพหรือตำแหน่ง สิทธิ และหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย จากสังคม ซึ่งเกิดจากความคาดหวังของบุคคล กลุ่มคน และสังคมอันเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กัน ทางสังคม และในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครู พระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน บทบาทจึงมีความสัมพันธ์กับสถานภาพหรือตำแหน่ง สิทธิ และ หน้าที่ของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในลักษณะที่สถานภาพของความเป็นพระสงฆ์จะเป็นสิ่งบ่งบอกถึงลักษณะบทบาทที่ได้ แสดงออกมา

๒.๒.๒ ประเภทของบทบาท

อรุณ รักธรรม ได้แบ่งบทบาทออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดย อารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน

๒. บทบาทที่กำหนด (Prescription Role) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่ง ทาง หน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้กำหนด

๓. บทบาทคาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่ มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ^๙

จำนง อติวัฒน์สิทธิ และคณะ ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ ๓ ลักษณะ คือ

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดเป็นกฎหมาย หรือตามความ คาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำแต่อาจ ไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

^๗ สุภัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒). หน้า ๗๔.

^๘ สุชา จันทรเอม, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔). หน้า ๓๖.

^๙ อรุณ รักธรรม, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖). หน้า ๑๖.

๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Or Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกดดันของกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่กระทำจริง อาจจะไม่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้^{๑๐}

สงวนศรี วิรัชชัย ได้สรุปลักษณะของบทบาทไว้ ๕ ประการ คือ

๑. บทบาทที่กำหนด (Prescribed Roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือ องค์กร กำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือ องค์กรนั้น ๆ

๒. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น ๆ คาดหวังผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

๓. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด เชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

๔. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่ง ได้ปฏิบัติหน้าที่แสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิด ของผู้ อยู่ในตำแหน่ง อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคาดหวังผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรง กับบทบาทตามความคิดของตน

๕. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับ ทราบ เกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของคนเราจะมีการ เลือกรับรู้ และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความจริงได้ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่าง ดังนั้น เมื่อผู้ อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้ พฤติกรรมหรือบทบาท นั้นในทางที่แตกต่างกันและอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้ อยู่ในตำแหน่ง^{๑๑}

ดังนั้น บทบาทจึงเป็นพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมจะแสดงออกตามสถานภาพ หรือ ตำแหน่ง สิทธิ และหน้าที่ของตน ตามความคาดหวังของสังคมหรือตามความเป็นจริง ซึ่งการ แสดง บทบาทของแต่ละบุคคลอาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคมก็ได้ ทั้งนี้ บทบาท

^{๑๐} จำนง อติวัฒนสิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕). หน้า ๔๖.

^{๑๑} สงวน วิรัชชัย, จิตวิทยาเพื่อการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพร, ๒๕๒๗). หน้า ๒๘.

ทางสังคมจะถูกกำหนดและวางระเบียบไว้ เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ใน บทบาทนั้น จะต้องมียุติและหน้าที่ทำอะไรบ้างในองค์กรนั้น ๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่าง ชัดเจนว่า บุคคลในองค์กรดังกล่าวจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนและผู้อื่นที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้มีมาตรฐาน การปฏิบัติงานที่ดี ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับพระสงฆ์ซึ่งมี สถานภาพทางสังคมที่อยู่ใน สถาบันศาสนา พระสงฆ์จึงมีบทบาทในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบทบาทที่ ถูกกำหนดไว้บทบาทตามความ คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งพระสงฆ์จะต้องเข้าใจบทบาท ของตนให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามสมณสาธูปของพระสงฆ์

๒.๒.๓ บทบาทของพระสงฆ์

บทบาทของพระสงฆ์ ใช้ควบคู่กับคำว่า หน้าที่ของพระสงฆ์ ซึ่งหน้าที่ถือว่า เป็นกิจวัตรที่ พระสงฆ์ต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด คือ หน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามอนาคาริยวินัย อันได้แก่ ปาริ สุทธิศีล ๔ ประการ คือ

(๑) ปาฏิโมกข์สังวรศีล คือ มีความสำรวมตามที่มาในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้า ทรงห้ามกระทำตามข้อที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต

(๒) อินทริยสังวรศีล คือ มีความสำรวมอินทริยทั้ง ๖ ประการ เป็นต้นว่า เมื่อ เห็นรูปทาง ตา ได้ยินเสียงทางหู ตมกลิ่นทางจมูก ลิ้มรสด้วยลิ้น สัมผัสทางกาย และรู้ธรรมารมณ์ ทางใจ ก็ไม่ยินดี ยินร้าย คือ ไม่หลงตื่นตื่น กำหนด ยินดีติดอยู่ในอารมณ์ที่น่ารัก และไม่หลงเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ ที่ไม่น่ารัก กล่าวคือ เห็น ได้ยิน สัมผัส ก็สักรู้แต่ว่าเท่านั้น ไม่ให้เกิดความปรุ้งแต่งทางใจให้เกิดความ ยินดียินร้ายได้

(๓) ปัจจยสันนิสิตศีล คือ ศีลที่อาศัยปัจจย ๔ ประการ กล่าวคือ การพิจารณาเสพ อาศัย และใช้สอยซึ่งจีวร อาหารบิณฑบาต ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้พึงสังวร พิจารณาก่อน บริโภค

(๔) อาชีวนารีสุทธิศีล คือ ศีลที่บริสุทธิ์ในการเลี้ยงชีพ ด้วยสัมมาอาชีวะ ละเว้นการ ประกอบมิจฉาอาชีวะ คือ พระภิกษุในพระพุทธศาสนาอย่าอมอาจจะอาศัยลำแข้งเป็นอยู่ ได้แก่ การ เทียวบิณฑบาตอาหารจากชาวบ้านเป็นอยู่ ไม่มีการทำค้าขายเลี้ยงชีพ ไม่ทำการหลอกลวง เขาเลี้ยง ชีพ ไม่ประพฤติอเสนา คือ การแสวงหาปัจจย ๔ ในทางที่ไม่สมควรแก่สมณสาธูป^{๑๒}

ดังนั้น เมื่อหน้าที่ในฐานะความเป็นพระสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติตามอนาคาริยวินัยแล้ว ต้อง ปฏิบัติหน้าที่โดยส่วนรวมด้วย ซึ่งเรียกว่าบทบาทของพระสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ดังนี้

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แอนด์ โปรดักส์จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๓-๑๒๔.

๑. ด้านการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์หมู่ใหญ่ และให้เกิดทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์และวัด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ตรา กฎหมายการปกครองคณะสงฆ์โดยยึดถือความสอดคล้องและให้เป็นไปตามหลัก พระธรรมวินัย เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์” และพระราชบัญญัติที่มีผลบังคับใช้สำหรับพระสงฆ์ไทย ฉบับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

อนึ่ง คำว่า ธรรมวินัย หมายถึง คำสั่งของพระพุทธเจ้า ซึ่งประกอบด้วย (๑) ธรรม คือ คำสอนแสดงหลักความจริงและแนะนำความประพฤติ (๒) วินัย คือ บทบัญญัติกำหนดระเบียบความ เป็นอยู่และกำหนดความประพฤติ ธรรมเป็นเครื่องควบคุมใจ วินัย เป็นเครื่องควบคุมกายและวาจา^{๑๓}

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ ได้กำหนดบทบาทและภารกิจของมหาเถรสมาคมและพระสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อการปกครองดูแลคณะสงฆ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและใน มาตรา ๑๕ ตรี ได้ กำหนดบทบาท และทิศทางการดำเนินงานไว้ ดังนี้ คือ

มาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (๒) ปกครองและกำหนดบรรพชาสามเณร
- (๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (๔) รักษาพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดบทบาทของพระสงฆ์และวัด ให้ดำเนินบทบาทเป็นไปตามพระธรรมวินัยและให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงสรุปได้ว่า บทบาท พระสงฆ์นั้นมี ๖ ด้านหลัก คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม (๕) ด้านสาธารณูปการ และ (๖) ด้านสาธารณ สงเคราะห์ โดยมีสาระสำคัญ กำหนดไว้ในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

^{๑๓} พระมหาอำนาจ อจฺจริยเมธี, “ความรับผิดชอบทางอาญา และพระธรรมวินัยของภิกษุสงฆ์: กรณีศึกษา พระภิกษุรับของโจร”, สารนิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๓.

การปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะ นอกจากจะถือเอาตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว คณะสงฆ์ยังได้ตรากฎหมายหรือกรอบการปฏิบัติที่เรียกว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมแห่งรัฐประการหนึ่ง และเพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปแห่งยุคสมัย ประการหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อแม้ว่าหลักการที่บัญญัติขึ้นในภายหลังที่เรียกว่าพระราชบัญญัตินี้ จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการแห่งพระธรรมวินัย

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ โดยแบ่งลำดับชั้นตามลักษณะการปกครองดังนี้

ในมาตรา ๒๐ (๑) คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และ คณะกรรมการมหาเถรสมาคมประกอบไปด้วย สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกและทรงดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ ทรงตราพระบัญชาที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายมหาเถรสมาคม

นอกจากนั้น ยังมีการออกกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ พ.ศ. ๒๕๔๑ ว่าด้วย ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกาย และเจ้าคณะ ธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น

(๒) วิธีการดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีการดำเนินการสาธารณูปการ และการ สาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์นิกายนั้น ๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ คือ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออกเฉียงใต้ และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค แบ่งเป็นระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล มีผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ตามลำดับโดยกำหนดหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ไว้ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยระดับจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้ อยู่ในบังคับบัญชา หรืออยู่ในเขตการปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่ แตกต่างกันที่เขตพื้นที่การปกครอง นอกจากการปกครองที่ตราไว้แล้วนั้น การปกครองที่ถือว่าเป็นรากฐานของการปกครองที่สำคัญ คือ ตำแหน่งหน้าที่เจ้าอาวาส ในมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ ดังนี้ คือ

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปได้ด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือที่พำนักอยู่ในวัดนั้นให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

โดยได้มีการบัญญัติของอำนาจเจ้าอาวาสไว้ ดังนี้ คือ

(๑) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอาศัยอยู่ในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดหรือพำนักอยู่ในวัดทำงานภายในวัด หรือทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้น ประพฤติปฏิบัติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม^{๑๔}

^{๑๔} สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์กองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘-๑๙.

การปกครองคณะสงฆ์หรือสังฆมณฑลนั้น ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักชั้นอุดมการณ์และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นหลักจัดรูปแบบและระเบียบการปกครอง โดยทางราชอาณาจักรได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้จัดรูปแบบการปกครองระดับต่าง ๆ และในพระราชบัญญัติได้ให้อำนาจจัดหลักเกณฑ์และและวิธีการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาไว้ตามความเหมาะสม แต่มิให้ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัยและกฎหมาย เพราะจุดยืนของคณะสงฆ์ คือ พระธรรมวินัยและกฎหมาย ดังนั้น จึงมีบทบัญญัติเพื่อการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ในรูปแบบต่าง ๆ อีก เช่น กฎมหาเถรสมาคม กฎกระทรวง และบทบัญญัติอื่น ๆ

กฎหมายที่ให้อำนาจจัดระบบการปกครอง ได้กำหนดให้ถือว่าผู้ปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาโดยชัดแจ้ง พระสังฆาธิการทุกรูปจึงต้องมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานเหมือนกับข้าราชการของแผ่นดินอีกส่วนหนึ่งด้วย และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักนิติธรรม ต้องยึดความถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งตามหลักการแล้วจะเป็นเช่นนั้นได้ต้องอาศัย ความรู้ความฉลาด และความสามารถ เป็นเครื่องมือ

๒. ด้านการศึกษา

การศึกษา ได้แก่ การจัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระธรรมวินัย คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะจนมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแท้จริง ตลอดจนสามารถสอนผู้อื่นทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ทราบ และปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องด้วย^{๑๔} โดยการศึกษาชั้นนั้น แบ่งออกเป็น ๓ แผนก คือ

(๑) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม ได้แก่ การศึกษาพระธรรมวินัยโดยจัดเป็นหลักสูตรสำหรับพระสงฆ์และสามเณรที่เรียกว่า นักธรรม แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก และสำหรับฆราวาสที่มีความสนใจที่จะศึกษาพระพุทธศาสนา เรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งเป็น ๓ ชั้นเช่นกัน คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก

(๒) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้แก่ การศึกษาภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่จารึกคัมภีร์คำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งในอรรถรสแห่งธรรมได้มากยิ่งขึ้น จึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาบาลีโดยปัจจุบัน แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ๙ ชั้น คือ

^{๑๔} พระราชพุทธิญาณวงศ์, คู่มืออบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๐). หน้า ๒๙-๓๒.

ระดับที่ ๑ เรียกว่า เปรียญตรี ได้แก่เปรียญ (ประโยค) ๑-๒ และเปรียญ ๓ ประโยค ในขั้นนี้ ศึกษาพื้นฐานทางไวยากรณ์ และหลักการแปลบาลี การสัมพันธ์ประโยคที่เป็นโครงสร้างทางภาษาบาลี เป็นต้น และสำหรับพระสงฆ์ที่สอบได้ตั้งแต่ระดับ เปรียญธรรม ๓ ประโยคขึ้นไปจะได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเปรียญมีสรพนามเรียกนำหน้าชื่อว่า “มหา”

ระดับที่ ๒ เรียกว่า เปรียญโท ได้แก่ เปรียญธรรม ๔ ประโยค ถึงเปรียญธรรม ๖ ประโยค ระดับที่ ๓ เรียกว่า เปรียญเอก ได้แก่ เปรียญธรรม ๗ ประโยค ถึงเปรียญธรรม ๙ ประโยค

(๓) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ ระบบการศึกษาที่มุ่ง ยกระดับความรู้ของพระภิกษุสามเณรให้เข้าใจระบบการศึกษาทางโลกควบคู่ไปกับระบบการศึกษาทางธรรม มี ๒ ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. ๑-๓) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. ๔-๖) ที่ครอบคลุมวิชาเหล่านี้ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สุขศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาของบรรพชิตยังเพิ่มเข้ามาอีกระดับ เพื่อความเข้าใจในวิชาการที่ละเอียดและลึกยิ่งขึ้น คือ

(๔) มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และระดับสูงกว่าอุดมศึกษาสำหรับพระภิกษุและสามเณร (ปัจจุบันฆราวาสสามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้) เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการชั้นสูงอื่น ๆ โดยแบ่งคณะต่าง ๆ เช่น คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และหลักสูตรนานาชาติ เป็นต้น โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นมี ๒ แห่ง คือ

๔.๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฝ่ายมหานิกาย) ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร และที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนั้นยังมีวิทยาเขต จำนวน ๑๑ แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ จำนวน ๒๕ แห่ง และหน่วยวิทยบริการ จำนวน ๕ แห่ง ตั้งกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อให้บริการการศึกษาและยกระดับบุคลากรของพระศาสนาและบุคลากรทางสังคม

๔.๒ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย) ตั้งอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู กรุงเทพมหานคร และบ้านวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม นอกจากนั้นยังมีวิทยาเขต จำนวน ๗ แห่ง วิทยาลัยศาสนศาสตร์ จำนวน ๓ แห่ง ศูนย์การศึกษา จำนวน ๑๓ แห่ง และห้องเรียน จำนวน ๑ แห่ง ตั้งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

๓. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

การเผยแผ่ศาสนาธรรม คือ การดำเนินงานเพื่อให้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แพร่หลายออกไป มีผู้เคารพเลื่อมใส ศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

ไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุขตามที่พระพุทธองค์ทรง ประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน)^{๑๖}

หน้าที่ในการเผยแผ่ของวัดหรือพระสงฆ์ คือ การจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ กิจการเผยแผ่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีทั้งแบบประเพณีแบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานขึ้นดำเนินการ

(๑) การเผยแผ่ตามประเพณี ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ผู้ อาราม และที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งแบบธรรมดา คือ เทศน์รูปเดี่ยวหรือเทศน์ปุจฉาและวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุง มีการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียง แผ่นเสียงหรือเทปบันทึกเสียงนำไปเผยแผ่ในที่ต่าง ๆ และโอกาสต่าง ๆ

(๒) การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรมในที่ประชุมที่วัดหรือที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งการพิมพ์ หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่หรือลงในหนังสือพิมพ์เผยแพร่

(๓) การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานหรือเป็นสถานศึกษาเป็นการประจำหรือชั่วคราวหรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำหน่วยงาน เป็นต้น^{๑๗}

๔. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษา วิชาการและวิชาชีพทั้งในระบบโรงเรียน และนอกโรงเรียนของฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อให้คนไทย พุทธศาสนิกชนทุกคนสามารถดำรงตนและดำรงชีวิตของตัวเองได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มี คุณภาพของประเทศ^{๑๘} ซึ่งงานด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้นประกอบด้วย

^{๑๖} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒/๒.

^{๑๗} พระราชพุทธิญาณวงศ์, *คู่มืออบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส*, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการ พิมพ์, ๒๕๔๐). หน้า ๒๖.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

(๑) การบวชเรียน การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การบวชเจกซ์มจารีณี การบวชชีพราหมณ์ เพื่อรับการอบรมสั่งสอนขัดเกลาด้านจิตใจให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติเป็นคนดีของสังคมหรือเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาชีวิตและจิตใจได้

(๒) การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้มีการศึกษาอบรมวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยสังคม วัฒนธรรม มารยาทไทย ขนบธรรมเนียม และประเพณีทางสังคมอันดีงามต่าง ๆ

(๓) โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่บางวัดหรือ พระสงฆ์บางรูปสนับสนุนและดำเนินการ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาทั้งแก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากรในสังคมทั่วไปหรือการส่งเสริมสนับสนุนการฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ

(๔) การสงเคราะห์ด้านทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียนตาม สถานศึกษาต่าง ๆ ให้ได้โอกาสและความสะดวกทางการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดที่ตนเอง สังกัดหรือการสงเคราะห์ศิษย์วัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนยากจน และด้อยโอกาสทางสังคมให้ได้รับการศึกษา

(๕) การให้ใช้ที่ดินหรือสถานที่ของทางวัด เพื่อเป็นสถานที่ตั้งอาคารเรียน หรือสถานศึกษา ทั้งศูนย์อบรมเด็กเล็กหรือเด็กก่อนเกณฑ์โรงเรียนประชาบาล โรงเรียนมัธยมศึกษา หรือแม้กระทั่งในระดับอุดมศึกษา

(๖) การเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา วิชาจริยธรรมหรือวิชาศีลธรรมในโรงเรียนหรือตามสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น การสัญจรไปให้การศึกษาแก่นักเรียนหรือ คณะครูตามโรงเรียนในลักษณะของโครงการอบรมระยะสั้น เช่น โครงการเข้าค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรม ค่ายยุวพุทธ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินงานของพระสงฆ์ในส่วนที่เป็นการศึกษา สงเคราะห์แก่สังคม

๕. ด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลคนส่วนมาก หรือคนทั่วไป เป็นคำที่นำมาใช้กับกิจการของคณะสงฆ์เป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ โดยความมุ่งหมายของงานสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมวัดให้ เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป กิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบันแบ่งได้เป็น ๓ ประการ คือ

(๑) การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี ได้แก่ การพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองทุกด้านให้มีสภาพสมกับเป็นวัดทางพระพุทธศาสนา คือ

๑. การทำป้ายชื่อวัด

๒. การทำประวัติวัด

๓. การทำแผนผังวัด
๔. การทำวัดให้มีหลักฐานมั่นคง (เช่น หลักฐานทางที่ดิน)
๕. การสร้างถาวรวัตถุอันเหมาะสม
๖. การพัฒนาวัดให้เป็นอาราม คือ ให้เป็นสถานที่อันรื่นรม

(๒) การจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี ได้แก่ การดำเนินการให้วัดเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอยู่เสมอ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ การจัดกิจกรรมหรือกิจการภายในวัด และการจัดกิจกรรมภายนอกวัด โดยเหตุที่การจัดกิจกรรมภายนอกวัดนั้น ท่านยกเป็นข้อหนึ่ง คือ งานสาธารณสงเคราะห์ เฉพาะในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการจัดกิจการภายในวัด ประกอบด้วย การจัดพิธีกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น จัดให้มีพระธรรมเทศนา แสดงปาฐกถาธรรม บรรยายธรรม เปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การเปิดสอนธรรมศึกษา การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดบวชศีลจาริณี บวชเนกขัมมจารี การจัดตั้งห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ภายในวัด

(๓) การจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ได้แก่ การจัดการดูแลรักษา คุ้มครอง ป้องกันสมบัติของวัด และผลประโยชน์ของวัดมิให้เกิดความเสียหาย เช่น การดำเนินการให้วัดมีโฉนด เอกสารสิทธิ์ที่ดิน การขอพระราชทานวิสุงคามสีมา ในกรณีที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา การรักษาโบราณวัตถุและศิลปกรรมท้องถิ่น การจัดทำบัญชีชนิดต่าง ๆ ประจำวัดแต่ละวัด

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่บุคคลทั่วไป ทั้งนี้ เฉพาะกิจกรรมหรือกิจการภายนอกวัด

- (๑) การดำเนินการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น เป็นประธานชักชวนประชาชนช่วยกันทำผ้าป่าเพื่อสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุเพื่อปฏิบัติธรรม
- (๒) การดำเนินการช่วยกันบูรณปฏิสังขรณ์ ปุชนิยสถาน ปุชนิยวัตถุ ของส่วนรวมที่ชำรุดทั้งภายในวัดและภายนอกวัด
- (๓) การดำเนินการช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาท้องถิ่น และสถานที่ราชการประจำท้องถิ่น
- (๔) การดำเนินการเชิญวิทยากรมาช่วยฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ อันเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือนช่วยให้ประชาชนใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของประชาชนอีกทางหนึ่ง

(๕) การดำเนินการจัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สหกรณ์ เครดิตยูเนียน

(๖) การดำเนินการช่วยอบรมเฉพาะบุคคลแบบถึงตัวหรือแบบตัวต่อตัว เพื่อแก้นิสัยบุคคล ที่ประพฤติตัวเป็นพิษภัยต่อสังคม ให้เลิก ละ ความประพฤติผิด ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคม ต่อไป

(๗) การดำเนินการช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดในเมื่อเขาประสบสาธารณภัย มีอัคคีภัย อุทกภัย และวาตภัย โดยการเข้าไปช่วยสงเคราะห์ทันทีที่ได้ทราบ โดยการช่วยให้ วัดเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวหรือมอบของยังชีพเบื้องต้น

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีบทบาทพระสอนศีลธรรม

การสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไปถือเป็น ๑ ใน ๖ งานหลักของพระสังฆาธิการ จัดอยู่ในหมวดของงานด้านการเผยแผ่ คือการปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไป รวมถึงการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สถานศึกษาและชุมชน ทำให้งานสอนศีลธรรมไม่ถูกจำกัดอยู่ที่บุคลากรทางพระพุทธศาสนาในระดับพระสังฆาธิการเท่านั้น แต่รวมถึงพระภิกษุสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย ในงานวิจัยนี้ จึงทำการศึกษาเรื่องบทบาทของพระสอนศีลธรรม ดังนี้

๒.๓.๑ ความเป็นมาของพระสอนศีลธรรม

โครงการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เป็นการริเริ่มดำเนินการโดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระภิกษุที่ออกสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้เป็นค่าดำเนินการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน ตลอดจนจนถึงการติดตามประเมินผลวัดผลการเรียนการสอนตามโครงการ

ลักษณะของโครงการคือการจัดพระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนศีลธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต่อมา กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงร่วมมือ (MOU) กับกระทรวงศึกษาธิการ ให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ กรมการศาสนา ได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่แต่เดิมได้รับการขับเคลื่อนจากกรมการศาสนา ให้เป็นภาระงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนั้น บทบาทด้านการสอนศีลธรรม จึงเป็นบทบาทใหม่ที่เพิ่มเข้ามาจาก ๖ บทบาทเดิม โดยอาจมีลักษณะคล้ายบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม แต่มี

ลักษณะเฉพาะของบทบาทนี้ คือ บทบาทที่จะต้องเข้าไปสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

๒.๓.๒ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการทำหน้าที่ครู

บทบาทของพระภิกษุที่มีหน้าที่ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะยึดถือตามแนวปฏิบัติของผู้เป็นครูและ ผู้เป็นพระภิกษุ ดังนี้

คณะกรรมการการจัดการทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาได้กำหนดบทบาทของครูสอนศีลธรรมไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

๑. ครูควรมีการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนว่าผู้เรียนแต่ละคน จะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหนอย่างไร ต้องให้โอกาสกับผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ สืบเสาะแสวงหาความรู้ที่ตนค้นพบด้วยตนเอง

๒. ครูควรใช้การบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน อันรวมไปถึงสถานการณ์เงื่อนไขการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่กับความรู้เก่า

๓. ครูจะต้องมีวิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ และค่านิยมเพื่อการประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาผลจากการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติจริง

๔. ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการความสนใจและ ความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้สูงสุดตามศักยภาพ

๕. ครูต้องเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนควรจะต้องปรับพฤติกรรมจากความไม่รู้ เป็นผู้รู้และรู้จริงจากทำไม่ได้ทำไม่เป็นเปลี่ยนมาทำได้ทำเป็นจากไม่ชอบเปลี่ยนมาเป็นชอบ

๖. ครูต้องยึดหลักการที่ว่าจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทุกด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ครูต้องมองผู้เรียนว่ามีภูมิธรรมอยู่ในระดับหนึ่ง

๗. ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองใหม่ว่าตนคือผู้ให้องค์คุณของกัลยาณมิตร ๗ ประการ

๗.๑ วางตนในฐานะผู้ที่ศิษย์ไว้วางใจ

๗.๒ วางตนให้น่าเคารพ

๗.๓ วางตนในฐานะผู้ทรงความรู้

๗.๔ วางตนในฐานะที่ปรึกษาที่ดี

๗.๕ วางตนในฐานะผู้ฟังที่ดี ฟังทั้งคำพูดและความรู้สึกของศิษย์ วางตนในฐานะเป็นผู้ทรงปัญญาสามารถอธิบายอย่างลึกซึ้งให้ศิษย์กระจ่างได้

๗.๖ วางตนในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นแบบในการประพฤติปฏิบัติ

๘. ครูต้องรู้จักเด็กเป็นรายกลุ่มรายบุคคลและมองว่าผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะเป็นอัจฉริยะอย่างน้อย ๘ ด้าน คือ ด้านเหตุผล ภาษา ศิลปะ กายสัมผัส ดนตรี มนุษย์สัมพันธ์ การเข้าใจตนเองหรือเข้าใจชีวิตเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือที่เรียกว่าอัจฉริยภาพในเชิง พหุปัญญา

๙. ครูต้องพร้อมให้ความรัก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ลูกศิษย์ ครูจึงต้องเปลี่ยนหน้าที่จากผู้สอนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อัจฉริยภาพทั้ง ๘ ด้าน ของเด็กแต่ละคน

๑๐. การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเน้นและให้ความสำคัญกับผู้เรียนควบคู่ไปกับธรรมชาติของวิชา ครูจะต้องรู้ใจนักเรียน ให้นักเรียนรู้ทั้งหลักการวิธีการเรียนรู้ และคุณธรรมที่จะเกิดตามธรรมชาติของวิชา

๑๑. ครูควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่ใช้คุณธรรมนำความรู้บูรณาการ คุณธรรมในการจัดประสบการณ์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้^{๑๙}

นอกจากนี้หลักการข้างต้นยังสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ไว้ดังนี้

๑. อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณะสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยา มารยาทตลอด ถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายให้ได้ยินได้ฟังโอวาทคำสั่งสอนและแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำคำสั่งสอนประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับ พระศาสนาโดยถูกต้อง

^{๑๙} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุทิศพระพุทธรูปศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๕๕), หน้า ๒๑๘-๒๒๐.

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วทั้งหมดไปโดยที่
ชอบ^{๒๐}

๗. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุดเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลีหรือเพื่อประโยชน์แก่
ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือที่เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้างที่เกี่ยวกับการสวด มนต์บ้าง ที่
เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักษาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่าง ๆ ได้ท่อง ได้อ่าน ได้ฟัง
ตามควรแก่สถานที่และโอกาส

๘. ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์ในการเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้น
ประถมศึกษาขึ้นเพื่อให้เด็กที่ขัดสนนิยมใช้ในการเรียน^{๒๑}

๒.๓.๓ ลักษณะการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สภาพทั่วไปของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ก่อนที่จะมีโครงการพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน เป็นลักษณะการสอนของพระภิกษุสงฆ์ที่ออกสอนธรรมศึกษาตามโรงเรียนใกล้วัด หรือจัด
โครงการโรงเรียนพระพุทธรักษาวันอาทิตย์โดยอาจใช้สถานที่ทั้งในโรงเรียนหรือในวัด หรือเป็นการ
ปฏิบัติการสอนของนักศึกษาบรรพชิตที่กำลังจะจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งโดยสภาพทั่วไป
เป็นการสอนศีลธรรม โดยอาจแบ่งออกเป็นการสอนในประเภทต่าง ๆ คือ

๑. การสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน สามารถทำการเรียนการสอนได้ทั้งภายในวัดและใน
โรงเรียน ขึ้นอยู่กับนโยบายหรือความสะดวกของผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนธรรมศึกษา โดยการเรียนการสอน
จะใช้หลักสูตรเดียวกับการสอนพระภิกษุสามเณรทั่วไป คือแบ่งการสอนออกเป็น ๓ หลักสูตร ธรรม
ศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก โดยแบ่งขอบข่ายของการศึกษาวิชาธรรมศึกษา
ดังนี้

๑. โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี หลักสูตรหรือหนังสือแบบเรียนสำหรับธรรม
ศึกษาชั้นตรีที่ใช้ในปัจจุบันนี้เป็นหนังสือเรียนภาษาไทย พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรม
พระยาวชิรญาณวโรรสและสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสสเทว) โดยจัดเนื้อหาวิชาตามลำดับ ดังนี้

(๑) วิชาเรียงความแก่กระตุ้ธรรม หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑

^{๒๐} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๕๖/๒๖๒.

^{๒๑} เยี่ยม เทียมเพ็ง, “ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพรัตนมุนี (สายพวงศ์ โอนมปโย) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี”, ปริญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๖๖-๖๗.

(๒) วิชาธรรม หลักสูตร ใช้หนังสือนวโกวาท แผนกธรรมวิภาคและคิหิปฏิบัติ

(๓) วิชาตำนาน (พุทธ) หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธประวัติ เล่ม ๑-๒-๓ ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว) และศาสนพิธี เล่ม ๑

(๔) วิชาวินัย หลักสูตร ใช้หนังสือเบญจศีลเบญจธรรม ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโรดม)

๒. โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นโท หลักสูตรหรือหนังสือแบบเรียนสำหรับธรรมศึกษาชั้นโทที่ใช้ในปัจจุบันนี้เป็นหนังสือเรียนภาษาไทย พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (สา ปุสสเทว) โดยจัดเนื้อหาวิชาตามลำดับ คือ

(๑) วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๒

(๒) วิชาธรรม หลักสูตร ใช้หนังสือธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๒

(๓) วิชาตำนาน (พุทธ) หลักสูตร ใช้หนังสืออนุพุทธประวัติและพุทธานุพุทธประวัติ อันกล่าวเฉพาะประวัติพระสาวก สังคตติกา ปฐมสมโพธิกา พระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว) และศาสนพิธี เล่ม ๒ การศึกษาชั้นนี้กำหนดให้เรียนประวัติของพระสาวกจำนวน ๔๐ องค์

(๔) วิชาวินัย หลักสูตรใช้หนังสืออุโบสถศีลของพระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ ป.ธ. ๙) วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

๓. โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นเอก หลักสูตรหรือหนังสือแบบเรียนสำหรับธรรมศึกษาชั้นเอกที่ใช้ในปัจจุบันนี้เป็นหนังสือเรียนภาษาไทย พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (สา ปุสสเทว) โดยจัดเนื้อหาวิชาตามลำดับ ดังนี้

(๑) วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิตเล่ม ๓

(๒) วิชาธรรม หลักสูตรหนังสือธรรมวิจารณ์ ส่วนปรมัตถปฏิบัติ

(๓) วิชาตำนาน (พุทธ) แก้ปัญหาพุทธานุพุทธประวัติกับข้อธรรมในท้องเรื่องนั้น หลักสูตรใช้หนังสือพุทธประวัติเล่ม ๑-๒-๓ ปฐมสมโพธิพระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว) พุทธานุพุทธประวัติ อนุพุทธประวัติ พระปฐมสมโพธิกา พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมาณูชิตชินโรส

(๔) วิชาวินัย หลักสูตรใช้หนังสือหลักสูตรกรรมบทพระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ ป.ธ. ๘) วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม^{๒๒}

^{๒๒} สำนักงานแม่กองธรรม, เรื่องสอบธรรมสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐-๑๔.

๒. การสอนธรรมในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้กำเนิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งมีสาเหตุการจัดตั้งแตกต่างจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศศรีลังกา เพราะต้องการแก้ปัญหาสังคมที่มีความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงได้วางวัตถุประสงค์ไว้ ๕ ประการ คือ

- (๑) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
- (๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
- (๓) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
- (๔) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๒๓}

สำหรับวิชาที่สอนและการจัดชั้นเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้แก่ วิชาธรรมะ วิชาพุทธประวัติ และการอบรมกิริยามารยาท โดยในช่วงแรกให้นักเรียนทั้งหมดเรียนรวมกันเนื่องจากมีจำนวนน้อย และได้กำหนดหลักสูตรภาษาอังกฤษภาคพระพุทธศาสนา สำหรับชั้นปลายและชั้นสูง โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ประโยชน์จากการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่เป็นภาษาอังกฤษได้ โดยใช้แบบเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้ประกาศยกฐานะกิจการของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเป็น “แผนกโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์” และมีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานมากขึ้น ส่วนอาจารย์ผู้สอนเป็นพระเปรียญธรรมที่จบการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระนิสิตปีที่ ๓ - ๔ ของมหาวิทยาลัย วิธีสอนใช้ทั้งแบบบรรยาย อภิปราย ซักถามปัญหา ใช้อุปกรณ์การสอน เช่น ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ ภาพเขียนและ ภาพถ่าย ส่วนการสอนอบรมจิตใจนักเรียนใช้การบรรยายตามหลักสูตรฝึกปฏิบัติศาสนาพิธีกรรม รวมทั้งฝึกสมาธิด้วย ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ยกฐานะโรงเรียนเทียบเท่ากอง มีระเบียบการบริหารภายในเป็นของตนเอง^{๒๔}

ทั้งการสอนธรรมศึกษา และการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน นอกเหนือจากการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมตามโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้นในแต่ละปี

^{๒๓} พระสิริสุทัศน์ธรรมาภรณ์, “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”, มหาจุฬาฯ ในรอบศตวรรษ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า ๑๖๕.

^{๒๔} ดวงเดือน พิศาลบุตร, โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และโรงเรียนวันอาทิตย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิ่งมงคลพิมพ์, ๒๕๑๐), หน้า ๖-๘.

๒.๓.๔ วิธีสอนของพระสอนศีลธรรม

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายการการสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ว่า การชี้แจงแสดงธรรมให้ขยายแผ่ออกไปสู่จิตใจของพุทธศาสนิกชนอย่างแพร่หลาย^{๒๕}

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าว่ามีลักษณะเป็นปริยายเทศนาโดยส่วนมาก เพราะการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมมีลักษณะ ๔ ประการ คือ

(๑) สนทสสนา ทรงแสดงธรรมชัดเจน แจ่มแจ้ง ตรงตามความเป็นจริงตาม สมควรแก่กรณี

(๒) สมาทปนา ทรงแสดงธรรมที่มีลักษณะเชิญชวน ชี้นำ เน้นย้ำ ให้บุคคลเห็นตามคล้อยตามองค์ธรรม ตามลักษณะประเภทขององค์ธรรม

(๓) สมุตเตชนา ทรงกระตุ้นเร้าให้คนฟังมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพร้อมที่จะศึกษาและปฏิบัติ พิสูจน์ทดสอบ มีความกล้าหาญที่จะประพฤติปฏิบัติตามด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

(๔) ในขณะฟัง พิจารณา ลงมือประพฤติปฏิบัติจะสัมผัสความเบิกบานใจ บันเทิงใจตามสมควรแก่ขณะ ยิ่งในขณะนำมาปฏิบัติ ผลที่ได้สัมผัสจะชัดเจน^{๒๖}

๒.๓.๕ สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรม

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งมีความเป็นนามธรรมค่อนข้างมากเป็นเรื่องยาก การที่จะสอนให้ผู้เรียนสามารถจับใจความได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความคิดรวบยอดที่กระจ่างเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ในบางหัวข้อธรรม ผู้สอนควรทำการสอนโดยใช้สื่อประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียน เกิดความสนุกสนาน ได้รับความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง สื่อการเรียนการสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ การจัดการเรียนการสอนบรรลุได้ตามจุดมุ่งหมายเพราะจะทำให้ นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากสื่อที่มีความหลากหลาย นอกจากนั้นสื่อยังเป็นสิ่งที่จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจและเร้าใจ^{๒๗}

^{๒๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๓๙). หน้า ๑๓๘.

^{๒๖} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), กาลามสูตร พูดไว้อย่างไร ?, (กรุงเทพมหานคร: พรศิวการพิมพ์, ๒๕๔๗). หน้า ๖๕.

^{๒๗} บรรพต สุวรรณประเสริฐ, การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (เชียงใหม่: แสงศิลป์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

กรมวิชาการได้กล่าวถึงการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

(๑) กลุ่มหนังสือวิชาสังคมศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยมีรูปแบบหลัก ๓ ส่วน คือ หัวข้อและเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตร สรุปสาระสำคัญ และ ประเด็นอภิปราย

(๒) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา ให้กรมสามัญศึกษาและศึกษานิเทศก์รับผิดชอบพิจารณา จุดประสงค์ คำอธิบายรายวิชา และจำนวนคาบ

(๓) กลุ่มหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายอบรมสั่งสอนเยาวชน ให้ประพฤติดีหมั่นศึกษาหาความรู้และยึดมั่นในหลักธรรมโรงเรียน^{๒๘}

และได้ให้แนวคิดในการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ สื่อการสอนหรืออุปกรณ์การสอนจะต้องทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกรู้สึกเข้าใจอย่างรวดเร็ว อุปกรณ์หรือสื่อที่สามารถที่จะนำไปใช้ตามความสะดวกและเหมาะสม เช่น สื่อที่เป็นธรรมชาติ ตัวครูผู้สอน สื่อที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ รูปภาพที่ทำให้เกิดความเคลื่อนไหว กรณีศึกษาหรือจัดกิจกรรมบทบาทสมมติและ ข่าวจากหนังสือพิมพ์

แต่สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการเรียนการสอนคือสื่อที่เป็นครูผู้สอน จะต้องมีความคุณสมบัติที่ดีซึ่งควรเป็นผู้ที่มีความประพฤติน่าเลื่อมใส น่าเอาเป็นแบบอย่าง จะเป็นผลทำให้เป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตาม^{๒๙} อย่างไรก็ตาม หลักการในการใช้สื่อการเรียนการสอน ๖ หลักได้แก่

- (๑) เลือกสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน
- (๒) เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อวิชาที่เรียน
- (๓) เลือกสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเทคนิคและวิธีการสอน
- (๔) เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน
- (๕) เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ

^{๒๘} กรมวิชาการ, แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙๒.

^{๒๙} พระพะยอม กลยาโณ, “การใช้สื่อการสอนจริยธรรมอย่างไรจึงจะดี”, วารสารการศึกษาออกโรงเรียน, เล่มที่ ๑๑๘, (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๔๗): ๒๔.

(๖) เลือกสื่อการเรียนการสอนที่หาได้ง่าย ประหยัด มีความสะดวกรวดเร็วในการใช้^{๓๐}

โดยมีการจัดแบ่งสื่อสำหรับใช้ในการเรียนการสอนออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(๑) สื่อการสอนประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์ วีดีโอ เทป โทรทัศน์ เป็นต้น

(๒) สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือคู่มือการเรียน รูปภาพ แผ่นฟิล์ม แผ่นสไลด์ ม้วนเทป แผนที่ ทุนจำลอง เป็นต้น

(๓) สื่อการสอนประเภทวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การจัดป้ายนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น^{๓๑} สำหรับสื่อสำหรับใช้สอนศีลธรรม จริยธรรม และวิชาพระพุทธศาสนาว่า ควรที่จะมีความหลากหลาย และเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำ หรือการใช้สื่อ นั้น ๆ พร้อมกันนี้ยัง ได้แสดงถึง สื่อประเภทต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการการเรียนการสอน ศีลธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) การทำโปสเตอร์ เป็นหนึ่งในวิธีการสอน เพื่อทดสอบว่าผู้เรียนรู้และเข้าใจธรรมะลึกซึ้งในระดับไหน โดยการให้ทำโปสเตอร์เพื่อบรรยายธรรมะ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นการฝึกนิสัยตรงต่อเวลาในการส่งงาน หรือดูว่าผู้เรียนมีอิทธิบาทต่องานมากน้อยเพียงใด โดยดูความละเอียดหรือหยาบของชิ้นงาน แล้วนำมาแก้ไขเป็นรายบุคคล

(๒) การทำภาพธรรมะ เพื่อทดสอบความเข้าใจในธรรมะ ทดสอบความรู้ ความตั้งใจในการทำงาน การทำงานสะอาดเป็นระเบียบ ความประณีต ความเสียสละทรัพย์และร่างกาย

(๓) การทำโมบายธรรมะ คือ การทำเครื่องแขวนเป็นรูปทรงต่าง ๆ แต่แฝงด้วยธรรมะ ใช้ในการตกแต่งสถานที่เมื่อจัดงานเกี่ยวกับศาสนา ห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านธรรมะจากโมบาย เป็นการฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนสุขุม รอบคอบ ใจเย็น มีสติ สมาธิ

(๔) การ์ตูนชีวิตหรือภาพเกี่ยวกับธรรมะ ควรใช้บูรณาการกับวิชาศิลปะ โดยการให้วาดภาพหรือการ์ตูนธรรมะในช่วงโมงเรียน หรือจัดประกวด โดยผู้สอนเป็นผู้มอบหัวข้อให้ แล้วให้ผู้เรียนสร้างจินตนาการจากความเข้าใจ เช่น การเขียนภาพเกี่ยวกับไตรลักษณ์ อาจเป็นการวาดดอกไม้ เป็นดอกตูม ดอกบาน ดอกที่เหี่ยวเฉา เป็นต้น

^{๓๐} กิติมา ปรีดีติติก, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๓๑} มันทนา วงศ์คาฟูเจริญ, การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๖๕.

(๕) สไลด์ เทป ภาพยนตร์ ที่เกี่ยวกับธรรมะ การใช้สื่อกลุ่มนี้จะทำให้ผู้เรียนตื่นตัว สนุก ไม่ง่วงนอน^{๓๒} กรมวิชาการ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสื่อกลุ่มนี้ไว้ในคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษา ได้แก่

๑. ใช้ธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ผู้เรียนพบเห็นทุกวัน เช่น ใบไม้ผลิอ่อน ใบไม้เขียวชอุ่ม ใบไม้ที่แก่เหลืองจัด ใบไม้ที่ร่วงหล่นทับถมบนพื้นดิน เพื่อสอนเรื่องไตรลักษณ์

๒. ข่าวและเหตุการณ์เป็นสิ่งที่เร้าให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเสริมศรัทธา เสนอสาระของบทเรียน และสรุปได้ทุกขั้นตอน การใช้ข่าวและเหตุการณ์ ซึ่งใช้ในการสอนหลักธรรมต่าง ๆ การสอนเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม

๓. การใช้สื่อและวิธีการจัดเสนอเพื่อเร้าความสนใจ เช่น การจัดป้ายนิเทศ จัดนิทรรศการ การใช้เพลง ดนตรี กรณียปัญหา กรณียตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง เสนอเป็นวีดิทัศน์ภาพเคลื่อนไหว คอมพิวเตอร์ เทปบันทึกเสียง ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนได้ดีขึ้น

๔. การจัดให้ผู้เรียนตรวจสอบความรู้ ความคิดของตนเอง ช่วยเสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง หรือปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น โดยอาศัย คำวิจารณ์อย่างมีเหตุผล คำชมเชย การให้รางวัล การประกาการเกียรติคุณ

แนวทางในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น ๒ แนวทาง คือ

๑. ควรเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น ภาพข่าวหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ภาพนิ่ง ภาพสไลด์ โทรทัศน์ หรือวีดิทัศน์ เทปบรรยายธรรมเกี่ยวกับคำสอนพระพุทธศาสนาที่บุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ผลิต หรือจะผลิตขึ้นใช้เองก็ได้

๒. ในบางกรณีควรเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา เช่น พระนักเทศน์ พระสงฆ์ หรืออนุศาสนาจารย์มาบรรยาย หรือแสดงธรรมพิเศษ เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมมากยิ่งขึ้น^{๓๓}

อุปกรณ์การสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภท ต่าง ๆ ดังนี้

๑. รูปภาพ เช่น ภาพพุทธประวัติ ภาพปูชนียวัตถุและปูชนียสถานสำคัญ การประกอบ

^{๓๒} สมทรง ปุญญฤทธิ์, **เทคนิคการสอนศีลธรรมในโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประสานมิตรจำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕-๒๖.

^{๓๓} สิริมงคลโลกิขุ (ทอง สิริมงคล), “หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในหลักสูตรม.ปลาย”, **วารสารพัฒนาหลักสูตร**, ปีที่ ๖ (พฤษภาคม ๒๕๔๙): ๘.

กิจกรรมทางศาสนา การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ภาพข่าวและเหตุการณ์ ในชีวิตประจำวันที่ได้มาจากหนังสือพิมพ์

๒. แผนที่ใช้สำหรับสอนพุทธประวัติ แสดงให้เห็นชาติภูมิ และตำบลส่วนที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในอินเดีย

๓. แผนภูมิ ใช้สำหรับแสดงวงศ์พระญาติของพระพุทธเจ้า หลักธรรม เช่น เบญจศีล เบญจธรรม อุโบสถศีล

๔. ภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป ที่เกี่ยวกับสถานที่สำคัญของเมืองไทย รวมทั้งสถานที่สำคัญ ทางพระพุทธศาสนา

๕. สถานที่ ตัวบุคคล ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน สถานที่สาธารณะ พระ ประเพณีในท้องถิ่น

๖. จานเสียง เทปเสียง^{๓๔}

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นบทบาทที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการปฏิบัติหน้าที่และอาสาสมัคร เนื่องจากเป็นบทบาทที่พระภิกษุสามารถเลือกที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้ โดยแนวทางของการแสดงบทบาท จะเกิดจากปัจจัยด้านหลักสูตร โรงเรียน ผู้สอน รูปแบบการสอน และสื่อการสอน ที่จะส่งผลให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทดังกล่าวออกไป เพื่อการปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน

๒.๔.๑ ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นงานที่สำคัญถือว่าเป็นหัวใจของสถานศึกษา เนื่องจาก เป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จความสามารถ ความรู้ ของบุคลากร ครู นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการไปตามเป้าหมาย ที่หลักสูตรต้องการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ บรรยากาศใน การเรียน

^{๓๔} สุนทร สุนันทชัย, **เทคนิคและวิธีการสอบสังคมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สหบัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓๐.

การสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการจัดหลักสูตร^{๓๕}

เอกชัย กี่สุขพันธ์ กล่าวว่า นักศึกษาและอาจารย์มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน จัดการเรียนการสอน การนำวิธีการสอนมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมจะทำให้เกิดสัมพันธภาพ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน องค์ประกอบเหล่านี้มีคามสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้การ จัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ^{๓๖}

กิติมา ปรีดีติติก กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่โดยตรงของครูที่ จะต้องทำการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม มีการสอนที่ถูกต้อง ตลอดจนมีการอำนวยความสะดวก เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งภาคทฤษฎี

และปฏิบัติเนื้อหาที่สอนยึดหยุ่นตามสถานการณ์ สภาพท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน^{๓๗}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอนและการทดสอบ เป็นต้น^{๓๘}

รุ่ง แก้วแดง กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยกระบวนการหลัก ๒ กระบวนการ คือ กระบวนการเรียนรู้ กับกระบวนการสอน ซึ่งกระบวนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งได้วิเคราะห์สภาพของการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนไปจากอดีต ดังนี้^{๓๙}

๑. ที่ผ่านโดยทั่วไป โรงเรียนสอนมากกว่าการเรียน ครูมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าผู้เรียน ดังนั้นจึงควรมีการปฏิวัติระบบการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนสภาพจากห้องสอนเป็นห้องเรียนและโรงเรียนเป็นโรงเรียน

๒. ที่ผ่านมา โรงเรียนส่วนใหญ่ยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่กลับยึดตัวครูหลักสูตร เนื้อหาวิชา สื่อ และการวัดผลเป็นหลักด้วยตัวเอง เป็นเหตุให้

^{๓๕} สุมิตร คุณานุกร, **หลักสูตรและการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิยตยสยาม, ๒๕๒๗), หน้า ๒๓.

^{๓๖} เอกชัย กี่สุขพันธ์, **หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: องค์กรศิลปการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๐๙-๒๐๑.

^{๓๗} กิติมา ปรีดีติติก, **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**, หน้า ๖๑.

^{๓๘} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๓๕), หน้า ๒.

^{๓๙} รุ่ง แก้วแดง, **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๑), หน้า ๙๐-๑๐๑ .

ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดและการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูจึงควรปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทของตนจากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นการสนับสนุน ส่งเสริมช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง

๓. ที่ผ่านมา การเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนแบบแยกส่วนแยกเป็นรายวิชา ขาดการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน และการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันทำให้ผู้เรียนไม่สามารถ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนจึงควรมี ลักษณะที่บูรณาการ มากขึ้น เปลี่ยนจากการเรียนรายวิชาเป็นการเรียนแบบองค์รวมเพราะจะ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้าง ความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนได้

๔. ที่ผ่านมา การเรียนสร้างความเครียดและความทุกซีให้แก่เด็ก ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ขาดความไม่รู้นั้นจึงควรมีการปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ด้วย ตนเองและเรียนรู้ตามความสนใจมากขึ้นมีความสุขสนุกกับการศึกษาเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๕. ที่ผ่านมา ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับความรู้จากครู ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนการ เรียนรู้ด้วยตนเอง จึงขาดความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะขาดการเรียนรู้กระบวนการ ใน การแสวงหาความรู้ดังนั้นครูจึงควรฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน สามารถ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๖. ที่ผ่านมา การเรียนรู้ถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น การเรียนรู้ที่แท้จริงไม่จำเป็นต้อง เกิดขึ้นในห้องเรียนเสมอไป ครูควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย การเรียนแบบใหม่เป็นการเรียนตลอดเวลา เป็นการเรียนตามความพร้อมผู้เรียนสามารถ เรียนได้ทุกเวลา เรียนที่ไหนก็ได้และสอบที่ไหนเมื่อไรก็ได้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดมวลประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่ศึกษาโดยมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของผู้เรียน มีความ ยึดหยุ่นตามสถานการณ์ สภาพท้องถิ่น และความสนใจของผู้เรียน

๒.๔.๒ หลักการจัดการเรียนการสอน

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีผลผลักดันให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการจัดการเมืองที่เรียกว่า ปฏิรูปการเมืองการปกครอง ซึ่งมีผลมาถึงแนวคิด ในการปฏิรูปการศึกษาด้วยดังนี้เพราะการศึกษาเป็นกลไกสำคัญสามารถพัฒนาคุณภาพของบุคคล เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นกลับมาพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศให้อยู่รอดและทุกคนมี ความสุข สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาแสดงออกเป็นตัวกำหนดการปฏิรูปในพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะถือว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและยั่งยืน การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือที่รู้จักในชื่อเดิมว่าการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center หรือ Center) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่รู้จักมานานในวงการศึกษไทย แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติเพราะผู้ใช้คือ ผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและการใช้เทคนิควิธีการปฏิบัติรวมกับความเคยชิน ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) มาตลอด เมื่อเป็นผู้สอนก็เคยชินกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ที่เคยรู้จักจึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากเท่าที่ควร แต่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษานี้ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายแล้วว่า ผู้สอนทุกคนจะต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัวหรือทำได้ยากยาก บุคลากรครูหลาย ๆ ท่านอาจจะทำอยู่แล้วเพราะลักษณะของเนื้อหาและสิ่งแวดล้อมของการจัดการเรียนการสอนมีความ เอื้ออำนวยเป็นอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนแบบนี้เพียงแต่เปิดโอกาสให้ผู้สอนได้ข้อมูลที่ชัดเจนและทำความเข้าใจในหลักการของการจัดการเรียนการสอนแบบก็จะทำให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติได้

ทิตนา แชมณี ได้ศึกษาและนำมาเสนอแนวทางให้ผู้สอนสามารถนำไปปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ค่อนข้างชัดเจน เริ่มจากการทำความเข้าใจความหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันชัดเจน

การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ในเรื่องการเรียนรู้โดยการกระทำและการเปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้จากผู้เรียนและเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนที่เคยเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้มาเป็นผู้จัดประสบการณ์ เรียนรู้ และเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้มาอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน เป็นที่มาของคำว่าเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจากความหมายนำมาสู่แนวปฏิบัติ คำว่าผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การให้ผู้เรียนเป็นบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน อย่างกระตือรือร้น ตื่นตัว ตื่นใจ จดจ่อกับสิ่งที่ทำโดยผู้สอนเป็นผู้จัดสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรมดังกล่าวขึ้น ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ได้ผลตามต้องการ ทิตนา แชมณี ได้เสนอแนวคิดที่ครูสามารถใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้^{๔๐}

^{๔๐} ทิตนา แชมณี, รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓.

๑. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมแม้จะมีการให้ความรู้ที่ดี ๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ดังจะเห็นได้ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนาน ๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือ คิดไปเรื่องอื่น ๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวร่างกายบ้างก็ทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียน ตื่นตัวและพร้อมจะรับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัย และระดับความสนใจของผู้เรียน

๒. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา(Intellectual Participation) คือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหวต้องเป็นผู้เรื่องที่ยากหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกที่จะคิด

๓. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวเนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

๔. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรจะเกี่ยวกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักจะเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่น ๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวเปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรมผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจจะเป็นความพอใจ ไม่พอใจหรือเฉย ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้น ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการ รูปแบบการเรียนที่หลากหลายเหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้ และเจตคติที่ดีต่อการเรียน

๒.๔.๓ แนวทางการจัดการเรียนการสอน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน ได้มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

อภิญา เหมระ ได้กล่าวถึง แนวทางในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุด ในการนำแนวคิดการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไปสู่ความสำเร็จ คือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูผู้สอนจึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเจตคติที่ดี การยอมรับการตระหนักในความสำคัญ ความรู้ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจน เกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม สื่อและนวัตกรรม รวมทั้งวิธีการวัด และประเมินผลตามยุทธศาสตร์ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังรายละเอียด เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้^๑

๑. ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย

๑.๑ เตรียมตนเอง ครูจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้ให้บริการด้านความรู้ (resource person) ที่จะต้องให้คำแนะนำ ให้คำอธิบาย ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลได้ ดังนั้นครูจะต้องมีภาระหน้าที่เตรียมตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติมาก ๆ ในหัวข้อเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

๑.๒ เตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูไม่ใช่ผู้บอกเล่ามรดกความรู้อีกต่อไปครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด วิชาห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และห้องพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ทั้งนี้รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสืออุปกรณ์หรือสื่อต่าง ๆ ไว้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนรู้หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งใน และนอกเวลาเรียน

๑.๓ จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บทบาทของครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้งคือ การวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อควรรู้อันจะนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่จะสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ได้ ในการจัดทำแผนการสอน ครูต้องเตรียมการในสิ่งต่อไปนี้

^๑ อภิญา เหมระ, “การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูธุรกิจ”, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔), หน้า ๒-๙.

๑.๓.๑ เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้การค้นคว้าหาความรู้และการสร้างความรู้โดยครูจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ (Manager) ที่กำหนดบทบาทในการเรียนรู้และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนให้เขาได้ทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

๑.๓.๒ เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่า จะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ใด เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว บรรลุผลแล้ว จัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูตรงนี้จะเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

๑.๓.๓ เตรียมวัสดุและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือการเตรียมวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านพุทธิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยการเตรียมวิธีการวัด และเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

๒. ขั้นตอนในการ ครูผู้สอนต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

๒.๑ ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้นผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนรวมทั้งจดจำได้นาน

๒.๒ ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและกลุ่มโดยยึดเป็นกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มได้พูดคุย ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และจะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

๒.๓ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา กิจกรรมที่จัดจึงควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังนี้

๒.๓.๑ ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน

๒.๓.๒ มีประเด็นท้าทายให้ผู้เรียนได้คิดเป็นประเด็นที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

๒.๓.๓ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว

๒.๓.๔ ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนเกี่ยวข้องกับชีวิตประสบการณ์ และความ เป็นจริงของผู้เรียน

๒.๔ เน้นกระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงานมิใช่มุ่งจะพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

๒.๕ เน้นการนำไปประยุกต์ใช้หรือใช้ในชีวิตประจำวันโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดหา แนวทางที่จำนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและพยายาม ติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

๓. ชั้นประเมินผล ครูผู้สอนต้องดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าสามารถ จัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ครูควรเตรียม เครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ ครอบคลุมทุกด้าน วัดและประเมินตามสภาพจริง(Authentic Measurement) โดยการเน้นการวัด การปฏิบัติ (Performance Measurement) และจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ซึ่งในการวัดและ ประเมินผลนี้ นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรจะมี บทบาทร่วมวัดและประเมินตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางในการจัดการเรียนการสอนนั้น สิ่งที่เป็น จุดมุ่งหมาย คือ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนั้น จึงต้องหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ เหมาะสมกับผู้เรียน จึงต้องมีการเตรียมการเพื่อศึกษาบริบทในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอน ขึ้นดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และชั้นประเมินผล เพื่อให้ทราบ และ ตรวจสอบว่าการดำเนินการเหล่านั้นมีประสิทธิภาพ และคุณภาพเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้หรือไม่และกลุ่มด้วย

๒.๔.๔ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนได้มี นักวิชาการแสดงทัศนะไว้ดังนี้

สงบ ลักษณะ ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพจะต้องมีองค์ประกอบ ที่สำคัญ ประกอบด้วย การออกแบบการสอน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือแผนการสอนเป็น เอกสารที่ช่วยให้ครูนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำนักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของ

การศึกษาและเป็นสิ่งที่สำคัญครูจะนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย บุคลากรครู นักเรียน และวิธีการสอน ที่มีคุณภาพ สื่อเทคโนโลยี และวิธีการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้^{๔๑}

๑. แผนการสอน หรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการสอน หรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการเตรียมการหรือเตรียมความพร้อมเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเพียงตา ขบวน กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอนดังนี้

๑) แผนการสอนช่วยอำนวยความสะดวกแก่ครูที่ไม่มีประสบการณ์เพราะจะทำให้เข้าใจกระบวนการสอนและสามารถสอนได้

๒) แผนการสอนช่วยให้ผู้บริหารและผู้นิเทศรู้แนวทางที่จะให้คำแนะนำความสนับสนุนต่าง ๆ

๓) แผนการสอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกำหนดการสอนเพื่อสอนให้ได้สะดวกครูจะเข้าใจและมองเห็นงานล่วงหน้าของตนเองอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะครูผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนล่วงหน้าเพื่อครูผู้สอน จะได้มีการออกแบบและเตรียมการสอนมีรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละหัวข้อย่อยของเนื้อหา หรือสำหรับการสอนแต่ละครั้ง สิ่งที่ควรปฏิบัติในการวางแผนการสอน คือ

๑. ศึกษาหลักสูตรเพื่อดูวัตถุประสงค์ของวิชาที่จะสอน พิจารณาคำอธิบายรายวิชา

๒. ศึกษาคู่มือหลักสูตร เอกสารคู่มือการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้น เข้าใจบทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอน

๓. นำโครงสร้างเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์ของหลักสูตร และจุดประสงค์รายวิชามา กำหนดหัวข้อเนื้อหาย่อย ๆ และจุดประสงค์จุดประสงค์นำทางและปลายทาง

๔. ศึกษาตัวอย่างแนวการสอนมากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและจำนวนคาบให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหาย่อย ๆ และจุดประสงค์

๕. จัดทำแผนการสอนโดยพิจารณาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาประกอบ เช่น หนังสือค้นคว้าอ้างอิง วัสดุอุปกรณ์สำหรับนักเรียนฝึกปฏิบัติ

๒. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

^{๔๑} สงบ ลักษณะ, “แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา”, วารสารข้าราชการครู (สิงหาคม - กันยายน, ๒๕๔๑), หน้า ๒-๕.

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนได้มีนักวิชาการ หลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การสอนเป็นหน้าที่หลักของครูไม่ว่าจะเป็นครูสอนในระดับการศึกษาใด หรือประเภทวิชาใด แม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนไปเนื่องจากมีเครื่องมือข่าวสารข้อมูล สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อการเรียนการสอนเข้ามามีบทบาทเพื่อช่วยการสอนของครูแต่ความสำคัญและความจำเป็นของครูก็ยังมีอยู่โดยเฉพาะการสอนทางด้านวิชาชีพ เพราะการสอนวิชาชีพต้องการความรู้ทั้งทางทฤษฎีและทักษะปฏิบัติ การสอนจึงต้องประกอบด้วยเนื้อหาวิชาและการฝึกทักษะความชำนาญในวิชาชีพนั้น ครูจึงเป็นต้นแบบที่ดีและเป็นผู้ใกล้ชิดในการแนะนำสาธิตการปฏิบัติและการฝึกทักษะตลอดจนถ่ายทอดเจตคติและ คุณธรรมประจำวิชานั้น ๆ นอกจากนี้ครูยังมีบทบาทอื่นโดยประพฤติปฏิบัติเป็นอย่างดีแก่ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีมานะ บากบั่น มัธยัสถ์อดออม ไม่เห็นแก่ความเจริญก้าวหน้า ทางวัตถุมากเกินไปเป็นปูชนียบุคคลที่ลูกศิษย์ให้ความเคารพยกย่อง^{๔๓}

สมพร เลิศมั่งกรวงศ์^{๔๔} ได้กล่าวถึงครูตามแนวพระราชดำริ ดังนี้ การศึกษาแนวพระราชดำริเกี่ยวกับครูโดยการศึกษาจากพระบรมราโชวาท และพระราชดำริที่พระราชทานไว้ในโอกาสต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นคุณลักษณะในสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

๑. ครูต้องเน้นที่คุณธรรม
๒. ครูจะต้องประพฤติตัวให้เป็นที่รักเคารพของนักเรียน
๓. ครูต้องอดทน เสียสละและมีความเมตตา
๔. ครูไม่ควรมุ่งยศศักดิ์ความร่ำรวย และผลตอบแทนทางวัตถุ
๕. ครูต้องยึดมั่นในคุณความดี
๖. พระผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน สมควรที่ครูทุกคนยึดถือเป็นแบบอย่างของความเป็นครูที่แท้

รุ่ง แก้วแดง เสนอวิธีการสอนของครูยุคใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๐ ขั้นตอน ดังนี้^{๔๕}

^{๔๓} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๖.

^{๔๔} สมพร เลิศมั่งกรวงศ์, “ปัญหาการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม วิทยาลัยสารพัดช่าง เขตกรุงเทพมหานคร”, **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓.

^{๔๕} รุ่ง แก้วแดง, **ปฏิบัติการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: หนังสือพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔๐.

๑. คีกรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์วิจัย เพื่อทำความรู้จักกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล อาจจะต้องทดสอบเพื่อดูพัฒนาการของเด็ก ดูข้อมูลภูมิหลัง พื้นความรู้ความสามารถทางการเรียน และความต้องการของผู้เรียน เช่นเดียวกับแพทย์ ก่อนที่จะรักษาคนไข้จำเป็นที่จะต้องมข้อมูลก่อน

๒. วิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้ศาสตร์เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้หรือ เทคนิคพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เข้ามาช่วยเพื่อดูว่าเด็กมีศักยภาพทางปัญญา ด้านไหน มากน้อยเพียงใด หากครูไม่มีความสามารถที่จะวิเคราะห์โดยวิธีนี้ก็จำเป็นที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะเพื่อวิเคราะห์เพื่อหาศักยภาพของผู้เรียนหากพบว่าผู้เรียนคนนั้นมีปัญหาใน เรื่องความพิการ เบื้องต้น ครูก็สามารถช่วยเหลือแนะนำ เพื่อจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพ และความสามารถ ของผู้เรียนก็ได้การวิเคราะห์เช่นนี้ครูจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีสติปัญญาสูงโดยส่วนรวม หรือมีความ อัจฉริยะด้านใดด้านหนึ่งสามารถที่จะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

๓. ร่วมกับผู้เรียนสร้างวิสัยทัศน์ ครูกระตุ้นความต้องการของผู้เรียนได้โดยการช่วยเด็ก สร้างวิสัยทัศน์หรือความฝันว่าเขาควรจะไปให้ไกลที่สุดได้เท่าไร เพื่อที่จะสร้างและแรงจูงใจ แม้ในเด็ก เล็กอาจจะดูเป็นความฝันที่ห่างไกล แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นความฝันจะใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่ สอดคล้องกับศักยภาพของเด็กแต่ละคนมากยิ่งขึ้น

๔. ร่วมวางแผนการเรียนการเรียนเป็นสิทธิและความรับผิดชอบของผู้เรียน หน้าที่ครู คือ เป็นผู้ร่วมวางแผนเป็นผู้ให้คำแนะนำในฐานะผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์มากกว่า แต่การวางแผนการเรียนจริง ๆ นั้นเป็นเรื่องของผู้เรียน ประเด็นนี้อาจมีหลายความเถียงว่าครูมีความรู้ และประสบการณ์ในการวางแผนมากกว่าเด็ก ซึ่งก็เป็นความจริงแต่การวางแผนโดยไม่ให้เด็กมีส่วนร่วม จะไม่ช่วยให้เด็กพัฒนาได้อย่างเต็มที่ เด็กจะต้องฟังครูตลอดเวลา การเรียนจะสิ้นสุดแค่ใน ห้องเรียน เราจะไม่สามารถปลูกฝังให้เด็กรู้จักการเรียนรู้อะไรได้ดั่งนั้น การวางแผนการเรียนไม่ ว่าจะเป็นรายสัปดาห์รายเดือน หรือรายภาคเรียน ตลอดจนวางแผนตลอดหลักสูตรจึงควรเป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้เรียนเอง

๕. แนะนำช่วยเหลือเรื่องการเรียน เมื่อวางแผนการเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูก็ยังต้อง ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในเรื่องการเรียนแก่ผู้เรียนต่อไป ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะเข้ามาทดแทนขั้นตอน การสอนเดิม คือ แทนที่ครูจะบอกเนื้อหาให้แบบเดิมครูก็เพียงแค่แนะนำเนื้อหาบางส่วนและวิธีการ เรียนให้กับผู้เรียน

๖. สรรหาและสนับสนุนสื่ออุปกรณ์บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครูคือ เป็น ผู้สนับสนุนสรรหาสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ จัดหาเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ใช้ประกอบการเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองได้

๗. ให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองขั้นตอนนี้ อาจเป็นเรื่องยากและเรื่องใหม่สำหรับครูเพราะครูที่คุ้นอยู่กับการสอนแบบเดิมจะไม่อดทนที่จะปล่อยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และจะหันกลับไปใช้วิธีบอกให้ท่องจำอย่างเดิมวิธีที่ดีที่สุด คือ ครูจะต้องจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเองตามความถนัดของผู้เรียน อาจจะเรียนคนเดียวหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยให้ออกาสและเวลาแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ครูจะสังเกตอย่างห่าง ๆ ถ้าผู้เรียนไม่ร้องขอครูก็ไม่จำเป็นต้องเข้าไปแนะนำมากนัก ยกเว้นกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาการตามแผนที่วางไว้ได้ ครูอาจจำเป็นต้องเข้าไปช่วยเหลือแนะนำในเรื่องการเรียนบ้างเป็นครั้งคราว

๘. เสริมพลังและสร้างกำลังใจ หน้าที่ของครู คือ ต้องเสริมพลังแก่นักเรียนอธิบายหรือแนะนำเพื่อให้เด็กมีความตั้งใจที่จะเรียนต่อไปเนื่องจากอาจจะมีเด็กบางคนต้องการกำลังใจ และบางคนไม่สามารถเรียนด้วยตนเอง จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ครูต้องใช้ทุกวิธีที่จะกระตุ้นเพื่อสร้างความสนใจผู้เรียนต่อไปได้

๙. ร่วมประเมินผล หน้าที่ของครูในขั้นประเมินผล จะไม่วัดผลฝ่ายเดียวแบบเดิมแต่เดิมจะให้คำแนะนำเรื่องการวัดประเมินผล โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนด้วยตนเองเพื่อดูความสามารถเรียนได้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนมากน้อยเพียงใด ถ้าผู้เรียนยังไม่บรรลุผลตามที่วางไว้ก็จำเป็นต้องกลับไปวางแผนและแก้ไขใหม่

๑๐. เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะเป็นข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการเรียนต่อไปถ้าครูผู้สอนปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าว เป็นภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่ครูยืนอยู่หน้าชั้นเพียงใช้ชอล์กกับกระดานและบอกให้เด็กท่องจำจะกลายเป็นอดีตไปอย่างสิ้นเชิงครูยุคใหม่จะมีบทบาทเป็น ผู้อำนวยการให้คำแนะนำ และเสริมพลังแก่นักเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

ทิตนา แชมณี ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ : โมเดล ชิปปา (CIPPA MODEL) ดังนี้^{๔๖}

C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

^{๔๖} ทิตนา แชมณี, รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒-๓.

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้กระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกทางหนึ่ง

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแต่เพียงการสอนเนื้อหาสาระเพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแต่เพียงการสอนเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยขาดกิจกรรมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จะทำให้ผู้เรียนขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้นี้เท่ากับเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน แล้วแต่ลักษณะของสาระ และกิจกรรมที่จัด

๒.๔.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ได้มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้แสดงแนวคิดและทฤษฎีไว้ดังนี้

ลิขิต กาญจนภรณ์ ได้แสดงทฤษฎีไว้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎี โดยเฉพาะทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งในทางการศึกษานั้นมีทฤษฎีที่สำคัญอยู่ ๓ แนวคิด คือ แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) แนวคิดทฤษฎีกระบวนการคิด (Cognitive Theory) และแนวคิดทฤษฎีสังคม-กระบวนการคิด (Social-Cognitive Theory) โดยมีแนวคิดและหลักการนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังนี้^{๔๗}

๑. แนวคิด ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

^{๔๗} ลิขิต กาญจนภรณ์, จิตวิทยาการศึกษา:จิตวิทยาประยุกต์เพื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ, (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕-๒๙.

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ศึกษาพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้มีความเห็นว่าการเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม พฤติกรรมการเรียนรู้สามารถสร้างเงื่อนไขให้เกิดขึ้นได้ การทดลองของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม เริ่มต้นจากการทดลองในห้องปฏิบัติการของพาฟลอฟ (Pavlov) และ สกินเนอร์ (Skinner) พาฟลอฟ (Pavlov) ได้ทำการทดลองวางเงื่อนไขให้สัตว์ทดลองตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นสัญลักษณ์และต่อมาพัฒนาเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ พฤติกรรมที่มีแนวโน้มว่าสามารถวางเงื่อนไขให้เกิดขึ้นได้นั้นเป็นพฤติกรรม รีเฟล็กซ์ (Reflex Response) เช่น การหลั่งน้ำลาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับอารมณ์และทัศนคติ เช่น ความกลัว ความรู้สึกชอบ ฟังพอใจ สิ่งที่มีอิทธิพลเหนือการเรียนรู้แบบนี้คือ การเสริมแรง การเรียนรู้ถ้าเกิดจากการที่ผู้เรียนได้กระทำก่อน และเมื่อได้กระทำแล้วผลที่ได้รับอย่างต่อเนื่อง จากการกระทำนั้น จะเป็นเงื่อนไขให้ทำหรือไม่ทำ ในโอกาสต่อไปในกระบวนการทดลองในห้องปฏิบัติการของสกินเนอร์ (Skinner) พบว่า ถ้าสัตว์ทดลองทำถูกต้องตามเงื่อนไขแล้วได้รับการเสริมแรง ต่อไป สัตว์ทดลองมีแนวโน้มว่าจะกระทำเช่นนั้น ทุกครั้งที่มีความต้องการแต่หากว่าถ้าทำแล้วไม่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมที่เคยทำนั้นมีแนวโน้มจะลดลงและหายไป สกินเนอร์ (Skinner) เรียกการวางเงื่อนไขในแบบนี้ว่า การวางเงื่อนไขให้ปฏิบัติ (Operant Conditioning) แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เมื่อนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์การเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ แนว คือ แนวการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ (Pavlov) ซึ่งรู้จักกันในชื่อ Classical Conditioning เพื่อเป็นเกียรติแก่พาฟลอฟ หรือ Pavlovian Conditioning หรือ Conditioning Type ๑ โดย พฤติกรรมที่เกิดจากการถูกวางเงื่อนไข เป็นพฤติกรรมรีเฟล็กซ์ อารมณ์ และ ทัศนคติ ส่วน แนวคิดการวางเงื่อนไขในชนิดที่ ๒ คือการวางเงื่อนไขให้ปฏิบัติของ สกินเนอร์ รู้จักกันในชื่อ Operant Conditioning หรือ Instrumental Conditioning หรือ Conditioning Type ๒ อธิบายว่า อินทรีย์เกิดการเรียนรู้เพราะถูกวางเงื่อนไขจากการปฏิบัติ หากผลต่อเนื่องจากการปฏิบัติได้รับผลดี ได้รับการเสริมแรง อินทรีย์จะพัฒนาพฤติกรรมนั้นๆ ขึ้นมาอีกจนหนักแน่น กลายเป็นการ เรียนรู้ นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยม มีความเห็นว่าการแสดงออกพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งหมดถูกขัดเกลาโดยกระบวนการเสริมแรงจนทำให้พฤติกรรมนั้นติดแน่นคงทนถาวร พฤติกรรมเป็นผลมาจากการเรียนรู้หลักการที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น อันเกิดจากการทดลองของนักพฤติกรรมนิยม สรุปได้ดังนี้

๑. พฤติกรรมเป็นสิ่งที่สามารถวางเงื่อนไขให้เกิดขึ้นได้ โดยพัฒนาที่ละเล็กทีละน้อย ค่อยเป็นค่อยไป จากพฤติกรรมง่าย ๆ ไปสู่พฤติกรรมที่ซับซ้อน

๒. พฤติกรรมการเรียนรู้ของพฤติกรรมเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็น สัญลักษณ์ หากสิ่งเร้าที่เป็นสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ดี น่าฟังพอใจ ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมที่ฟัง พอใจ ชอบ มีความสุข และมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้นอีกในอนาคต หรือพฤติกรรมนั้นจะติดฝังแน่นถาวร ตรงกันข้ามหากสิ่งเร้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่ไม่ดี ไม่น่าฟังพอใจทำให้เกิดความกลัวปฏิกิริยาตอบสนองก็

ออกมาในทางลบ เช่น ความกลัวต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น กลัวเสียง กลัวสี กลัวสัตว์ กลัวที่สูง รวมทั้งการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นๆ มาก

๓. ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องกระทำด้วยตัวเอง ผู้เรียนเรียนรู้จากผลที่ได้รับจากการกระทำ

๔. การเสริมแรงเป็นสิ่งที่มียุทธูปการเหนือพฤติกรรมการเรียนรู้โดยเฉพาะในช่วงที่กำลังพัฒนาของพฤติกรรม

๕. กระบวนการให้การเสริมแรงของพฤติกรรมจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง คือ เมื่ออินทรีย์ได้แสดงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ แล้วจะต้องได้รับการเสริมแรงอย่างทันที การทำเช่นนี้จะทำให้มีการพัฒนาของพฤติกรรมเกิดขึ้น ดังนั้นจึงมีหลักว่าผู้ฝึก หรือครู หรือพ่อแม่ ต้องการให้เด็ก ๆ มีพฤติกรรมอะไรก็ให้การเสริมแรงกับพฤติกรรมนั้น หากไม่ต้องการให้เกิดพฤติกรรมก็ต้องยุติการให้การเสริมแรง ซึ่งในชีวิตประจำวัน พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรง จากครู พ่อแม่ อาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาไม่เหมาะสมก็ได้ ดังนั้น พ่อแม่ และครู จึงต้อง ไตร่ตรองให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่คิดว่าเหมาะสมเท่านั้น

๖. สิ่งที่น่ามาเป็นตัวเสริมแรงจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของอินทรีย์ เช่น อาหาร สิ่งที่ชอบ ขนม ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการกระตุ้นให้การเรียนรู้พัฒนาขึ้น ต่อมาเมื่อผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมที่เกือบมั่นคงแล้ว ตัวเสริมแรงอาจเปลี่ยนเป็นนามธรรมได้และโดย ค่อย ๆ ลดตัวเสริมแรงที่เป็นวัตถุลง เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนทำจากแรงจูงใจภายในมากกว่าแรงจูงใจภายนอกการนำแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมาใช้กับการจัดกระบวนการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

๑) จัดสิ่งเร้าที่น่าพึงพอใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนตอบสนองต่อสัญลักษณ์ที่เป็น สุขพอใจ บทเรียนจึงควรสนุก ตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของวัยเด็ก สื่อการสอนจัดทำสวยงามน่าสนใจ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ห้องเรียน บริเวณโรงเรียน สะอาด สวยงาม ปราศจากการถูกรบกวนทางเสียง กลิ่นอับ การเจ็บปวด คุณครูต้องเป็นสัญลักษณ์ของ ความรัก ความสนุก ความน่าพึงพอใจ ผ่านบุคลิกภาพและวิธีสอนของครู เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนชอบ และมีทัศนคติที่ดีต่อครูการสอนของครูและเนื้อหาที่เรียน

๒) ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องออกแบบวิธีสอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตัวเองทั้งในขณะที่เรียนและหลังเรียนแล้ว เช่น ทำแบบฝึกหัด ทดลอง ปฏิบัติจริง ทำการบ้าน ทำรายงาน

๓) ครูจะต้องให้การเสริมแรงอย่างต่อเนื่องหลังจากที่นักเรียนได้ทำงานแล้ว เช่น เมื่อนักเรียนตอบถูกก็ให้คำยืนยันย้อนกลับว่า ถูกแล้ว หรือ ผิดแล้ว ครูต้องตรวจการบ้านตรวจแบบฝึกหัดอย่างรวดเร็ว การให้การเสริมแรงอาจเริ่มต้นจากรางวัลที่เป็นสิ่งของที่เด็กชอบ ทั้งนี้เพื่อใช้ในการ

พัฒนาพฤติกรรม เมื่อเด็กได้พัฒนาพฤติกรรมในทิศทางที่พึงประสงค์แล้วจึงค่อย ๆ ลดการเสริมแรง ด้วยวัตถุเป็นการชื่นชม เช่น จัดกิจกรรมชื่นชมผลงานของนักเรียนแสดงนิทรรศการ ประกวดผลงาน ส่งผลงานเข้าชิงรางวัล ในขณะที่สอนมีการแข่งขัน และเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้แสดงผลงานของตัวเอง

๔) ครูมีการแสดงออกสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษาทักที่แสดงออกถึงความอบอุ่นสร้างบรรยากาศของความเป็นมิตรไมตรีส่งเสริมการเรียนรู้ การช่วยเหลือเกื้อกูล ความมั่นใจ และการเรียนอย่างมีความสุข

๒. ทฤษฎีกระบวนการคิด (Cognitive Theory)

นอกจากนี้ทฤษฎีกระบวนการคิด ก็มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งทฤษฎีกระบวนการคิดมีความเห็นว่าการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกต ได้เท่านั้น เพราะการเรียนรู้เป็นกระบวนการของจิต (Mental Process) เป็นกระบวนการคิด พฤติกรรมเป็นผลมาจากกระบวนการคิดถ้าพฤติกรรมที่แสดงออกมาไม่ดี ก็แสดงว่าเกิดจากกระบวนการคิดที่ไม่ดี ดังนั้นถ้าจะพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ก็ต้องเริ่มต้นที่การพิจารณา กระบวนการคิดของผู้เรียน ทฤษฎีกระบวนการคิดอธิบายรูปแบบของการคิด ในลักษณะการประมวลผลข้อมูล หรือ Information Processing ในกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องได้กระทบต่อสิ่งเร้าจากภายนอกผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ การได้ยิน การได้เห็น การได้สัมผัส การได้ชิมรส และการได้กลิ่น ประสบการณ์จากสิ่งเร้าที่ผ่านระบบประสาทนี้จะถูกนำมาบันทึกไว้ในความทรงจำ ในกระบวนการคิดคนต้องอาศัยความทรงจำ ความจำมาช่วย ดังนั้นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลเหนือการเรียนรู้ แต่ในการเรียนรู้แต่ละครั้งผู้เรียนต้องสังเคราะห์ ความทรงจำเก่า ๆ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลจำนวนมากที่บันทึกไว้ในหน่วยความจำมาทำงาน ติดต่อกัน มีปฏิกริยาร่วมกันแล้วจัดระบบข้อมูลขึ้นมาใหม่ กลายเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ การตอบสนองใหม่ที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นว่าจะต้องเหมือนเดิม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหมือนกันแต่ปฏิกริยาที่ตอบสนองแตกต่างกันได้ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนใช้ระบบข้อมูลเพื่อการตีความแตกต่างกันไป ในการเรียนรู้โดยกระบวนการคิดนี้ ประสบการณ์ตรงเป็นสิ่งสำคัญ การฝึกให้ผู้เรียนจัดระบบการคิดของตัวเองเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ครูไม่จำเป็นต้องดูที่ผลงานแต่ต้องดูที่ว่านักเรียนคิดอย่างไรผลงานจึงออกมาเช่นนี้ ถ้าจะเสริมแรงให้ชื่นชมกระบวนการคิดของนักเรียนให้นักเรียนอธิบายการคิดของเขา โดยสรุปนักจิตวิทยากระบวนการคิดมีหลักการเบื้องต้นในการเรียนรู้ดังนี้^{๔๘}

๑. การเรียนรู้เป็นกระบวนการคิด

๒. ประสาทการรับรู้ทั้ง ๕ เป็นอวัยวะที่สำคัญในการรับปัจจัยนำเข้าไปสู่กระบวนการคิด

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙.

๓. กระบวนการคิดเป็นทั้งบทบาทของสมองและจิต

๔. สิ่งเร้าจากภายนอกหรือประสบการณ์ตรงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดหากปราศจากสิ่งเร้าจากภายนอก หรือ การที่ผู้เรียนมีอุปสรรคในการนำเข้าประสบการณ์การเรียนรู้ก็จะมีอุปสรรค

๕. ในการคิดผู้คิดต้องอาศัยข้อมูลความจำเป็นประมวลเป็นความคิดความทรงจำซึ่งเป็นบทบาทของสมองเป็นแผ่นบันทึกสาระข้อมูลทั้งหมดที่ผู้เรียนได้รับมา โดยจะอ้างอิงประสบการณ์ตรงซึ่งความทรงจำจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการคิด และพฤติกรรมการเรียนรู้

๖. ในการเรียนรู้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องระดมหน่วยของความจำทั้งหมดมาใช้ แต่ผู้เรียนจะมีกลไกในการเลือกดึงข้อมูลความจำเพียงบางอย่างมาใช้ ทั้งนี้ต้องผ่านการวิเคราะห์และ สังเคราะห์ข้อมูล

๗. การทำการได้ปฏิบัติด้วยตัวเองทำให้เกิดการปรับปรุงในกระบวนการคิด

๘. ผลของกระบวนการคิดคือพฤติกรรมที่สังเกตได้และภาษา

๙. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ของตนด้วยตนเอง หรือค้นพบได้ด้วยตัวเองผ่านประสบการณ์ตรงการนำแนวคิดจิตวิทยากระบวนการคิดมาใช้กับการจัดกระบวนการเรียนรู้มีดังนี้

๑) ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีปฏิริยาโต้ตอบ สัมผัสกับประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด เรียนรู้ในบริบทของชีวิตจริงสื่อการสอนที่เป็นของจริงมีอยู่ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติหรือทำด้วยตัวเอง ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ในการเรียนรู้

๒) จัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการคิดให้สอดคล้องกับพัฒนาการกระบวนการคิดของนักเรียน

๓) จะต้องมีการฝึกฝนบ่อย ๆ ทำบ่อย ๆ ให้เกิดความชำนาญ ปฏิบัติจริงให้ โครงการให้นำเสนอผลงาน หรือพัฒนา Scheme พัฒนา Meta Cognition แล้วสรุปผลการเรียนรู้

๓.๑) เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตัวเอง (Discovery Learning)

๓.๒) เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวเอง (Constructive Learning)

๔) ฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ผลจากการกระทำของตนเอง ส่งเสริมการใฝ่รู้ด้วยตัวเอง คิดจากรูปรธรรมไปสู่นามธรรม

๕) ให้นักเรียนฝึกคิดเป็นกลุ่ม ระดมพลังความคิด ระดมพลังสมอง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ระหว่างครู-นักเรียน นักเรียน ครู วิทยากร ที่ปรึกษาโครงการขยายความคิด ประสบการณ์จากบริบทสังคม สิ่งแวดล้อม

๖) ในนักเรียนที่โตแล้ว ส่งเสริมให้คิดเชิงนามธรรม คิดจากพฤติกรรมของคนในบริบทจริง คิดจากปัญหาจริงไปสู่ปัญหาที่เป็นสมมติฐานความน่าจะเป็น

๗) ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ คิดหลายแบบหลายวิธี คิดแก้ปัญหา หลาย ๆ ทาง แล้วเลือกแนวทางที่คิดว่าดีที่สุด

๘) กลุ่มมีอิทธิพลเหนือความคิด พฤติกรรมการแสดงออกโดยภาพรวมคนมีแนวโน้มคล้อยตามพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม

๙) ภาวะจิตที่สงบ เป็นสมาธิทำให้ให้สมองและระบบประสาทเรียนรู้ได้ดี พัฒนาความจำ พัฒนาภาวะมุ่งมั่นกับงาน ดังนั้นผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนทำสมาธิก่อนเรียนในช่วงเวลาสั้น ๆ โดยใช้หลักการหายใจเป็นสื่อกลางให้จิตเป็นสมาธิ จากทฤษฎีข้างต้นสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอน บุคลากรครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีทางจิตวิทยา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอน หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการพัฒนาสมรรถนะทางการสอนของตนเองเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพในแต่ละบุคคล และเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้สร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดไป

๒.๔.๖ แนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการสอน

๒.๔.๖.๑ สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านเนื้อหาและหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพราะเป็นการกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนต้องรู้ เมื่อจบหลักสูตรเหล่านั้น ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นแม่บทในการจัดการเรียนการสอนในการสอนรายวิชา พระพุทธศาสนานั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้อยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีโครงสร้างตามหลักสูตร ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาและหลักสูตร

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามโครงสร้างหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ กลุ่มกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งบังคับให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนตามมาตรฐานที่กำหนดในลักษณะของหลักสูตรแกนกลางที่เน้นความเป็นเอกภาพของความเป็นไทย^{๔๙} กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด ๑๒ ปีการศึกษา^{๕๐} เป็น กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจาก

^{๔๙} เอกรินทร์ สีมหาศาล, แนวปฏิบัติ กระบวนการวัดและประเมินผล ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: บั๊กพอยท์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๒.

^{๕๐} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: การศึกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๑๕.

หลายแขนงวิชา โดยการนำวิทยากรแขนงต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกันเป็น ๕ สารระ ได้แก่

สารระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สารระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สารระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

สารระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

สารระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่อาศัยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อมทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมโดยที่ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านความรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ หรือสหวิทยาการ

๒. ด้านทักษะและกระบวนการ ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่าง ๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการดังนี้ ทักษะการคิด เช่น การสรุป ความคิด การแปลความ การวิเคราะห์ หลักการและการนำไปใช้ตลอดจน การคิดอย่างมีวิจารณญาณทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสวน เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐาน และสรุปเป็นหลักการทักษะการเรียนรู้เช่น ความสามารถแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่านการฟังและการสังเกต ความสามารถในการสื่อสาร โดยการพูด การเขียน และการนำเสนอความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิแผนที่ ตารางเวลา และ การจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วย ความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญูรักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดีที่มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงานรู้จักคิดวิเคราะห์การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่มรักท้องถิ่น รักประเทศชาติเห็นคุณค่า อนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับมาบูรณาการมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ได้จากความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวทั้งทางด้านธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต มีทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม ตลอดถึงมีทักษะที่จะเรียนรู้และจัดการกับปัญหาที่ตนประสบด้วยวิธีการที่มีเหตุผล และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาของวิชาศีลธรรม

เนื้อหาสาระสำคัญในส่วนของสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่แบ่งออกเป็นหัวข้อด้วยกัน คือ^{๕๑}

๑. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ

๒. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก - เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา

๓. ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาดก

๔. หน้าที่ชาวพุทธ มรรยาทชาวพุทธ และการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง

๕. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา

๖. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี

๗. สัมมนาพระพุทธศาสนา

วิชาศีลธรรมจัดอยู่ในสาระที่ ๑ คือ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย

^{๕๑} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *กรอบแนวคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรใหม่*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐-๑๑

มาตรฐานการเรียนรู้ ๓ มาตรฐาน คือ

มาตรฐาน ส ๑.๑ : เข้าใจประวัติความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส ๑.๒ : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดีมีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา

มาตรฐาน ส ๑.๓ : ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานทั้ง ๓ นั้นจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน คือ มาตรฐาน ส ๑.๑ เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา (Knowledge) มาตรฐาน ส ๑.๒ เน้นให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดีงาม และมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา (Attitude) และมาตรฐาน ส ๑.๓ เน้นให้ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติ ตามหลักธรรมและศาสนพิธี ทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต (Process)

มาตรฐานทั้ง ๓ ข้อนี้อาจจะเทียบได้กับไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ได้ดังนี้

มาตรฐาน ส ๑.๓ เน้นเรื่องการประพฤติปฏิบัติซึ่งเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่แสดง ออกมาให้ปรากฏแก่คนอื่น มาตรฐานนี้เทียบได้กับอธิศีลสิกขาซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องศีล คือการรักษา กาย วาจา ให้เรียบร้อย

มาตรฐาน ส ๑.๒ เน้นเรื่องการพัฒนาคุณธรรมที่ดีเช่น สมาธิศรัทธา มาตรฐานนี้ เทียบได้กับอธิจิตตสิกขา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องจิต คือ คุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ สมาธิ

มาตรฐาน ส ๑.๑ เน้นการพัฒนาความรู้ซึ่งรวมทั้งความรู้ ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และความเห็นที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า โลกียสัมมาทิฐิ มาตรฐานนี้เทียบได้กับอธิปัญญาสิกขาซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องปัญญาแนวคิด สาระการเรียนรู้ตาม ช่วงชั้น

จากการสรุปรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาหรือวิชาศีลธรรมสามารถสรุป สาระการเรียนรู้ตามช่วงชั้นได้ดังนี้^{๕๒}

ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

^{๕๒} กรมการศาสนา, *คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๔*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๒๐-๒๑.

มีจุดมุ่งหมายให้รู้จักการทำสังคายนาเพื่อรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา สร้างคุณค่าให้แก่สังคมโลก และให้เกิดศรัทธาในพระรัตนตรัยด้วยการคิดวิเคราะห์พุทธประวัติที่เรียนมาแล้วอย่างละเอียดและเป็นระบบเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับคุณของพระรัตนตรัยให้เข้าใจขั้น ๕ ธาตุ ๔ และหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับชีวิต และความเจริญของชีวิตทั้งส่วนที่ควรรู้คือ ทุกข์ ส่วนที่ควรละ คือ สมุทัย ส่วนที่ควรทำให้แจ้งคือ นิโรธ และส่วนที่ควรเจริญ คือ มรรคมีองค์ ๘ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

ช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔-ม.๖)

มีจุดมุ่งหมายให้รู้ว่า พระพุทธศาสนามีคำสอนและวิธีการที่เป็นสากล มีข้อปฏิบัติยึดทางสายกลาง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีหลักคำสอน เชื่อมโยงได้กับศาสตร์สมัยใหม่ เรารู้จักแก้ปัญหาตามวิธีการของอริยสัจ ๔ ในขณะเดียวกันก็ให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตที่ดำเนินไปตามกระบวนการแห่งปฏิจกสมุปบาท สรรพสัตว์ต้องอิงอาศัยกันทั้งนี้ เพื่อให้เป็นคนมีใจกว้างและมีเหตุผลสำหรับการเป็นพลเมืองดีของสังคม ประเทศชาติและโลก

เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่สอนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาชั้นประถมศึกษาศึกษาธิการมีนโยบายมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนของชาติตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาได้เรียนเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา^{๕๓} ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะจุดหมายของหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตร และโครงสร้างหลักสูตรในระดับชั้น ประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

จุดหมายของหลักสูตร เนื่องจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนของชาติตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ได้เรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ๆ ละ ๑ คาบ ๆ ละ ๕๐ นาที เป็นระยะเวลา ๑๒ ปี คือ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ รวมทั้งสิ้น ๔๘๐ ครั้ง/สัปดาห์ (๑ ปี เรียน ๒ ภาคเรียน ๆ ละ ๑-๒๐ ครั้ง/สัปดาห์) เป้าหมายปลายทางของเด็กและเยาวชนก็จะได้รับการปลูกฝังหลักธรรมของศาสนา โดยค่อย ๆ ซึมซับ และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ปัญหาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจะค่อย ๆ ลดลง ชุมชน สังคม และประเทศชาติก็จะพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป

ลักษณะของหลักสูตร หลักสูตรพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นหลักสูตรเสริม มิใช่หลักสูตรปกติที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ในโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา และระดับชั้นอาชีวศึกษาโดยทั่วไป เพราะหลักสูตรนี้มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ครูพระสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละวัย และเหมาะสมกับสถานการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ

^{๕๓} กรมการศาสนา, รายงานการติดตามผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปี ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๔-๕.

โครงสร้างของหลักสูตร หลักสูตรแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มชั้น^{๕๔} ประกอบด้วยกลุ่มชั้นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ประกอบด้วยหัวข้อธรรมหลัก หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง และคุณธรรมที่ใช้ ดังนี้

หัวข้อธรรมหลัก ภาวนา ๔

๑. กาย คือ รูปร่าง ร่างกายของตนเอง คนอื่น และสัตว์สิ่งของ
๒. ศีล คือ การรักษาร่างกายตนเองให้สะอาด บริสุทธิ์ อาบน้ำ แปรงฟัน แต่งตัวให้สะอาด เรียบร้อย การไม่เบียดเบียนทำร้าย ดุด่าคนอื่น ไม่ทะเลาะกับเพื่อน ๆ และพี่น้อง
๓. จิต คือ จิตใจ ความนึกคิดภายใน เช่น อากาเรที่คิดถึงพ่อแม่ จิตสงบ นั่งหลับตา ไม่พูด ไม่เล่น ไม่หยอกล้อกัน ตั้งใจเรียนหนังสือ

๔. ปัญญา รู้ว่าเมื่อตนเองไม่เล่น ไม่หยอกล้อกัน สงบเสงี่ยมแล้วมีคนรัก มีคนชอบได้รับรางวัล

หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. กาย ได้แก่ อาหาร ๔ ธาตุ ๔
๒. ศีล ได้แก่ ศีล ๕ และมารยาทการกราบ-กราบไหว้
๓. จิต การใช้สมาธิเบื้องต้น เช่น การนับ หายใจเข้า-ออก นับ ๑ หายใจเข้า-ออก นับ ๒ หรือนั่งเงียบ ๆ ได้
๔. ปัญญา ได้แก่ สภาพที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายและจิตใจของตนเองและผู้อื่น รู้จักเปรียบเทียบกันได้ระหว่างสิ่งที่ชอบและสิ่งที่ไม่ชอบ

๒. กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ประกอบด้วยหัวข้อธรรมหลัก หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง และคุณธรรมที่ใช้ดังนี้

หัวข้อธรรมหลัก (ภาวนา ๔)

๑. กาย คือ รูปร่าง ตัวเรา ผู้อื่น วัตถุ สิ่งของ บ้าน รถ สัตว์เลี้ยง
๒. ศีล คือ การรักษารูปร่างให้สะอาดงดงาม เสื้อผ้า ห้องพัก ที่อยู่อาศัยและ สิ่งแวดล้อม ให้เป็นระเบียบสวยงาม การไม่ชุกชน เบียดเบียน ทะเลาะกัน ไม่ลักขโมย ไม่พูด โทก ไม่ด่าผู้อื่น ไม่ค่อยตีกับน้อง ๆ เพื่อน ๆ

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๘ .

๓. จิต คือ ตัวการที่คิด คิดให้พอดีพอเหมาะ ต้องรู้จักควบคุมความคิด สมาธิกำหนดลมหายใจเข้า-ออก ควบคุมความคิดได้

๔. ปัญญา คือ เห็นคุณค่าของร่างกายที่สงบ เห็นคุณ เห็นโทษ อันเกิดจาก รูปธรรมทั้งหลาย เห็นคุณค่าของความสงบ เป็นระเบียบตามระเบียบวินัยของโรงเรียน เห็นโทษของความเกเรไม่เป็นระเบียบและการไม่ศึกษาเล่าเรียน

หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. กาย ได้แก่ อาหาร ๔ ธาตุ ๔ ปัจจัย ๔ आयตนะ ๖

๒. ศีล ได้แก่ ศีล ๕ ศีล ศีล ๑๐ และมารยาทในการกราบ-การไหว้ เบญจศีล และเบญจธรรม

๓. จิต สมาธิภาวนาง่ายๆ เช่น หายใจเข้านึกในใจว่า พุท หายใจออกนึกในใจ ว่า โธ

๔. ปัญญา ได้แก่ สุตมยปัญญา (ความรู้เกิดจากการฟัง) จินตามยปัญญา (ความรู้เกิดจากการใคร่ครวญ) ภาวนามยปัญญา (ปัญญาเกิดจากการฝึกอบรม) สัมมาทิฏฐิ (ความเห็นถูกต้อง) ปรโตโฆสะ (การรู้จักฟังคำแนะนำจากผู้อื่นเห็นคุณโทษ)

คุณธรรมที่ใช้คุณธรรม ๔ ประการ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ชื่อสัตย์ต่อตนเอง และอดทนเมื่อกระทบต่ออารมณ์ไม่ชอบ รู้จักเสียสละของตนเองให้ผู้อื่น และให้ภัยแก่คนอื่น

๓. กลุ่มชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ประกอบด้วยหัวข้อธรรมหลัก หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง และคุณธรรมที่ใช้ ดังนี้

หัวข้อธรรมหลัก (ภาวนา ๔)

๑. กาย คือ รูปร่างกายของเรา และคนอื่น คน สัตว์ สิ่งของ สิ่งที่ปรากฏได้เห็น ได้สัมผัสได้ ได้แก่ รูป มีจิตใจครอง เช่น คน และสัตว์ ส่วนรูปที่ไม่มีจิตครอง เช่น สิ่งของต้นไม้ และภูเขา

๒. ศีล คือ การรักษารูปร่างให้สะอาดงดงาม จัดห้องพัก ที่อยู่อาศัย การช่วยพ่อแม่ และครูทำความสะอาด การรักษาสัตว์เลี้ยง ทำตนให้เป็นผู้มีศีล ๕ อย่างมั่นคง ไม่ด่าและไม่ทะเลาะพูดเสียงดังโวยวาย

๓. จิต คือ ส่วนที่มีหน้าที่คิดให้ตัวตนของเราและผู้อื่น ทำจิตใจให้สบาย ด้วยกรรมฐาน ๑๐ ใดๆอย่างหนึ่ง

๔. ปัญญา คือ ความรอบรู้ตามเป็นจริง รู้ถึงคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ รู้คุณค่าสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย ของคุณโทษ ประโยชน์และสิ่งไม่เป็น ประโยชน์ได้

หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. กาย ได้แก่ ชั้นธ ๕ ธาตุ ๔ आयตนะ ๖ โภควิภาค ปัจจัย ๔

๒. ศิล ได้แก่ ศิล ๕ ศิล ศิล ๑๐ มารยาทในการกราบ-กราบไหว้ เบญจธรรม กฎและระเบียบ

๓. จิต ได้แก่ สมภาวิภาวนา ๔ กรรมฐาน ๔๐

๔. ปัญญา ได้แก่ สุตมยปัญญา (ความรู้ที่เกิดจากการฟัง) จินตามยปัญญา (ความรู้ที่เกิดจากการใคร่ครวญ) ภาวนามปัญญา (ความรู้อันเกิดจากการฝึกอบรม) สัมมาทิฐิ (ความเห็นถูกต้อง) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริถูกต้อง) กรรมฐาน ๔๐ วิปัสสนา (การรู้แจ้งถึง อารมณต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ) สติปัญญา ๔ (การมีสติกำหนดรู้ทันทุกอิริยาบถและความคิด)

คุณธรรมที่ใช้คุณธรรม ๔ ประการ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ผิกตณ ให้มีสัจจะ ให้ มีความสัตย์ต่อตนเอง ให้ได้ฝึกใจ ให้อดทน อดกลั่นต่อสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ อุดออม และ ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ไม่ติดใจผูกโกรธ รู้จักปล่อยวาง ให้อภัยต่อเพื่อน ๆ และคนอื่น รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม กตัญญูทเวที ไตรสิกขา กัลยาณมิตร ๔ กามคุณ ๕ อสุภะ ๑๐ มิตรแท้ ๔ อบายมุข ๔ และไตรลักษณ์

๔. กลุ่มชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ประกอบด้วยหัวข้อธรรมหลัก หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้องและคุณธรรมที่ใช้ดังนี้

หัวข้อหลักธรรมหลัก (ภาวนา ๔)

๑. กาย คือ รูปและนาม กายกับจิต ชีวิตคนเราประกอบด้วยกายกับจิต จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว ร่างกายเหมือนบ้าน จิตเหมือนเจ้าของบ้าน

๒. ศิล คือ การรักษากาย และคำพูด (วาจา) ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตาว่าผู้อื่นให้เดือดร้อน ยกพวกทำหั่นซึ่งกันและกัน การรักษาร่างกายตนเอง และผู้ใกล้ชิด และวัตถุสิ่งของ สิ่งแวดล้อมให้เป็นระเบียบสวยงาม นำดูชมให้เหมาะสมกับการใช้งานการทำงานให้ตัวเองเย็น สังคมเย็น คนมีศีลทำให้มีโภคทรัพย์ คนไม่มีศีลทำให้ตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสังคมเดือดร้อนไร้ทรัพย์

๓. จิต คือ ความคิดที่ครอบครองกายหรือรูปร่าง ซึ่งเปรียบเสมือนเรือแล่นไปสู่ฝั่งหรือจุดหมายปลายทางอย่างปลอดภัย เมื่อจิตเป็นใหญ่ก็จำเป็นต้องให้มีพลังเข้มแข็ง มีอำนาจ จึงต้องทำจิตเป็นหนึ่งเดียว ทาจิตใจให้เป็นสมาธิอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๔. ปัญญา คือ ความรอบรู้ตามความเป็นจริง เช่น รูป หรือชั้นธ ๕ มีการเปลี่ยนแปลง เกิด-ดับ ตามหน้าที่ของมัน เมื่อทราบไตรลักษณ์อย่างนี้ จิตไม่หวั่นไหว เป็นทุกข์ ปัญญาู้เห็น ตามความเป็นจริง จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อจิตต้องเป็นสมาธิมั่นคงเข้มแข็งตามที่อบรมฝึกฝนมาทั้ง ภายใน

ภายนอก รู้ธรรมชาติของรูปและนาม รู้ความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รู้ปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้อย่างชาญฉลาด ไม่ถูกครอบงำจิตใจเป็นอิสระ

หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. กาย ได้แก่ ชั้น ๕ มหาภูตรูป รูป ๒ ธาตุ ๖ บริษัท ๔ आयตนะ ๖ โภควิภาค กัตถัญญกตเวที

๒. ศील ได้แก่ ศील ๕ ศील ศील ๑๐ มารยาท จริยธรรม เบญจธรรม สังวร ๕

๓. จิต ได้แก่ สมาธิภาวนา ๔ กรรมฐาน ๔ สติปัฏฐาน ๔๐ อริยมรรค นีรวรณ ๕

๔. ปัญญา ได้แก่ สุตมยปัญญา (ความรู้เกิดจากการฟัง) จิตมยปัญญา (ความรู้เกิดจากการใคร่ครวญ) ภาวนามยปัญญา (ความรู้เกิดจากการฝึกอบรม) สัมมาทิฏฐิ (ความเห็น ถูกต้อง) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริถูกต้อง)

คุณธรรมที่ใช้คุณธรรม ๔ ประการ ได้แก่ การรักษาสังขะ ความจริงใจต่อตนเอง รู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง รู้จักข่มใจตนเองฝึกใจ ตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดี อุดหนุน อุดหนุน อุดหนุน ไม่ประพฤติล่วงความ สัจ สุจริต รู้จักสละวางความชั่ว ความทุจริต รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อ ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

๒.๕ แนวคิดทฤษฎีกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นรูปแบบมาตรฐานที่ผู้สอนต้องนำมาปรับใช้ในการทำการสอนให้เหมาะสมสำหรับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาทางวิชาการที่ผู้สอนต้องการให้ความรู้เรื่องใดต่อผู้เรียน จึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

๒.๕.๑ ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน โดยถือว่ากระบวนการเรียนการสอนเป็นรูปแบบและวิธีในการสอน หรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาและทราบวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ถูกต้อง โดยมีนักวิชาการได้ให้นิยามความหมายของกระบวนการเรียนการสอน ไว้ในแนวทางเดียวกัน ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การใช้วิธีการใดในการเสนอหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชา กับผู้เรียน กับสภาพ

ห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน ที่กำหนดไว้ รวมถึงการเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน^{๕๕}

ญาดาพนิต พิณกุล กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนหมายถึง วิธีการดำเนินการให้เกิดการเรียนการสอนขึ้น ได้แก่ วิธีการสอนแบบต่างๆ การนำความรู้ทางจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ครูพูดจาสุภาพ ครูหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี มีการจูงใจ มีการเสริมกำลังใจและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน การจัดห้องเรียน ตลอดจนการใช้สื่อประกอบการสอน เป็นต้น^{๕๖}

สุพิน บุญชูวงศ์ กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึงกระบวนการที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมกัน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดหมายที่ต้องการ^{๕๗}

จากนิยามความหมายที่นักวิชาการทางการศึกษาได้ให้มา สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนคือรูปแบบการสอนในแบบต่าง ๆ ที่ประกอบไปด้วย วิธีการสอน สื่อที่ใช้ในการสอน ปัจจัยด้านผู้สอน ผู้เรียน สถานที่ เวลา ซึ่งต้องประกอบกันเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาอย่างถูกต้อง

๒.๕.๒ กระบวนการสอนตามทฤษฎีนักวิชาการทางการศึกษา

นักวิชาการทางการศึกษา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีกระบวนการสอน ดังนี้

๑. กระบวนการสอนตามแนวคิดของกานเย (Gagne's Instructional Model)

กานเย ได้พัฒนาทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ (Condition of Learning) ซึ่งมี ๒ ส่วนใหญ่ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย อธิบายว่าปรากฏการณ์การเรียนรู้มีองค์ประกอบ ๒ ส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ ผลการเรียนรู้หรือความสามารถด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่ ๕ ประเภทคือ (๑) ทักษะทางปัญญา (intellectual skill) ซึ่งประกอบด้วย การจำแนกแยกแยะ การสร้างความคิดรวบยอด การสร้างกฎ การสร้างกระบวนการหรือกฎขั้นสูง (๒) กลวิธีในการเรียนรู้ (cognitive Strategy) (๓) ภาษาหรือคำพูด (verbal information) (๔) ทักษะการเคลื่อนไหว (motor skill) และ (๕) เจตคติ (attitude)

ส่วนที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้และจดจำของมนุษย์ มนุษย์มีกระบวนการจัดกระทำข้อมูลในสมอง ซึ่งมนุษย์จะอาศัยข้อมูลที่สะสมไว้มานำมาพิจารณาเลือกจัดกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และขณะที่

^{๕๕} อารณ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

^{๕๖} ญาดาพนิต พิณกุล, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: ภาคหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๓๕), หน้า ๔๙.

^{๕๗} สุพิน บุญชูวงศ์, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: ราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘), หน้า ๑๗.

กระบวนการจัดกระทำข้อมูลภายในสมองกำลังเกิดขึ้นเหตุการณ์ภายนอกในร่างกายมนุษย์มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมหรือการยับยั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในได้ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน กานเยจึงได้เสนอแนะว่า ควรมีการจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละประเภท ที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภายในสมอง โดยจัดสภาพการณ์ภายนอกให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในของ

วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ตามรูปแบบกานเย คือ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้อย่างดี รวดเร็ว และสามารถจัดการสภาพของปัญหาได้ด้วยตนเอง

กระบวนการเรียนการสอนของกานเย ประกอบด้วยขั้นตอน ๙ ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้า หรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ดี

ขั้นที่ ๒ การแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนทราบ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ความคาดหวัง

ขั้นที่ ๓ การกระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม เป็นการช่วยให้ผู้เรียนดึงข้อมูลเดิมที่อยู่ในหน่วยความจำระยะยาว ให้มาอยู่ในหน่วยความจำเพื่อใช้งาน (working memory) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นที่ ๔ การนำเสนอสิ่งเร้าหรือเนื้อหาสาระใหม่ ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งเร้านั้นอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการเลือกรับรู้ของผู้เรียน

ขั้นที่ ๕ การให้แนวการเรียนรู้ หรือการจัดระบบข้อมูลให้มีความหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับสาระที่เรียนได้ง่ายและเร็วขึ้น

ขั้นที่ ๖ การกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสาระที่เรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

ขั้นที่ ๗ การให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับผู้เรียน

ขั้นที่ ๘ การประเมินผลการแสดงออกของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ ๙ การส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยการให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกฝนอย่างพอเพียงและในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์อื่น ๆ ได้

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบของกานเย เนื่องจากการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้ จัดขึ้นให้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และจดจำของมนุษย์ ดังนั้น ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้สาระที่น่าเสนอได้อย่างดี รวดเร็วและจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้นาน นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้เพิ่มพูนทักษะในการจัดระบบข้อมูล สร้างความหมายของข้อมูล รวมทั้งการแสดงความสามารถของตนด้วย^{๕๘}

๒. กระบวนการคิดโดยใช้เทคนิคการใช้ผังกราฟิก (graphic organizers) ประเภทผังความคิด (A Mind MAP) ของโทนี่ บูชาน

Mind Map เป็นผังที่แสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิดต่าง ๆ ให้เห็นเป็นโครงสร้างในภาพรวม โดยใช้ เส้น คำ ระยะห่างจากจุดศูนย์กลาง สี เครื่องหมาย รูปทรง เรขาคณิต และภาพ แสดงความหมายและความเชื่อมโยงของความคิดหรือสารถนั้น ๆ โดยมีขั้นตอนหลัก ๆ ในการทำ ดังนี้

แผนที่ความคิด บางที่เรียกว่า Webbing semantic Networking, Memory mapping ซึ่งโทนี่ บูชาน ได้พัฒนาแผนที่ความคิดขึ้น โดยบูรณาการกับการทำงานของสมองด้านซ้ายและด้านขวา ซึ่งสมองด้านซ้าย จะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ สัญลักษณ์ ตรรกวิทยา ภาษา ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุผล และสมองด้านขวา จะทำหน้าที่ในการสังเคราะห์รูปแบบ สี รูปร่าง วิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ แผนที่ความคิดไม่เพียงแต่จะใช้คำต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังใช้สัญลักษณ์และภาพด้วย นอกจากนี้แผนที่ความคิดยังเป็นกระบวนการจัดระบบการจำและการจัดกระทำข้อมูล เป็นการบูรณาการ ภาพ สี คำศัพท์ และเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับแผนที่ความคิด

บุคคลทั่วไป จะใช้ Mind Map ในชีวิตส่วนตัว ในการวางแผน การตัดสินใจ ชีวิตการทำงาน การช่วยจำ การแก้ปัญหา การนำเสนอ การเขียนหนังสือ ครูผู้สอน ใช้ Mind Map ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้ นักเรียน ใช้ Mind Map ในการช่วยคิด จำ บันทึก เสนอข้อมูล ทำให้เข้าใจเนื้อหา ช่วยแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก มีชีวิตชีวา

หลักการทำ Mind Map มีขั้นตอน ดังนี้

๑. เริ่มต้นด้วยภาพตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ
๒. ใช้ภาพให้มากที่สุด ใช้ภาพก่อนคำสำคัญ (Key word) หรือรหัส เป็นการช่วยการทำงานของสมอง ดึงดูดสายตาและช่วยจำ

^{๕๘} Gagne, R.M., *The conditions of learning*. (New York: Holt, Rinehart & Winston, 1985), P. 70-79.

๓. เขียนคำสำคัญตัวใหญ่ อ่านง่าย ชัดเจน ช่วยให้สามารถประหยัดเวลาเมื่อย้อนกลับมาอ่านอีกครั้ง

๔. เขียนคำสำคัญเหนือเส้น และแต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกับเส้นอื่น ๆ

๕. คำสำคัญควรมีลักษณะเป็นหน่วย คำสำคัญ ๑ คำ ต่อ ๑ เส้น

๖. ระบายสีให้ทั่ว Mind Map เพราะสีช่วยยกระดับความจำ เพลินตา กระตุ้นสมองซีกขวา

๗. เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ควรปล่อยให้หาคิดมีอิสระมากที่สุด

ใช้รูปทรงเรขาคณิต แสดงขอบเขตของคำที่มีลักษณะของคำใกล้เคียงกัน ใช้ภาพรูปสามมิติ เพื่อให้โดดเด่น^{๕๙}

๓. การสอนแบบโครงการ (The Project Approach) โดยลิเลียน จี. กัส

โครงการ คือการสืบค้นหาข้อมูลอย่างลึกตามหัวเรื่องที่เด็กสนใจควรแก่การเรียนรู้ โดยปกติการสืบค้นจะทำโดยเด็กกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ในชั้นเรียน หรือเด็กทั้งชั้นร่วมกัน หรือบางโอกาสอาจเป็นเพียงเด็กคนใดคนหนึ่งเท่านั้น

จุดเด่นของโครงการคือความพยายามที่จะค้นหาคำตอบจากคำถามที่เกี่ยวกับหัวเรื่อง ไม่ว่าจะคำถามนั้นจะมาจากเด็ก จากครูหรือ จากเด็กและครูร่วมกันก็ตาม จุดประสงค์ของโครงการคือการเรียนรู้เกี่ยวกับหัวเรื่อง มากกว่าการเสาะแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องเพื่อตอบคำถามที่ครูเป็นผู้ถาม^{๖๐}

การทำโครงการไม่สามารถทดแทนหลักสูตรทั้งหมดได้ สำหรับเด็กปฐมวัยถือเป็นส่วนที่เสริมเพิ่มเติมให้สมบูรณ์อย่างไม่เป็นทางการเพียงส่วนหนึ่งของหลักสูตรเท่านั้น งานโครงการจะไม่แยกเป็นรายวิชา แต่จะบูรณาการทุกวิชาเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยต้องการครูเป็นผู้ชี้แนะและเป็นที่ปรึกษาในการทำโครงการ ส่วนเวลาที่ใช้ในการทำงานแต่ละโครงการนั้นอาจใช้เวลาหลายวัน หลายสัปดาห์ หรือหนึ่งสัปดาห์ขึ้นอยู่กับหัวเรื่อง อายุ และความสนใจของเด็ก

กระบวนการโครงการ ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความหมาย เหมาะกับพัฒนาการเด็ก เป็นการศึกษาอย่างลึกในช่วงเวลาที่ขยายได้ตามความสนใจของเด็กแต่ละคน แต่ละกลุ่มย่อย หรือแต่ละชั้นและตามแต่หัวเรื่องที่ต้องการศึกษา ในหนังสือ Project Approach A

^{๕๙} ศิริพรรณ ชาญสุกิจเมธี, “แผนที่ความคิด Mind Mapping งานพัฒนาคุณภาพการพยาบาล”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/U0XpW> [๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

^{๖๐} Lilian G. Katz, “The Project Approach”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/p4wKk> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

Practical Guide for Teachers ของ Sylvia C. Chard ได้กล่าวถึงลักษณะโครงสร้างของการปฏิบัติโครงการไว้ ๕ ข้อ คือ

๑. การอภิปรายกลุ่ม ในงานโครงการครูสามารถแนะนำการเรียนรู้ให้เด็ก และช่วยให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนทำกับเพื่อน การพบประสมทนากันในกลุ่มย่อย หรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น ทำให้เด็กมีโอกาสที่จะอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน

๒. การศึกษานอกสถานที่ สำหรับเด็กปฐมวัยไม่จำเป็นต้องเสียเงินเป็นจำนวนมาก เพื่อพาเด็กไปยังสถานที่ไกล ๆ ประสบการณ์ในระยะแรกครูอาจพาไปทัศนศึกษานอกห้องเรียน เรียนรู้สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่อยู่รอบบริเวณโรงเรียน เช่น ร้านค้า ถนนหนทาง ป้ายสัญญาณ งานบริการต่าง ๆ ฯลฯ จะช่วยให้เด็กเข้าถึงโลกที่แวดล้อม มีโอกาสพบปะกับบุคคลที่มีความรู้เชี่ยวชาญในหัวเรื่องที่เด็กสนใจ ซึ่งถือเป็นประสบการณ์เรียนรู้ขั้นแรกของงานศึกษาค้นคว้า

๓. การนำเสนอประสบการณ์เดิม เด็กสามารถที่จะทบทวนประสบการณ์เดิมในหัวเรื่องที่ตนสนใจ มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นในประสบการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างกับเพื่อน รวมทั้งแสดงคำถามที่ต้องการสืบค้นในหัวเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้เด็กแต่ละคนสามารถที่จะเสนอประสบการณ์ที่ตนมีให้เพื่อนในชั้นได้ด้วยวิธีการอันหลากหลายเสมือนเป็นการพัฒนาทักษะเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นการเขียนภาพ การเขียน การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ การเล่นเกมบาทสมมติ และการก่อสร้างแบบต่าง ๆ

๔. การสืบค้น งานโครงการเปิดกว้างให้ใช้แหล่งค้นคว้าข้อมูลอย่างหลากหลายตามหัวเรื่องที่สนใจเด็ก สามารถสัมภาษณ์พ่อแม่ ผู้ปกครองของตนเอง บุคคลในครอบครัว เพื่อนนอกโรงเรียน สามารถหาคำตอบของตนด้วยการศึกษานอกสถานที่ สัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่นที่มีความรอบรู้ในหัวเรื่อง อาจสำรวจวิเคราะห์วัตถุสิ่งของด้วยตนเอง เขียนโครงร่าง หรือใช้แว่นขยายส่องดูวัตถุต่าง ๆ หรืออาจใช้หนังสือในชั้นเรียนหรือในห้องสมุดทำการค้นคว้า

๕. การจัดแสดง การจัดแสดงทำได้หลายรูปแบบ อาจใช้ฝาผนังหรือป้ายจัดแสดงงานของเด็ก เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นแก่เพื่อนในชั้น ครูสามารถให้เด็กในชั้นได้รับทราบความก้าวหน้าในการสืบค้นโดยจัดให้มีการอภิปราย หรือการจัดแสดง ทั้งจะเป็นโอกาสให้เด็กและครูได้เล่าเรื่องงานโครงการที่ทำแก่ผู้มาเยี่ยมเยียนโรงเรียนอีกด้วย

๔. การสอนแบบมอนเตสซอรี โดย มอนเตสซอรี

รศ.ดร.จีระพันธ์ พูลพัฒน์ ได้กล่าวถึง Morrison และบุคคลต่าง ๆ ได้สังเคราะห์แนวคิดและแนวปฏิบัติของมอนเตสซอรี สรุปเป็นหลักการของการสอนได้ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑. เด็กจะต้องได้รับการยอมรับนับถือ (Respect for the child) เพราะเด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของเขา ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กควรจะเหมาะกับเด็กแต่ละคน มอนเตสซอรี

ยืนยันในความเชื่อของตนเองที่ว่า ชีวิตของเด็กต้องได้รับการดูแลที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ไม่ จัดการศึกษาให้แก่เด็กตามที่ผู้ใหญ่ต้องการให้เป็น โดยนักการศึกษาและผู้ปกครองจะแสดงความเคารพ นับถือเด็กได้หลายวิถี ทางช่วยให้เด็กทำงานได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมความเป็นอิสระให้แก่เด็กและ เคารพความต้องการของเด็กแต่ละคน

๒. เด็กมีจิตที่ซึมซาบได้ (The Absorbent Mind) มอนเตสซอรีเชื่อว่า เด็กแต่ละคนไม่ได้รับ การศึกษามาจากคนอื่น แต่เด็กคือผู้ให้การศึกษาแก่ตนเองเราใช้จิตในการแสวงหาความรู้เด็กซึม ซาบข้อมูลต่างๆ เข้าไปในจิตของตนเองได้ กระบวนการนี้เห็นได้ชัดจากการที่เด็กเรียนภาษาแม่ได้เอง

๓. ช่วงเวลาหลักของชีวิต (Sensitive Periods) วัย ๓-๖ ปีช่วงเวลานี้เด็กจะรับรู้ได้ไวและ เรียนรู้ทักษะเฉพาะอย่างได้ดี ครูจึงต้องสังเกตเด็ก เพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กได้สมบูรณ์ที่สุด ถึงแม้เด็กจะอยู่ในช่วงเวลาหลักเหมือนกัน แต่ขั้นตอนและจังหวะเวลาของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน ดังนั้นครูของมอนเตสซอรี หรือผู้ปกครองจำเป็นจะต้องหาช่วงเวลาของเด็กจัดให้เด็กประสบ ความสำเร็จได้สูงสุด การสังเกตจึงสำคัญสำหรับครูและผู้ปกครอง นักการศึกษาหลายคนเชื่อว่าข้อมูล ที่ได้จากการสังเกตถูกต้องมากกว่าการใช้แบบสอบถาม

๔. การเตรียมสิ่งแวดล้อม (The Prepared Environment) เด็กจะเรียนรู้ได้ดี ใน สิ่งแวดล้อมที่ได้เตรียมเอาไว้ในสถานที่ใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน ห้องที่บ้าน ห้องเด็กเล็ก หรือสนามเด็กเล่น จุดมุ่งหมายเพียงเพื่อให้เด็กมีอิสระจากการควบคุมของผู้ใหญ่เป็นสถานที่ที่เด็กจะ ได้ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อตนเอง ห้องเรียนในอุดมคติของมอนเตสซอรี คือเด็กเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วม ในการเรียนในสิ่งแวดล้อมที่เตรียมไว้ เด็กจะเรียนรู้ได้ตามความต้องการตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ที่ต้อง ทำ เด็กจะมีอิสระในการใช้อุปกรณ์ที่จัดไว้ ภายใต้กรอบในการเลือกที่ครูได้จัดให้การเลือก (Choice) คือผลผลิตของวินัยและการควบคุมตนเองที่จะได้รู้จากสิ่งแวดล้อม

๕. การศึกษาด้วยตนเอง (Self-or Auto Education) มอนเตสซอรีเน้นความสนใจไปที่ ความสามารถของมนุษย์ ศิลปะของการสอนรวมถึงการเตรียมสิ่งแวดล้อม เพื่อเด็กจะได้เข้าไป ทำงานและเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการศึกษาที่เด็กมีอิสระในสิ่งแวดล้อมที่จัดเตรียมไว้อย่างสมบูรณ์การมี อิสระนี้มอนเตสซอรีกล่าวว่า ไม่ใช่สัญลักษณ์ของเสรีภาพเท่านั้น แต่หมายถึงเส้นทางไปสู่การศึกษา เด็กมีสิทธิ์ที่จะเรียนรู้ระเบียบวินัยของชีวิต ได้มีโอกาสแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง สามารถควบคุม การเคลื่อนไหวของตนเองได้^{๖๑}

^{๖๑} จีระพันธ์ พูลพัฒน์, รศ.ดร., “แนวคิดและแนวปฏิบัติในการสอน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/Ni1kL> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

๒.๕.๓ ประเภทของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ออกไปตามเนื้อหาที่นำมาสอน จึงมีการแบ่งกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะการกระบวนการ สอนกลุ่มสาระสังคม ออกเป็น ๑๒ ประเภท ดังนี้

๑. กระบวนการสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)

กระบวนการสอนแบบสาธิต คือ การที่ผู้สอนหรือผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง แสดงบางสิ่ง บางอย่างให้ผู้เรียนคนอื่นดู อาจเป็นการแสดงการใช้เครื่องมือ แสดงให้เห็นกระบวนการ วิธีการ กลวิธี หรือการทดลองที่มีอันตราย ซึ่งไม่เหมาะสำหรับให้ผู้เรียนทำการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ความเข้าใจ และสามารถทำในสิ่งที่กำลังศึกษาได้อย่างถูกต้อง และเป็นการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้ ทักษะในการสังเกต ถือว่าเป็นการให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนเนื่องจากต้องเรียนรู้ด้วยการการดู และวิเคราะห์ด้วยตนเอง เป็นการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เพราะผู้สอนจะเป็นผู้วางแผน ดำเนินการ และลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนอาจมีส่วนร่วมบ้างแต่ไม่ทั้งหมด วิธีสอนแบบนี้เหมาะสำหรับ จุดประสงค์การสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนการปฏิบัติอย่างชัดเจน และมีความเป็นรูปธรรม

จุดมุ่งหมายของกระบวนการสอนแบบสาธิต เมื่อเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนจะสาธิตให้ ผู้เรียนได้ดูเพื่อ

๑. ให้ผู้เรียนตั้งปัญหา เกิดความอยากรู้อยากเห็น และอยากค้นหาคำตอบ
๒. เพื่อสร้างปัญหาให้ผู้เรียนได้นำมาคิด
๓. เพื่อต้องการสร้างความเข้าใจในความคิดรวบยอด ความจริง หลักทฤษฎี โดยผู้เรียน สามารถมองเห็นโดยตรง
๔. เพื่ออธิบายว่า เครื่องมือต่าง ๆ ที่นำมาสาธิต ทำหน้าที่อะไร
๕. เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของความพอเพียงของเครื่องมือที่ต้องนำมาใช้ในการเรียนการ สอน
๖. เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้มีความสนใจในบทเรียน เนื่องจากผู้เรียนต้อง สังเกต หรือมีส่วนร่วมในการสาธิต
๗. เพื่อช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่ยาก ต้องใช้เวลานานให้เข้าใจง่ายขึ้นและประหยัดเวลา เพื่อแสดงวิธีการหรือกลไกวิธีในการปฏิบัติงานซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยคำพูด เช่น การทำกิจกรรม วิชาศิลปะ หัตถกรรม งานประดิษฐ์ นาฏศิลป์
๘. เพื่อช่วยในการสรุปบทเรียน โดยการสาธิตพิสูจน์
๙. เพื่อใช้ทบทวนบทเรียน

๑๐. เพื่อสร้างความเข้าใจ ความคิดรวบยอด ความจริง หลักทฤษฎี โดยผู้เรียนมองเห็นได้โดยตรง เพื่อทดสอบหรือยืนยันการสังเกตในครั้งก่อนๆ ว่าผลเหมือนเดิมหรือไม่

ประเภทของการสาธิต

แบบที่ ๑ การสาธิตให้ดูทั้งชั้น

การสาธิตให้ดูทั้งชั้น ผู้สอนจะต้องระวังให้ผู้เรียนทุกคนมองเห็นและเข้าใจการสาธิตในแต่ละครั้ง อย่างไรก็ตามการสาธิตให้ดูทั้งชั้นย่อมมีผู้เรียนบางคนไม่เข้าใจดีพอ เนื่องจากบางคนมีพื้นฐานความรู้หรือประสบการณ์แตกต่างกัน การสาธิตให้ดูเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่ เมื่อมีผู้เรียนจำนวนหนึ่งเรียนไม่เข้าใจดีพอ จึงจำเป็นต้องสาธิตให้ดูใหม่เป็นกลุ่มเล็ก ในแต่ละชั้นเรียนอาจมีผู้เรียนได้ร่วมอภิปรายกลาง หรือซ้ำ ปะปนกัน

แบบที่ ๒ การสาธิตให้ดูเป็นหมู่ เฉพาะที่มีความรู้ใกล้เคียงกันจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนแต่ละหมู่ทำงานอย่างเต็มความสามารถของตน

แบบที่ ๓ การสาธิตให้ดูเป็นรายบุคคล เมื่อผู้สอนสาธิตให้ดูเป็นหมู่ เป็นกลุ่มแต่ผู้เรียนบางคนไม่อาจจะเข้าใจการสาธิตทั้งชั้นหรือเป็นกลุ่มได้ หรือผู้เรียนบางคนไม่ได้เข้าร่วม ผู้สอนจึงต้องสาธิตให้ดูเป็นรายบุคคล

วิธีการสาธิต

๑. ผู้สอนเป็นผู้สาธิตคนเดียว (Teacher Demonstration)
๒. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสาธิต (Teacher-Student Demonstration)
๓. กลุ่มผู้เรียนล้วนเป็นผู้สาธิต (Student Group Demonstration)
4. นักเรียนคนเดียวเป็นผู้สาธิต (Individual Student Demonstration)
๕. วิทยากรเป็นผู้สาธิต (Guest Demonstration)

โดยขั้นตอนการสอนแบบสาธิต ผู้สอนจะต้องดำเนินการเตรียมการสอนโดย (๑) กำหนดจุดประสงค์ของการสาธิต (๒) จัดลำดับเนื้อหาของการสาธิตให้เหมาะสม (๓) เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ และคำถามที่จะต้องใช้ (๔) เตรียมสื่อการเรียนการสอนและเอกสารประกอบการสอน (๕) กำหนดเวลาในการสาธิตให้เหมาะสม (๖) กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล (๗) เตรียมสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมสำหรับการสาธิต (๘) ทดลองการสาธิตเพื่อไม่ให้ผิดพลาด

ขั้นตอนการสาธิต ผู้สอนต้อง (๑) บอกจุดประสงค์การสาธิตให้ผู้เรียนทราบ (๒) บอกกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ เช่น การจดบันทึก การสังเกต (๓) ดำเนินการสาธิตพร้อมอธิบายอย่างชัดเจน

ขั้นสรุปและประเมินผล ผู้สอนสามารถสรุปและประเมินผลโดย (๑) ผู้สอนเป็นผู้สรุปการสาธิตด้วยตนเอง (๒) ผู้เรียนเป็นผู้สรุปการสาธิต โดยผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อประเมิน เช่น การตอบคำถาม การเขียนรายงาน การแสดงการสาธิต

๒. กระบวนการสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization)

เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหาและบทละครที่ได้กำหนดไว้^{๖๒} และนำเรื่องราวที่แสดงออกมา และการแสดงของผู้แสดงมาอภิปรายร่วมกัน

จุดมุ่งหมายของการสอนโดยใช้การแสดงละคร คือ

๑. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพเรื่องราวที่ชัดเจน และสามารถจดจำเรื่องราวได้นาน
๒. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และฝึกทักษะต่าง ๆ

การสอนโดยใช้การแสดงละคร ผู้สอนมีขั้นตอนในการสอน ได้แก่

(๑) ผู้สอน / ผู้เรียน เตรียมบทละคร ซึ่งการเตรียมบทละคร ผู้สอนและผู้เรียนควรอภิปรายวัตถุประสงค์ในการเลือกใช้ละครเป็นวิธีการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนควรจะมีส่วนในการเลือกเรื่องราวที่จะแสดง ในการเตรียมบทละคร ผู้สอนอาจเตรียมให้หรือผู้เรียนเตรียมกันเอง แต่ต้องมีการศึกษาเนื้อหาหรือเรื่องราวให้เข้าใจ และได้เนื้อหาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ให้มากที่สุด

(๒) ผู้เรียนต้องศึกษาบทละครและเลือกบทบาทที่จะแสดง ในการเลือกละคร ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนกับบทที่จะแสดง แต่ในบางกรณีผู้สอนอาจเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพไม่ตรงกับบทที่จะแสดง เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการแสดง แต่ผู้แสดงควรมีความเต็มใจที่จะแสดงเพื่อให้การแสดงออกมาดีที่สุด

(๓) ผู้เรียนต้องมีการซ้อมการแสดงร่วมกัน และในบางกรณีอาจจำเป็นต้องเปลี่ยนตัวผู้แสดงคนใหม่ เพื่อให้การแสดงสมบทบาทและสื่อความหมายได้ถูกต้อง ส่วนผู้เรียนที่เป็นผู้ชม ผู้สอนจะต้องแนะนำในจุดที่ควรสังเกตและให้ความสนใจ ซึ่งเป็นจุดสำคัญของการแสดง

(๔) ในขณะที่แสดง ผู้ชมและผู้สอนไม่ควรขัดจังหวะการแสดง และควรให้กำลังใจผู้แสดงและผู้ชมควรปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้สอนอย่างเคร่งครัด

(๕) อภิปรายการแสดง โดยให้ความสำคัญกับเรื่องราวของละคร ความสมจริงของตัวละคร และวัตถุประสงค์ของการแสดงละคร

^{๖๒} ทิศนา ขัมมณี, ๑๔ วิธีสอนสำหรับครูมีอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔.

ข้อดีของการสอนโดยใช้การแสดงละคร คือ (๑) ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จริง (๒) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน (๓) นักเรียนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการพูด การเขียน การแสดงออก การจัดการ การแสวงหาความรู้ และการทำงานเป็นกลุ่ม ฯลฯ

ข้อจำกัดของการสอนโดยใช้การแสดงละคร คือ (๑) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมมาก (๒) มีค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม (๓) ต้องอาศัยความชำนาญในการเขียนบท

๓. กระบวนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)

เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่สังเกตพบ มาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ (ทศนา เขมมณี , 2543)

จุดมุ่งหมายของการสอนโดยใช้วิธีการสวมบทบาทสมมติ คือ (๑) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทสมมติที่ตนแสดง (๒) กลุ่มผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และฝึกทักษะต่าง ๆ

ขั้นตอนการสอนโดยใช้วิธีการสวมบทบาทสมมติ ได้แก่

(๑) ผู้สอน / ผู้เรียนนำเสนอสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ บทบาทสมมติที่กำหนดขึ้นควรมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง ไม่มีบทให้ ผู้สวมบทบาทจะต้องคิดแสดงเอง หรืออาจให้ บทบาทสมมติแบบแก้ปัญหาซึ่งจะกำหนดสถานการณ์ที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งให้ และผู้สวมบทบาทแก้ปัญหาตามความคิดของตน

(๒) ผู้สอน / ผู้เรียนเลือกผู้แสดงบทบาท ในการเลือกผู้แสดง ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนกับบทที่จะแสดง แต่ในบางกรณีผู้สอนอาจเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพไม่ตรงกับบทที่จะแสดงเพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการแสดง แต่ผู้แสดงควรมีความเต็มใจที่จะแสดง เพื่อให้การแสดงออกมาดีที่สุด

(๓) ผู้สอนเตรียมผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม ผู้สอนควรแนะนำการชมว่า ควรสังเกตอะไร และควรบันทึกข้อมูลอย่างไร หรือผู้สอนอาจจัดทำแบบสังเกตการณ์ให้ผู้ชมใช้ในการสังเกตด้วยก็ได้

(๔) ผู้เรียนแสดงบทบาท ผู้ชมและผู้สอนสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก

(๕) ผู้เรียนและผู้สอนอภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้แสดง

ข้อดีของการสอนด้วยการสวมบทบาทสมมติ คือ (๑) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น (๒) ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของตน (๓) เกิดการพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา และ (๔) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น

ข้อจำกัดในการสอนโดยการสวมบทบาทสมมติ ได้แก่ (๑) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมมาก (๒) ต้องอาศัยความสามารถของผู้สอนในการแก้ปัญหาเนื่องจากการแสดงของผู้เรียนอาจไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้สอน ผู้สอนจะต้องสามารถแก้ปัญหาหรือปรับสถานการณ์และประเด็นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

๔. กระบวนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case)

คือ กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริง และตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้^{๖๓}

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น และ (๒) ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง มีขั้นตอนการสอน คือ

(๑) ผู้สอน / ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องราวที่มีสถานการณ์เป็นปัญหาหรือข้อขัดแย้ง ผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนคิดก็ได้ ใช้เรื่องจริงหรือเรื่องจากหนังสือพิมพ์รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ก็ได้ โดยผู้สอนต้องเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ โดยการนำเสนอทำได้หลายวิธี ได้แก่ การพิมพ์ข้อมูลมาให้ผู้เรียนอ่านในการเสนอทำได้หลายวิธี เช่น การพิมพ์เป็นข้อมูลมาให้ผู้เรียนอ่าน การเล่ากรณีตัวอย่างให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่ออื่น

(๒) ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้สอนควรแบ่งกลุ่มย่อยในการศึกษากรณีตัวอย่าง ไม่ควรให้ผู้เรียนตอบประเด็นคำถามทันที แต่ให้ศึกษาข้อมูลก่อนจึงค่อยตอบคำถาม

(๓) ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ ผู้เรียนแต่ละคนควรมีคำตอบของตนเตรียมไว้ก่อน แล้วจึงร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่ม และนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม

(๔) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ นำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม โดยคำตอบจากการอภิปรายจะไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูก เนื่องจากต้องการคำตอบและเหตุผลที่หลากหลาย เพื่อ

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

วิเคราะห์มุมมองของผู้เรียนที่มีต่อปัญหา การอภิปรายความมุ่งความสนใจไปที่เหตุผลหรือที่มาของความคิดที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

(๕) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

ข้อดีของกระบวนการสอนโดยการยกกรณีตัวอย่าง คือ (๑) ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดแก้ปัญหา (๒) ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น และ (๓) ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง

ข้อจำกัดของกระบวนการสอนโดยการยกกรณีตัวอย่าง คือ (๑) แม้ปัญหาและสถานการณ์จะใกล้เคียงกับความเป็นจริง แต่ก็ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ๆ กับผู้เรียน ความคิดในการแก้ปัญหาจึงมักเป็นไปตามเหตุผลที่ถูกที่ควรซึ่งอาจไม่ตรงกับการปฏิบัติจริงได้

๕. กระบวนการสอนโดยใช้เกม (Game)

คือ กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกาและนำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของผู้เรียนมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้^{๖๔}

กระบวนการสอนโดยใช้เกม มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (๑) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ (๒) ทำให้เกิดประสบการณ์ตรงต่อตัวผู้เรียน และ (๓) เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง

ขั้นตอนของกระบวนการสอนโดยใช้เกมส์ ได้แก่

(๑) ผู้สอนนำเสนอเกม ชี้แจงวิธีการเล่น และกติกาการเล่น เกมที่ได้รับการออกแบบให้เป็นเกมการศึกษาโดยตรงมีอยู่ด้วยกัน ๓ ประเภท คือ (๑) เกมแบบไม่มีการแข่งขัน (๒) เกมแบบแข่งขัน (๓) เกมจำลองสถานการณ์ การเลือกเกมเพื่อนำมาใช้สอนทำได้หลายวิธีผู้สอนอาจเป็นผู้สร้างเกมขึ้น หรืออาจนำเกมที่มีผู้สร้างขึ้นแล้วมาปรับดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และควรชี้แจงกติกาการเล่นให้เข้าใจ

(๒) ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา ผู้สอนควรติดตามสังเกตพฤติกรรมการเล่นของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและควรบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนของผู้เรียน

(๓) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายผล ควรอภิปรายผลเกี่ยวกับผลการเล่นและวิธีการ หรือพฤติกรรมการเล่นของผู้เรียนที่ได้จากการสังเกต จดบันทึกไว้ และในการอภิปรายผลควรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

วัตถุประสงค์ของการสอนโดยการใช้เกมส์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ฝึกฝนเทคนิคหรือทักษะของผู้เรียน (๒) เรียนรู้เนื้อหาสาระจากเกมส์ (๓) เรียนรู้ความเป็นจริงตามสถานการณ์ต่าง ๆ

ดังนั้นการอภิปรายควรมุ่งประเด็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอน

ข้อดีของการสอนด้วยวิธีการใช้เกมส์ ได้แก่ (๑) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง (๒) ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้จากการเล่น

ข้อจำกัดของการสอนด้วยวิธีการใช้เกมส์ ได้แก่ (๑) เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนต้องมีทักษะในการนำการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนประมวลและสรุปการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์

๖. วิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริงรวมถึงมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง^{๖๕}

กระบวนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้สภาพความเป็นจริง เกิดความเข้าใจในสถานการณ์

ขั้นตอนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือ

(๑) ผู้สอนเตรียมสถานการณ์จำลอง โดยสถานการณ์จำลองโดยทั่วไปมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ (๑) สถานการณ์จำลองแท้ เป็นสถานการณ์การเล่นที่ให้ผู้เรียนได้เล่น เพื่อเรียนรู้จริง (๒) สถานการณ์จำลองแบบเกม มีลักษณะเป็นเกมการเล่น แต่เกมการเล่นนี้มีลักษณะที่สะท้อนความเป็นจริง ในขณะที่เกมธรรมดาทั่วไป อาจจะได้สะท้อนความเป็นจริงอะไร

(๒) ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์จำลอง บทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ในการนำเสนอ โดยผู้สอนควรเริ่มด้วยการบอกเหตุผลและวัตถุประสงค์กว้าง ๆ แก่ผู้เรียนว่า การเล่นในสถานการณ์จำลองนี้จะให้อะไรและเหตุใดจึงมาเล่น หลังจากนั้นจึงอธิบายภาพรวมแล้วจึงให้รายละเอียดที่จำเป็น

(๓) ผู้เรียนเลือกบทบาทที่จะเล่นหรือผู้สอนกำหนดบทบาทให้ ผู้เรียนทุกคนควรได้รับบทบาทในการเล่น ซึ่งผู้เรียนอาจจะเป็นผู้เลือกเองหรือผู้สอนกำหนดบทบาทให้ผู้เรียนบางคน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามความต้องการ

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

(๔) ผู้เรียนเล่นตามกติกาที่กำหนด ในขณะที่ผู้เรียนกำลังเล่นผู้สอนควรติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดและคอยให้คำปรึกษาตามความจำเป็น

(๕) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ควรมุ่งไปประเด็นไปที่การเรียนรู้ความเป็นจริงอะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล ผู้เรียนควรได้เรียนรู้จากการเล่นของตน

(๖) ผู้สอนและผู้เรียนสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับจากการเล่น

ข้อดีของกระบวนการสอนโดยใช้แบบสถานการณ์จำลอง ได้แก่ (๑) ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่มีความซับซ้อนอย่างเข้าใจ (๒) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนสูง (๓) ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ จำนวนมาก

ข้อจำกัดของกระบวนการสอนโดยใช้แบบสถานการณ์จำลอง ได้แก่ (๑) ใช้ค่าใช้จ่ายสูง และใช้เวลามาก (๒) ผู้สอนต้องอาศัยการเตรียมการมาก และ (๓) ถ้าไม่มีสถานการณ์จำลองต้องสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเอง

๗. กระบวนการสอนแบบมโนทัศน์หรือรูปแบบ (Concept Attainment Model)

จอยส์และวีล พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นโดยใช้แนวคิดของ บรุนเนอร์ กู๊ดนาว และ ออสติน (Bruner, Goodnow, และ Austin) การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถทำได้โดยการค้นหาคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่ใช้และไม่ใช้สิ่งนั้นออกจากกันได้^{๖๖}

กระบวนการสอนแบบมโนทัศน์หรือรูปแบบมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามของมโนทัศน์นั้นด้วยตนเอง

กระบวนการเรียนการสอนแบบมโนทัศน์หรือรูปแบบ มี ๖ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ผู้สอนเตรียมข้อมูลสำหรับให้ผู้เรียนฝึกหัดจำแนก โดยการที่ผู้สอนเตรียมข้อมูล๒ ชุด โดยแบ่งเป็น ชุดตัวอย่างมโนทัศน์ที่ต้องการสอน และชุดที่ไม่ใช่มโนทัศน์ที่ต้องการสอน โดยการเลือกชุดตัวอย่าง ผู้สอนต้องเลือกจากชุดตัวอย่างที่มีข้อมูลมากพอในการครอบคลุมมโนทัศน์ที่ต้องการสอน ถ้ามโนทัศน์ที่ต้องการสอนมีความซับซ้อนหรือมีลักษณะเป็นนามธรรม อาจใช้การยกตัวอย่างที่ผู้สอนแต่งขึ้นเองได้ และจัดเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสมสำหรับการสร้างมโนทัศน์นั้น

ขั้นที่ ๒ ผู้สอนอธิบายกติกาในการเรียนให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจตรงกัน โดยการชี้แจง หรือโดยการสาธิต รวมทั้งการทดลองทำตาม

^{๖๖} Joyce, B. and Weil, M., **Models of teaching**, Needham Height, Ma.: A Simon & Schuster Company, 1996), P. 161-178.

ขั้นที่ ๓ ผู้สอนเสนอข้อมูลตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอนและข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน โดยนำเสนอเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ของข้อมูลแต่ละชุด โดย

(๑) นำเสนอข้อมูลที่เป็นตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนที่ละข้อมูลจนหมดทั้งชุด จนครบทั้ง ๒ ชุด โดยให้ผู้เรียนหาคุณสมบัติร่วมและคุณสมบัติที่แตกต่างระหว่างชุดข้อมูล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสร้างมโนทัศน์ โดยวิธีนี้จะได้ผลสำเร็จในการสร้างมโนทัศน์เร็ว แต่ใช้เวลาน้อย

(๒) เสนอข้อมูลที่ใช่และไม่ใช่ตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนสลับกันไปจนครบ เทคนิควิธีนี้ช่วยสร้างมโนทัศน์ได้ช้ากว่าเทคนิคแรก แต่ได้ใช้กระบวนการคิดมากกว่า

(๓) เสนอข้อมูลที่ใช่และไม่ใช่ตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนอย่าง ๑ ข้อมูล แล้วเสนอข้อมูลที่เหลือทั้งหมดเพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ว่า ข้อมูลแต่ละข้อมูลที่เหลือนั้นใช่หรือไม่ใช่ตัวอย่างที่สอน โดยผู้สอนจะเป็นผู้เฉลยถูกผิด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดที่ละขั้นตอน

(๔) เสนอข้อมูลที่ใช่และไม่ใช่ตัวอย่างสิ่งที่จะสอนอย่างละ ๑ ข้อมูล แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างข้อมูลที่ผู้เรียนคิดว่าใช่ตัวอย่างที่สอน โดยผู้สอนจะเป็นผู้เฉลยผิดถูก

ขั้นที่ ๔ ให้ผู้เรียนบอกคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งที่ต้องการสอนจากกิจกรรมที่ผ่านมาในขั้นต้น ผู้เรียนจะต้องพยายามหาคุณสมบัติเฉพาะของตัวอย่างที่ใช่และไม่ใช่ เพื่อค้นหาตัวอย่างที่ผู้สอนใช้สอน หากคำตอบของผู้เรียนผิด ผู้เรียนต้องเปลี่ยนสมมติฐานใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ซึ่งมาจากการวิเคราะห์คุณสมบัติเฉพาะจากตัวอย่างที่สอน

ขั้นที่ ๕ ให้ผู้เรียนสรุปและให้คำจำกัดความของสิ่งที่ต้องการสอน เมื่อผู้เรียนได้รายการของคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งที่ต้องการสอนแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันเรียงเรียงให้เป็นคำนิยามหรือคำจำกัดความ

ขั้นที่ ๖ ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันถึงวิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการหาคำตอบ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดของตัวเอง

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามมโนทัศน์หรือรูปแบบ ได้แก่ (๑) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้น และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นต่อไปได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลโดยการอุปนัย (inductive reasoning)

๘. กระบวนการสอนแบบค้นพบความรู้ (Discovery)

เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนค้นพบคำตอบหรือความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ดังกล่าวนี้ไม่ใช่ความรู้ใหม่แต่เป็นความรู้ที่มีผู้ค้นพบมาแล้ว โดยผู้เรียนต้องทำการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่จากการสอนหรือการบอกเล่าหรือจากการอ่านคำตอบที่มีผู้เขียนไว้

ในการใช้วิธีสอนแบบนี้ผู้สอนจะสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนต้องเข้าสู่การเผชิญปัญหา ซึ่งผู้สอนต้องเป็นผู้ตั้งกติกาว่า ให้ผู้เรียนหาคำตอบของปัญหาด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์หรือกรณีศึกษาที่เคยเกิดขึ้นก่อนหน้านั้น เพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง

๙. กระบวนการสอนแบบปฏิบัติการ (Laboratory)

เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้การแนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด โดยทำการทดลองปฏิบัติการใช้ทฤษฎีโดยผ่านการสังเกตการทดลอง ภายใต้สภาพที่ควบคุม

๑๐. กระบวนการสอนโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์ (Audio - visual Media)

คือการสอนโดยใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เช่น รูปภาพ สไลด์ ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ หุ่นจำลอง เทปบันทึกเสียง เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เป็นต้น เนื่องจากสื่อทัศนูปกรณ์แต่ละชนิดต่างก็มีจุดเด่น ข้อจำกัดเฉพาะตัว จึงไม่ขอกกล่าวถึง จุดเด่นและข้อจำกัดโดยรวมอยู่ในการพัฒนาการใช้สื่อต่าง ๆ ในการสอน

๑๑. กระบวนการสอนแบบให้ผู้เรียนเสนอรายงานในชั้นเรียน

การสอนแบบให้ผู้เรียนเสนอรายงานในชั้น คือ เทคนิคการสอนที่มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าสาระความรู้ แล้วนำมาเสนอรายงานในชั้น โดยทั่วไปจะเสนอด้วยวาจา ผู้สอนอาจมอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้

๑๒. กระบวนการสอนโดยใช้คำถาม

การสอนโดยใช้คำถามเป็นการสอนที่ผู้สอนป้อนคำถามให้ผู้เรียนตอบ อาจตอบเป็นรายบุคคลหรือตอบเป็นกลุ่มย่อย หรือตอบทั้งชั้น การตอบใช้วิธีพูดตอบ ผู้สอนจะพิจารณาคำตอบแล้วให้ข้อมูลสะท้อนกลับ หรือถามคนอื่นหรือกลุ่มอื่นจนกว่าจะได้คำตอบที่ถูกต้องเหมาะสม

กระบวนการสอนหลากหลายวิธีดังกล่าวมาแล้ว เป็นเพียงแนวทางการสอนที่มีผู้ค้นคิดขึ้น ซึ่งผู้สอนเองจะต้องทำความเข้าใจ และเลือกใช้ ประยุกต์ใช้ ปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระของการสอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เวลา เครื่องมือ บรรยากาศ สถานที่ และข้อจำกัดต่าง ๆ รวมถึงความถนัดของผู้สอน แต่ทั้งนี้ในการเลือกใช้ที่สมควรจะผสมผสานหลายเทคนิคที่เหมาะสมเข้าด้วยกัน จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ รายงานวิจัย

พระพุทธรูป พุทธรูปชิวโต, ดร., พินโย พรหมเมือง, ดร. จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดศูนย์ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์” จากรายงานวิจัยพบว่า

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการปกครองคณะสงฆ์ วัตรปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่ชัดเจนที่สุดคือ การครองผ้าเป็นระเบียบเรียบร้อย การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การปฏิบัติตนน่าเลื่อมใส การยอมรับจากคณะสงฆ์และสังคม บทบาทด้านการศาสนศึกษา คือ การเทศน์สอนธรรมะตรงกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ให้การอบรมการเรียนการสอนบาลี ธรรมศึกษา มีการบริจาคหนังสือธรรมะแก่โรงเรียนและชุมชน บทบาทด้านการเผยแผ่ คือการให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและให้ชุมชนเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ ช่วยพัฒนาโรงเรียนให้มีชื่อเสียงด้านพระพุทธศาสนา บทบาทด้านศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดทำโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน บวชชีพรามหนั จัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมะภายในวัด ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดหาหนังสือธรรมะให้ชุมชนและโรงเรียน บทบาทด้านสาธารณูปการ ได้แก่ การใช้วัดเป็นสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน มีสิ่งปลูกสร้างภายในวัดที่ร่มรื่น และบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ ช่วยพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้ดีขึ้น รวมถึงให้คำแนะนำตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางจิตใจ และบทบาทด้านเป็นพระสอนศีลธรรม ได้แก่ การฝึกอบรมให้นักเรียนรู้จักการทำสมาธิ การสอนศีลธรรมซึ่งสามารถสอนได้เข้าใจง่าย ให้ความสนใจนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การมอบหมายงาน การใช้สื่อหรืออุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม^{๖๗}

ดร.ณนภา นาชัยฤทธิ์ จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนการสอนบนบทเรียนออนไลน์ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาครู” จากรายงานวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษาเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ เป็นการเล่าเรื่องจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ฝึกแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่นำมาสอน เมื่อนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับการศึกษาจากการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีผลทำให้นักเรียนเกิดวิจาร์ณญาณสูงขึ้น มีวิธีการแก้ไขปัญหาคือดีขึ้นสามารถทำงานร่วมกับทีมได้ดีขึ้น เนื่องจากมีกระบวนการสอนที่มีการผสมผสานในหลายรูปแบบและหลายวิธี ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามากกว่าการเรียนการสอนในแบบเดิม

โดยการจัดการเรียนการสอนประเภทออนไลน์ จะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนหรือเลือกปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่และวัสดุน้อย เนื่องจากผู้เรียนต้องจัดเตรียมด้วยตนเอง ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นคือผู้เรียนที่ไม่สนใจหรือมีสมาธิน้อย มักไม่ได้รับความรู้ใด ๆ

^{๖๗} พระพุทธระกูล พุทธรุชิต, ดร., พินโย พรหมเมือง, ดร., “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดศูนย์ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์”, รายงานวิจัย, ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕, หน้า ๗๐-๗๑.

เลย จากการเรียน แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยการสั่งงานเป็นกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนทุกคนต้องให้ความร่วมมือกันในการทำกิจกรรม และยังเป็นการสร้างภาวะความรับผิดชอบให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย^{๖๘}

สุจินต์ ไจกระจำง จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง” ผลการรายงานพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้ง ๕ ด้านคือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาครูในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ และด้านการประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อกิจกรรมการเรียนการสอนกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ พบว่า อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีวุฒิการศึกษา และ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน พบว่ามีความต่างกัน^{๖๙}

วลัญช สกุนธุ์ จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อการสอนตามความคิดเห็นของครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี” ผลการรายงานพบว่า สื่อการสอนที่นำไปใช้ในการสอนของครู คือ คู่มือ เอกสาร หรือ เอกสารประกอบการสอน ปัจจัยด้านตัวครูเกี่ยวกับเจตคติต่อการใช้สื่อการสอนพบว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนพบว่า ครูมีความสามารถในการเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับระดับวัยและความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ปัจจัยด้านแรงจูงใจจากการได้รับการยอมรับพบว่า สื่อการสอนที่ใช้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ปัจจัยด้านแรงจูงใจจากโอกาสก้าวหน้าในการทำงานพบว่า การที่ครูได้มีโอกาสได้รับการสนับสนุนเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อการสอน ปัจจัยด้านการสนับสนุนส่งเสริมจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนด้านงบประมาณสนับสนุนพบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดประกวดสื่อการสอนภายในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยด้านการบริการสื่อการสอนพบว่า บุคลากรของหน่วยงานมีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อการสอน การ

^{๖๘} ดร.ณภาพ นาคชัยฤทธิ์, “การพัฒนาการเรียนการสอนบนบทเรียนออนไลน์ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาครู”, รายงานวิจัย, ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๐, หน้า ๔๔-๔๖.

^{๖๙} สุจินต์ ไจกระจำง, “สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง”, รายงานวิจัย, ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓, หน้า บทคัดย่อ.

เปรียบเทียบความแตกต่างของสื่อการสอนที่นำไปใช้ในการสอนของครูกับข้อมูลทั่วไปพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน^{๗๐}

สุชาติ ทิพย์มนตรี, ผศ., จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของการใช้การแสดงบทบาทสมมติในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการบริการ” ผลการรายงานพบว่า การใช้กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีที่เหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษให้นักศึกษา ในการศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ ได้เปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการบริการโดยพบว่าสูงขึ้นกว่าตอนที่ไม่มีเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนด้วยบทบาทสมมติ ส่วนระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษพบว่าน้อยลงหลังการเรียนผ่านการเรียนผ่านบทบาทสมมติ และทัศนคติในการเรียนทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติของนักศึกษาดีขึ้นหลังการเรียนบทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการบริการที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ รวมทั้งมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการบริการของนักศึกษาในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในสถานประกอบการจริง^{๗๑}

ชัยวัฒน์ สุภัควรรกุล จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” ผลการรายงานพบว่า คุณลักษณะของครูผู้สอนมีผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้ว่าผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำ สถานศึกษามีโครงสร้างการบริหารงานที่เหมาะสม มีการจัดระบบแบ่งงานรับผิดชอบ แต่สถานศึกษายังขาดสื่ออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ขาดระบบที่ดีในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการน้อยเกินไป แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปียังขาดความสอดคล้องกัน การบริหารใช้จ่ายงบประมาณยังไม่เป็นไปตามแผนงานโครงการที่กำหนดเท่าที่ควร ขาดการมีส่วนร่วมในด้านวิชาการ และขาดระบบการกำกับติดตามนิเทศภายในไม่ต่อเนื่อง ผลจากการนิเทศยังไม่นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลกับผู้เรียน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมบูรณาการน้อยเกินไป ครูควรได้รับการพัฒนาเทคนิควิธีการสอน การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มากขึ้น ควรมีครูผู้สอนครบตามเกณฑ์และเพียงพอในสาขาวิชาเอกที่ขาดแคลน ครูควรมีความพร้อมด้านการสอนและเน้นการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน โดยการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร เขียนแผนการสอน

^{๗๐} วลัยนุช สุกุลนุ้ย, “ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อการสอนตามความคิดเห็นของครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี”, รายงานวิจัย, ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากวิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

^{๗๑} สุชาติ ทิพย์มนตรี, ผศ., “ประสิทธิผลของการใช้การแสดงบทบาทสมมติในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการบริการ”, รายงานวิจัย, ได้รับทุนอุดหนุนจากเงินรายได้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

ละเอียด ชัดเจน ครบทุกองค์ประกอบ จัดกิจกรรมการสอนให้หลากหลาย ทำท่ายความสามารถ กระตุ้นความสนใจ มีการเสริมแรง ให้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ใช้สื่อที่เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา การวัดและประเมินผลมีหลากหลายวิธีตรงตามสภาพจริง^{๗๒}

วิชุดา มาลาสาย จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสว่างแดนดิน” ผลการรายงานพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนอย่างกระตือรือร้น แสดงวิธีคิดได้อย่างอิสระ หลากหลาย มีโอกาสแสดงวิธีคิดของตนเองรวมทั้งเรียนรู้ในวิธีคิดของคนอื่น เพื่อสามารถนำคำตอบมาอภิปรายและเปรียบเทียบกัน ได้ใช้ความรู้ ความเข้าใจทักษะการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ที่มีอยู่ เนื่องจากคำตอบที่หลากหลายสามารถเข้าสู่วิธีการหาคำตอบจากกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนตามที่ตนเองสนใจและมีความถนัด มีโอกาสค้นพบคำตอบด้วยตนเอง บทเรียนสามารถจัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการคิดอย่างมีเหตุผล ผ่านการอภิปรายและเปรียบเทียบในชั้นเรียน ได้รับแรงจูงใจภายในที่จะเสนอเหตุผลในวิธีคิดให้แก่เพื่อนคนอื่น ๆ มีประสบการณ์ในการค้นพบและเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนในการแสดงวิธีการคิด สิ่งที่ยากและสำคัญผู้เรียนยัง ได้คิดค้นวิธีการแก้ปัญหา ออกแบบการแก้ปัญหา ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง อีกทั้งผู้เรียนยังได้มีโอกาสคิดแก้ปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์อีกด้วย ซึ่งทักษะการแก้ปัญหาเป็นหัวใจสำคัญและพื้นฐานในการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาและใช้อย่างสร้างสรรค์ ผึกฝนและใช้อย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้สามารถตัดสินใจและหาแนวทางในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นพื้นฐานในการพัฒนาทักษะด้านอื่น และสร้างสรรค์ผลงานต่อไป^{๗๓}

ดุสิต ขาวเหลือง ผศ. ดร., และ อภิชาติ อนุกุลเวช ดร. จัดทำรายงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้อสามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจรณ์ญาณต่างกัน” ผลการรายงานพบว่า สื่อการเรียนรู้อสามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงมีประโยชน์ต่อผู้เรียนเนื่องจากช่วยเพิ่มการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสด้านการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส ประกอบกับ เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ช่วยแก้ไขปัญหาความเป็นนามธรรมของ

^{๗๒} ชัยวัฒน์ สุภัควรรกุล, “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม”, *รายงานวิจัย*, ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๘, หน้า ๕๔-๕๕.

^{๗๓} วิชุดา มาลาสาย, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสว่างแดนดิน”, *รายงานวิจัย*, ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแลกเปลี่ยน สพฐ., ๒๕๖๑, หน้า ๑๑๐.

กระบวนการทำงานของอุปกรณ์และวงจรรออิเล็กทรอนิกส์ คือช่วยสร้างภาพเสมือนจริงที่เป็นภาพนิ่ง ภาพสามมิติ และภาพเคลื่อนไหว ให้ปรากฏขึ้นหรือแสดงผลผ่านจอคอมพิวเตอร์ หน้าจอ โทรศัพท์มือถือ หรือบนเครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ได้ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ทันที และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพและเข้าใจเนื้อหาที่ผู้สอนนำเสนอ ช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการตอบสนองและให้ผลป้อนกลับได้ทันที อันเป็นการช่วยส่งเสริมจินตนาการและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความอยากรู้ อยากเห็น อยากทดลอง และยังสามารถปรับแต่งให้เข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลได้ดี ให้ความรู้สึกที่ตื่นตาตื่นใจ กระตุ้นให้เกิดความสนใจเรียนรู้และส่งผลให้เกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ^{๗๔}

๒.๖.๒ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ใน “การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา” ว่า เหตุผลที่คนไทยต้องเรียนรู้พระพุทธศาสนา เนื่อง พระพุทธศาสนาเป็นจริยศึกษา เพื่อรับมือกับปัญหาของยุคพัฒนา ซึ่งต้องเก็บรวบรวม ศึกษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเจริญอย่างพอเพียง เพราะพระพุทธศาสนาเป็นระบบจริยธรรมที่สอดคล้องกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทย แม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยจะดูห่างเหินจากพระพุทธศาสนา แต่ระบบศีลธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนายังคงสืบทอดอยู่อย่างหนาแน่นในรากฐานทางวัฒนธรรมไทย จึงส่งผลให้ชาวพุทธควรมีสติธรรมจริยศึกษาแบบพุทธ เพราะการเรียนรู้พระพุทธศาสนาก็เพื่อการอยู่ร่วมกันเพื่อการพัฒนาสังคมไทยเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพ ไม่เกิดการเบียดเบียนกัน ซึ่งผู้ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาก็คือพระสงฆ์และผู้เป็นพุทธศาสนิกชน

ความล้มเหลวอีกประการหนึ่งของการศึกษาไทยคือ การที่ไม่สามารถสร้างผู้นำและชนชั้นนำในด้านวิชาการและระบบแบบแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการที่ขาดหายไป เพราะการบูรณาการการสอนจริยธรรมเข้าไปในทุกวิชา ถือเป็นบูรณาการที่แคบ เพราะการบูรณาการที่ขาดหายไปได้แก่

(๑) การบูรณาการองค์จริยธรรมเข้าในระบบจริยธรรม หมายถึง การบูรณาการจริยธรรมเฉพาะอย่างเข้าในระบบจริยธรรมที่เป็นองค์รวม หรือการบูรณาการเนื้อหาจริยธรรมเข้าในชีวิตจริง

^{๗๔} ดุสิต ชาวเหลือง ผศ. ดร., และ อภิชาติ อนุกุลเวช ดร., “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่างกัน”, รายงานวิจัย, ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๑, หน้า ๗๙-๘๐.

(๒) การบูรณาการตนเข้าในชุมชนหรือบูรณาการบุคคลเข้าในสังคม ที่สำคัญมากคือ การบูรณาการคนรุ่นใหม่เข้าในสังคมไทย และในปัจจุบันการที่มีปัญหานี้มากขึ้นแม้ว่าปัญหาจะไม่ออกมาในรูปแบบที่รุนแรง

(๓) การบูรณาการสถาบันศาสนาเข้าในระบบจริยศึกษาของชุมชน^{๗๕}

^{๗๕} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อะพหุศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๕), หน้า ๓-๕.

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยได้แก่ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน อันเป็นข้อมูลในการกำหนดเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะและประสบการณ์แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในกระบวนการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

(๑) ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน

(๒) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการใช้กระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

(๓) สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนเพื่อจัดทำชุดความรู้ เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้ “บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์”

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

(๑) ออกแบบเครื่องมือเพื่อสำรวจความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมต่อกระบวนการเรียนการสอน

(๒) ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมต่อกระบวนการเรียนการสอน จำนวน ๑๗๑ รูป

(๓) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมต่อกระบวนการเรียนการสอน

(๔) สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมต่อกระบวนการเรียนการสอน

๓.๑.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

(๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และกระบวนการเรียนการสอน

(๒) ออกแบบคำถามสัมภาษณ์ แล้วปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคำถามสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์

(๓) นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

(๔) จัดทำหนังสือขอสัมภาษณ์ และเข้าสัมภาษณ์เพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๔ กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ เจ้าหน้าที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์

(๕) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อทำการสังเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน

๓.๒ พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

(๑) ศูนย์พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

(๒) สถานศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่พระสอนศีลธรรมปฏิบัติงานอยู่

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” คณะผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย ดังนี้

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๓๒ รูป/คน ประกอบด้วย

(๑) ผู้อำนวยการศูนย์พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑ รูป ได้แก่ พระราชพัชรธรรมเมธี, ดร.

(๒) เจ้าหน้าที่ศูนย์พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑ คน ได้แก่ นางสาววิภาพร อินเทพ

(๓) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐ คน ได้แก่

๓.๑ นายนิรศักดิ์ นารี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากดุก
๓.๒ นางสาวมาริษา บัวทอง	รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองปลา
๓.๓ นางสาวจิรัชญา อิ่มอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนผาแดงวิทยาคม
๓.๔ นายเฉลิม เนาว์แก้ว	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากออก
๓.๕ นางจรัสศรี วยาคำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านส้มเลา
๓.๖ นางเกศสุดา มิตรภูษามารณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสักหลง
๓.๗ นายดี๊ด กะสี	ผู้อำนวยการโรงเรียนหน้าศูนย์เครื่องมือกล
๓.๘ นายนพดล นามวงษา	ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองไขว่
๓.๙ นางณัฐนิช บุญจรัส	ผู้อำนวยการโรงเรียนพ่อบุญผาเมืองรำลึก
๓.๑๐ นายจงจรรยาชัย อริยะดิบ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านน้ำก้อ

(๔) พระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๒๐ รูป

๔.๑ พระณพพรพงษ์ เพชรดอนทอง	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๒ พระปริยญา วฑฒนสิริ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๓ พระปลัดธีระศักดิ์ โชติโก	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๔ พระสมุห์อดุลย์ ธรรมคุดโต	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๕ พระโกควินท์ จิตตทนโต	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๖ พระอธิการเฉลิมพล ฐานวีโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๗ พระสมพาน ฐานวุฑโฒ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๘ พระเดชา กิตติปัญญา	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๙ พระจักรพันธ์ จนทสุณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๐ พระปณิธิ นิตติมโม	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๔.๑๑ พระศรารุณี สนมโน	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๒ พระสมุห์ธวัชชัย ยโสธโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๓ พระพิสุทธิ์ จันทสุวณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๔ พระประสงค์ ฐิตมโน	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๕ พระครูปลัดธีระพงษ์ พุทฺธโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๖ พระมหาภักุณี ฐานิสโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๗ พระครูปลัดเลิศพันธ์ุ จารุธมโม	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๘ พระวัชรพล ธนปญโญ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๙ พระอธิการสมยศ ฐานงโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๒๐ พระนพดล สุทธิธมโม, ดร.	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๓.๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๓๐๐ รูป

กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จากสูตรของ Taro Yamane^๑ โดยใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด ๓๐๐ รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{300}{1 + 300 \times (0.05)^2}$$

^๑ ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

$$n = \frac{300}{1 + 300 \times (0.0025)}$$

$$n = \frac{300}{1.75}$$

$$n = 171.428$$

ดังนั้น ประชากรกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ ๑๗๑ รูป

๓.๔ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

(๑) **แบบสัมภาษณ์** เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและพระสอนศีลธรรม จำนวน ๓๒ รูป/คน เพื่อเก็บข้อมูลในการปฏิบัติงานด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การการสอน/ทำงาน

ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน (๒) ด้านการใช้สื่อการสอนตามกระบวนการเรียนการสอน (๓) ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน และ (๔) ด้านคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

(๒) **แบบสอบถาม** เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสอนศีลธรรม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การเป็นพระสอนศีลธรรม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเลือกกระบวนการเรียนการสอน (๒) ด้านการใช้สื่อในการเรียนการสอน (๓) ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน และ (๔) ด้านคุณลักษณะพระสอนศีลธรรมที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน แต่ละด้านมีแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด
 ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
 ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง
 ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย
 ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คณะผู้วิจัยได้กำหนดการแปลค่าความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์^๒ ได้กำหนดไว้ ดังนี้

ระดับ	ระดับการปฏิบัติ
๔.๕๐-๕.๐๐	มีการปฏิบัติมากที่สุด
๓.๕๐-๔.๔๙	มีการปฏิบัติมาก
๒.๕๐-๓.๔๙	มีการปฏิบัติปานกลาง
๑.๕๐-๒.๔๙	มีการปฏิบัติน้อย
๑.๐๐-๑.๔๙	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามแนวคิดในการสร้างชุดความรู้ “บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน จังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- (๑) จัดทำแบบสอบถาม
- (๒) หาค่าความเที่ยงตรง โดยขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ
- (๓) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๓
- (๔) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

^๒ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

(๕) ดำเนินการพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

(๑) แบบสอบถามสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการดังนี้

๑.๑ ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนจากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ

๑.๒ รวบรวมข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย

๑.๓ ตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย

๑.๔ ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับประชากร/กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๕ ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

๑.๖ การวิเคราะห์เครื่องมือการวิจัยก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

๑.๗ การนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

(๒) แบบสอบถามเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๒.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

(๑) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

(๒) กำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การดำเนินงาน

(๓) สร้างเครื่องมือการวิจัย

(๔) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(๕) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

(๖) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

(๗) ดำเนินการพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

(๑) การศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน

(๒) จัดทำหนังสือจากหน่วยงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในพื้นที่

(๓) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นชุดความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๔) การสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ทั้งแบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการสร้างความเป็นกันเองกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม

(๕) การแจกแบบสอบถาม พระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน ๑๗๑ รูป เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน แล้วนำมาจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ

(๖) สรุปผลการจัดกิจกรรมถวายความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

โดยมีขั้นตอน กิจกรรมการวิจัย และระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอน หรือกิจกรรมการวิจัย	ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย (เดือน)						หมายเหตุ
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๑. การศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การปรึกษาคณะผู้วิจัย							
๒. การวิเคราะห์ข้อมูล การติดต่อประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ							
๓. การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ พร้อมการพัฒนาชุดความรู้							
๔. สรุปผลการวิจัยเป็นชุดความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์							

ตารางที่ ๓.๑ ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการวิเคราะห์เอกสาร การแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัย จักได้ดำเนินการดังนี้

(๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร คณะผู้วิจัยจักดำเนินการดังนี้

๑.๑ วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน

๑.๒ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓ นำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควรพัฒนานำไปสู่การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๒.๑ วิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและพระสอนศีลธรรม จำนวน ๓๒ รูป/คน เพื่อทราบกระบวนการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน

๒.๒ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสร้างชุดความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยมีการดำเนินการดังนี้

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จำนวน ๑๗๑ ชุด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้ววิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อหาค่าทางสถิติ นำเสนอข้อมูลดังนี้

๓.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๒ วิเคราะห์ความคิดเห็นจากแบบสอบถาม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

๓.๓ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคำถามแบบปลายเปิด โดยวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียง

๓.๔ นำผลการวิเคราะห์มาเทียบเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๐-๕.๐๐	หมายความว่า	มีการปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๐-๔.๔๙	หมายความว่า	มีการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๐-๓.๔๙	หมายความว่า	มีการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๐-๒.๔๙	หมายความว่า	มีการปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐-๑.๔๙	หมายความว่า	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่าย รวมถึงการพรรณนาความประกอบการบรรยาย เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสอนศีลธรรมต่อการจัดการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เห็นบทบาท หน้าที่ ภาระความรับผิดชอบ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข อันจะนำไปสู่ การประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนบริหารและพัฒนาพระสอนศีลธรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

(๑) ผลการศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนใน จังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข กระบวนการจัดการเรียน การสอนของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) ชุดความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัด เพชรบูรณ์

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” คณะผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษา บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๒ ผลการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๓ ผลการศึกษา การจัดทำชุดความรู้ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๑ ผลการศึกษา บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนในความหมายของการวิจัยนี้ หมายถึงวิธีการสอน ตรงกับความเห็นของ อารมณ์ ใจเที่ยง ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนคือการใช้วิธีการและสื่อการสอน ที่เหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาที่สอนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียน^๑ ทำให้ กระบวนการเรียนการสอนถูกนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดสำหรับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการปฏิบัติหน้าที่สอนโดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๔.๑.๑ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน

การเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ถือเป็นบทบาทสำคัญของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนถูกต้อง มีความเหมาะสมสำหรับเนื้อหาที่ต้องการสอน ถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียน

^๑ อารมณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, หน้า ๗.

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถามในเรื่องของการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงวิธีการสอน พบว่า

ในการจัดทำแผนการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการในการเตรียมการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ต้องจัดเตรียมก่อนทำการสอนจริง เพื่อให้การสอนมีแนวทางที่ชัดเจน และบรรลุวัตถุประสงค์ตามเนื้อหาสาระที่สอน สอดคล้องกับแนวคิดของนิคม ชมภูหลง ที่ให้ความเห็นว่าแผนการสอน คือ แผนการหรือโครงการที่ถูกจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้สอนสามารถทำการสอนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การสอนได้^๒ โดยแยกเป็นรายคำถามที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ผลการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ด้วยจำนวน ร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา จำนวน ๕ ข้อ ดังนี้

(๑) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความเข้าใจในวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ หรือไม่อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความเข้าใจในวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ในระดับปานกลาง คือมีการประเมินตนเองมากที่สุด ในระดับปานกลาง จำนวน ๘๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐๕ รองลงมาคือ ระดับมาก จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๓ รองลงมาคือ ระดับน้อย จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๙ และมีการประเมินตนเองน้อยที่สุดในระดับมากที่สุด จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๔ โดยไม่มีผู้ให้ข้อมูลในระดับน้อยที่สุด

จะเห็นได้ว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มากที่สุดในระดับปานกลาง เนื่องจากวิธีการสอนในแบบต่าง ๆ มีการสอนเฉพาะบุคคลากรในสายวิชาชีพครูเท่านั้น ซึ่งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่ใช่ผู้จบการศึกษาในสายวิชาชีพครูโดยตรง และไม่ได้รับการอบรมหรือมีหลักสูตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการสอนแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบบเฉพาะทาง ทำให้องค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนการสอนหรือวิธีสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่จบหลักสูตรวิชาชีพครูจะทราบดี แต่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะม้องค์ความรู้ด้านนี้น้อย ส่วนพระสอนศีลธรรมกลุ่มที่ตอบว่ามีความรู้ในระดับมาก พบว่าส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการสอนมากในระดับ ๖ ปี ขึ้นไป ทำให้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง รวมถึงการศึกษาดูงานจากคณะครูในสถานศึกษา จึงทำให้มีความรู้ด้านวิธีการสอนมากกว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เพิ่งเข้าปฏิบัติหน้าที่

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มีความเข้าใจในวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ในเกณฑ์ปานกลาง เนื่องจากไม่ได้จบการศึกษาจากสาขาวิชาชีพครูโดยตรง แต่ส่วนใหญ่เรียนรู้จากประสบการณ์ที่

^๒ นิคม ชมภูหลง, วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, (มหาสารคาม: อภิชิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘๐.

ได้จากการสอนในสถานศึกษาโดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า ๖ ปี

(๒) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอน หรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลทางสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

ในการระบุวิธีการสอนในแผนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการปฏิบัติน้อย เนื่องจากในแผนการสอนจะให้ความสำคัญที่เนื้อหาสาระการสอนเป็นหลัก แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิธีการสอน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนหนึ่งไม่ได้ระบุวิธีการสอน เนื่องจากใช้วิธีการบรรยายตามบทเรียนเป็นประจำจึงไม่ได้ระบุวิธีสอน^๓ ไม่มีการระบุวิธีการสอนลงไปแผนการสอน เนื่องจากใช้วิธีการสอนด้วยวิธีการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนด้วยวิธีการเล่าเรื่องผ่านตัวผู้สอน^๔ การระบุวิธีการสอนในการแผนการสอนเป็นเรื่องที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการระบุเพราะใช้รูปแบบการสอนเดิมตามประสบการณ์ที่เคยสอนมาก่อนหน้านี้^๕ มีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอนเฉพาะเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการสอนเนื้อหาสาระที่เป็นศาสนพิธี เนื่องจากหากทำให้เห็นจากสถานการณ์จริงจะสร้างความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายกว่า^๖ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระบุวิธีการสอนในแผนการสอนเป็นการบรรยายและให้ใบงาน เพราะเป็นวิธีที่สะดวกที่สุด และเข้าได้กับเนื้อหาสาระของทุกบทเรียน^๗

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอน จากการเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอนมากที่สุดในระดับมาก จำนวน ๗๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๕๒ รองลงมาคือ ระดับปานกลาง จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๗๗ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๔ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอนน้อยที่สุด ในระดับมากที่สุด จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๗ โดยไม่มีผู้ให้ข้อมูลในระดับน้อยที่สุด

สรุปว่า การระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการปฏิบัติน้อย เนื่องจากส่วนหนึ่งเห็นว่าเป็นการสอนในเนื้อหาสาระเดิม จึงควรใช้วิธีการสอนแบบเดิม จึงไม่ต้องระบุ หรือเป็นการสอนโดยการอธิบายสร้างความเข้าใจ ไม่มีความพิเศษในวิธีการสอนใด ๆ จึงไม่ระบุ และ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนหนึ่งไม่ทราบว่าต้องมีการระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอน ทำให้ไม่เคยมีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอน โดยจะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการ

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๙ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

ระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอน เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนมานาน และเป็นความต้องการของสถานศึกษาที่ต้องการตรวจสอบแผนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทำให้ต้องมีการระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอน

(๓) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีวิธีเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนหรือวิธีการสอนจากปัจจัยใด และสามารถใช่วิธีการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาความรู้ หรือไม่ การเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน โดยเลือกจากเนื้อหาสาระที่ต้องทำการสอน หากเป็นหลักธรรมที่มีความละเอียดอ่อน จะใช้วิธีบรรยาย หากเป็นการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา จะใช้วิธีลงมือทำ^{๘๘} ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกวิธีการสอน คือเนื้อหาสาระที่ต้องการสอนและระยะเวลาที่มีในการสอน^{๘๙} การเลือกวิธีการสอน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระที่ต้องการจะสอน อาจเป็นการเล่าเรื่อง การดูสื่อวีดิทัศน์ การทำแบบฝึกหัด การทำรายงาน ขึ้นอยู่กับว่าเนื้อหาสาระที่ต้องการสอนเหมาะสมกับวิธีการใด^{๙๐} การเลือกใช่วิธีการสอน ขึ้นอยู่กับความสามารถของพระสอนศีลธรรมด้วย หากใช้วิธีที่พระสอนไม่มีความถนัด การสอนด้วยวิธีดังกล่าวก็จะขาดประสิทธิภาพและไม่บรรลุวัตถุประสงค์^{๙๑} วิธีการสอนที่เหมาะสมที่สุดคือ การใช้ต้นทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนมาก หมายถึงการใช้สิ่งรอบตัว เหตุการณ์รอบตัว มาเป็นอุปกรณ์ในการสอน เพราะผู้เรียนมีความคุ้นชินกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว^{๙๒} วิธีการสอนที่ดีคือ วิธีที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละวัย หากเป็นเด็กเล็กก็ควรมีสื่อการสอนเพื่อให้เกิดความสนุกเข้าใจง่าย หากเป็นเด็กโตก็ควรใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พระสอนศีลธรรมมีหน้าที่เพียงเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง^{๙๓}

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีวิธีเลือกการสอนที่เหมาะสมโดยคำนึงถึง การเลือกจากกลุ่มผู้เรียน เนื้อหาที่ต้องทำการสอน ระยะเวลาที่สามารถใช้ได้ และสื่อในการสอน^{๙๔} การเลือกการสอนที่ถูกวิธี มีความเหมาะสม ย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการสอนสูงตามไปด้วย^{๙๕} วิธีการสอนที่ดีที่สุดคือการสอนที่ผู้สอนเข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อนในการทำ ความเข้าใจ^{๙๖} วิธีการสอนมีความสัมพันธ์กับความสามารถของผู้สอน ถ้าเลือกวิธีในการสอนที่ยากไม่เหมาะสมกับตัวผู้สอน วิธีการนั้นก็

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

เหมาะสม^{๑๗} การสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเลือกวิธีการสอนก็ต้องพิจารณาเลือกจากความเหมาะสมของผู้เรียน^{๑๘}

ในการเลือกการสอนที่เหมาะสม วิธีการสอนแบบหนึ่งอาจจะเหมาะสมกับเนื้อหาสาระแบบหนึ่ง แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระอีกแบบหนึ่ง^{๑๙} การสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถสอนได้หลายวิธี ทั้งการสอนเชิงวิชาการและการสอนด้วยวิธีการปฏิบัติ^{๒๐} การสอนด้วยวิธีจำลองเหตุการณ์สมมติ หรือการแสดงตามบทบาท จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนพิธีได้ดีกว่าการเล่าเรื่อง^{๒๑} การสอนเกี่ยวกับการทำสมาธิ ควรสอนด้วยวิธีการปฏิบัติ สลับกับการบรรยายจะช่วยให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น หากมีการปฏิบัติอย่างเดียวผู้เรียนจะไม่รู้วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติเพราะเนื้อหามีความลึกซึ้งเกินไป^{๒๒} การสอนที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น เช่น การสอนเรื่องความตาย ความพลัดพราก^{๒๓} การสอนไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน การนำผู้เรียนไปเรียนรู้จากสถานที่จริงสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องการสอนได้^{๒๔}

จากการเก็บข้อมูลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการประเมินเรื่องของการเลือกใช้วิธีการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาความรู้ โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีการเลือกใช้วิธีการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหา มาก โดยพบว่า มีการประเมินตนเองมากที่สุดในระดับมาก จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๖ รองลงมาคือ ในระดับมากที่สุด จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒ และน้อยที่สุดคือ ในระดับปานกลาง จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗๑ โดยไม่มีการประเมินตนเองในระดับน้อยและน้อยมาก

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนผ่านการอธิบาย การเล่า การท่องจำ การให้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งมีความเหมาะสมกับเนื้อหาส่วนใหญ่ของแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีการเลือกวิธีการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาความรู้ที่ทำการการสอน ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกกระบวนการเรียนการสอนหรือวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคือ มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

ต้องการสอน มีความเหมาะสมกับผู้เรียน มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้สอน และมีความเหมาะสมกับต้นทุนในการสอน ซึ่งต้นทุนในที่นี้คือ เวลาและปัจจัยที่ลงทุนไปกับการทำสื่อการสอน

วิธีการสอนที่เหมาะสมและสามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้มากที่สุดจึงไม่มี เพราะการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน มีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการเรียนรู้ นอกเหนือจากวิธีการสอน เช่น สถานะของผู้เรียน ความสามารถของผู้สอน การจำกัดของเวลา ความซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมของเนื้อหา ฯลฯ ทำให้วิธีการสอนที่เหมาะสมคือ วิธีใด ๆ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ผู้สอนต้องการโดยไม่จำกัดว่า วิธีการดังกล่าวนั้นจะใช้สื่อการสอนหรือไม่ จะเป็นการบรรยายหรือการปฏิบัติ ก็ได้

(๔) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการใช้กระบวนการเรียนการสอนหรือวิธีการสอนที่หลากหลายในการทำการสอน หรือสามารถใช้วิธีการสอนหรือกระบวนการเรียนการสอนมากกว่า ๑ วิธีหรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีองค์ความรู้เรื่องวิธีการสอนมากกว่า ๑ วิธี แต่ไม่สามารถสอนได้เพราะข้อจำกัดของเวลาและเนื้อหาสาระ^{๒๕} การสอนที่มีความหลากหลายในวิธีการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ดีขึ้น ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสาระการเรียนรู้ที่ต้องการสอน^{๒๖} กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย มักถูกใช้ในการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมมากกว่าการสอนปกติ^{๒๗} การใช้สื่อการสอนพร้อมกับการบรรยายหากถือว่าเป็นวิธีการสอนแบบผสมผสาน พระสอนศีลธรรมบางรูปใช้วิธีการสอนเช่นนี้เป็นเรื่องปกติ^{๒๘} บางเนื้อหาสาระของการสอน ก็ไม่เหมาะสมที่จะใช้วิธีการสอนหลายวิธี เพราะทำให้ยุ่งยากและใช้เวลาในการสอนมากกว่าที่ควรจะเป็น เช่น การฝึกกัมมัฏฐาน^{๒๙} วิธีการสอนที่หลากหลาย ย่อมสร้างความสนใจและการตื่นตัวของผู้เรียนและผู้สอน^{๓๐}

การเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนหรือวิธีการสอนได้มากกว่า ๑ วิธี การประเมินตนเองของพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่พบว่า สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายได้ในระดับปานกลาง โดยพบว่าการประเมินมากที่สุด ในระดับปานกลาง จำนวน ๙๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๓๑ รองลงมาคือ ระดับมาก จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๓ รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

ละ ๓.๕๑ และมีการประเมินน้อยที่สุด ในระดับน้อย จำนวน ๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๕ โดยในระดับน้อยที่สุดไม่มีผู้ประเมิน

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ ยังคงใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย การเล่าเรื่อง การท่องจำ การสอนเชิงปฏิบัติ วิธีใดวิธีหนึ่ง เนื่องจากเนื้อหาสาระในการสอนไม่ได้มีมากซึ่งเป็นผลมาจากระยะเวลาที่จำกัดในการสอนแต่ละสัปดาห์ จากการสอบถามพบว่าพระสอนศีลธรรมบางรูปมีเวลาสอนศีลธรรมเพียงเดือนละ ๑ ครั้งเท่านั้น ซึ่งหากประเมินตามสถานการณ์ในการสอน ใน ๑ ภาคการศึกษา พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบางรูปมีการเรียนการสอนเพียง ๓-๔ ครั้งต่อภาคการศึกษา ทำให้เนื้อหาสาระถูกจำกัดด้วยกรอบระยะเวลา และส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนถูกจำกัดด้วยกรอบของเนื้อหาไปด้วย

พระสอนศีลธรรมหลายรูป ใช้วิธีการสอนแบบผสมผสาน โดยการใช้กระบวนการเรียนการสอนมากกว่า ๑ วิธีได้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาที่ต้องใช้ในการสอน รวมถึงเนื้อหาสาระที่ต้องสอน จึงไม่สามารถใช้วิธีการสอนแบบผสมผสานได้ แต่หากเป็นการอบรมศีลธรรม ซึ่งมีระยะเวลาให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่สอนได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน พระสอนศีลธรรมก็สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนหลายวิธีในการสอนศีลธรรมได้

(๕) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนด้วยตนเองได้หรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ ยังคงใช้รูปแบบของวิธีการสอนปกติทั่วไป ไม่มีรูปแบบใหม่^{๓๑} การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน หากอยู่ในรูปแบบของเกมส์หรือการฝึกสมาธิก็สามารถออกแบบวิธีการสอนได้^{๓๒} ในปัจจุบันทำการสอนด้วยวิธีที่มีการออกแบบไว้แล้ว เช่น การบรรยาย การแสดงละครสมมติ การจัดกิจกรรมนิทรรศการ การทำรายงาน^{๓๓} การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาจไม่สามารถออกแบบเองได้ เนื่องจากประสบการณ์ในการสอนมีน้อย^{๓๔} การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนใหม่ อาจไม่มีความจำเป็นสำหรับการสอน เพราะวิธีการสอนดั้งเดิมก็สามารถทำให้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการสอนแล้ว^{๓๕}

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๙ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

การเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความสามารถในการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนปานกลาง โดยมีการประเมินมากที่สุด ในระดับปานกลาง จำนวน ๑๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕๐ รองลงมาคือ ระดับมาก จำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๓ รองลงมาคือ ระดับน้อย จำนวน ๒๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๕ และน้อยที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๙๒ โดยไม่มีผู้ประเมินตนเองในระดับน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสามารถปานกลางในการออกแบบกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากองค์ความรู้ในเรื่องกระบวนการเรียนการสอนยังมีไม่มาก ทำให้กระบวนการเรียนการสอนหรือวิธีการสอนยังคงใช้รูปแบบเดิมที่มีผู้ออกแบบไว้แล้ว ซึ่งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใช้วิธีการประยุกต์วิธีการสอนในแบบต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมต่อเนื้อหาสาระและกลุ่มผู้เรียนเท่านั้น อีกประการหนึ่งคือ กระบวนการเรียนการสอนมาตรฐานที่นักวิชาการทางการศึกษาได้ออกแบบไว้ ก็ครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้สอนต้องการจะสอนแล้ว

๔.๑.๒ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการใช้สื่อการสอนตามกระบวนการเรียนการสอน

สื่อการสอนถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะสื่อการสอนจะเป็นตัวระบุดึงความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ดังนั้น การเลือกใช้สื่อการสอนและการใช้สื่อการสอนจึงมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม จำนวน ๖ ข้อ ดังนี้

(๑) ในกระบวนการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใช้สื่อการสอนหรือไม่อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ จะใช้สื่อการสอนก็ต่อเมื่อ เนื้อหาที่ต้องการสอนสามารถใช้สื่อการสอนได้ เช่น วิชาพุทธประวัติ มรรยาทไทย ศาสนพิธี ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม เช่น หลักอิทธิบาท หลักพรหมวิหาร หลักสังคหวัตถุ จะใช้การบรรยายแทนการใช้สื่อการสอน^{๓๖} โดยปกติจะใช้สื่อการสอนที่เป็นวีดิทัศน์ในกรณีที่ทางสถานศึกษามีเครื่องมือสำหรับการฉายภาพ เพราะการใช้ภาพนิ่งหรือแผ่นโปสเตอร์ นักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจ^{๓๗} การใช้สื่อการสอนไม่สามารถทำได้เลย เนื่องจากการสอนในชั่วโมงสวดมนต์เป็นส่วนใหญ่ เพราะเวลาจำกัดและเนื้อหาของการสอนคือการนำเด็กสวดมนต์และนั่งสมาธิ พร้อมกันนั้นก็เป็นการอบรมคุณธรรมจริยธรรมปกติ^{๓๘} การใช้สื่อการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นวีดิทัศน์ แม้ว่าจะมีสื่อการสอนแต่ทางโรงเรียนไม่มีเครื่องมือ และพระ

^{๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

สอนศิลปกรรมในโรงเรียนก็ไม่มีเครื่องมือในการฉายเช่นกัน^{๓๙} สื่อการสอนส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ จะใช้เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เนื่องจากเวลาในการสอนมีจำกัด และส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบรรยาย^{๔๐} สื่อการสอนส่วนใหญ่ที่ใช้คือใบงาน เนื่องจากประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย และง่ายต่อการจัดเตรียม และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาแทบทุกเนื้อหา^{๔๑} การใช้สื่อการสอนทำได้ยาก เนื่องจากไม่สามารถจัดเตรียมสื่อการสอนได้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน^{๔๒}

ข้อมูลสถิติจากการประเมินผ่านแบบสอบถาม พบว่า พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มีการใช้สื่อการสอนในกระบวนการเรียนการสอนมาก โดยพบว่า มีการใช้สื่อการสอนมากที่สุด ในระดับมากที่สุด จำนวน ๘๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗๘ รองลงมาคือ ในระดับมาก จำนวน ๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๙๐ รองลงมาคือ ในระดับปานกลาง จำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๓ และน้อยที่สุดในระดับน้อย จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๙ ส่วนระดับน้อยที่สุดไม่มีพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนให้ข้อมูลในระดับนี้

สรุปว่า พระสอนศิลปกรรมมีการใช้สื่อการสอนในกระบวนการเรียนการสอน โดยจะใช้สื่อในกรณีที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหา มีเครื่องมือที่ใช้ได้กับสื่อการสอน และสื่อการสอนจะต้องเหมาะสมกับเวลาและรูปแบบในการสอนที่ทางสถานศึกษาให้ สื่อการสอนที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเป็นสื่อการสอนที่เลือกใช้บ่อยที่สุด

(๒) พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนรู้จักประเภทของสื่อการสอนหรือไม่ การเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศิลปกรรมส่วนใหญ่รู้จักประเภทของสื่อการสอน โดยพบว่าพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนรู้จักสื่อการสอนในระดับมากที่สุด มากที่สุด จำนวน ๑๐๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๙๙ รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐๕ รองลงมาคือ ระดับปานกลาง จำนวน ๒๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๘ และน้อยที่สุดในระดับน้อย จำนวน ๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๘ โดยไม่มีผู้ให้ข้อมูลในระดับน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนรู้จักประเภทของสื่อการสอนเป็นอย่างดี มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่รู้จัก จึงเป็นผลให้พระสอนศิลปกรรมส่วนใหญ่เลือกใช้สื่อการสอนเพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการสอนมักจะเลือกใช้ตามเนื้อหาของบทเรียน ความสะดวกและต้นทุนในการผลิตสื่อการสอน และเวลาในการสอน ส่วนหนึ่งใช้สื่อการสอนในรูปแบบของวีดิทัศน์ อีกส่วนหนึ่งใช้สื่อ

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

การสอนในรูปแบบของใบงาน ดังนั้น แม้ว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่จะไม่ได้จบการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง แต่ก็มีความรู้เกี่ยวกับประเภทของสื่อการสอน

(๓) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีวิธีเลือกใช้สื่อการสอน โดยพิจารณาจากปัจจัยใด และสื่อการสอนที่พระสอนศีลธรรมเลือกใช้ มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของการสอนหรือไม่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

การเลือกประเภทของสื่อการสอน จะพิจารณาจากเนื้อหาที่ต้องสอนเป็นหลัก ว่าสื่อการสอนสามารถอธิบายเนื้อหาได้ถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่^{๔๓} การเลือกสื่อการสอนจะพิจารณาจากกลุ่มของผู้เรียน หากสอนในชั้นเด็กเล็กจะใช้สื่อการสอนที่เป็นรูปภาพและการระบายสี หากเป็นเด็กโต จะใช้การทำโครงงาน หรือโครงการ^{๔๔} การเลือกสื่อการสอนจึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นหลัก การเลือกใช้สื่อการสอน จะดูที่ความเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา เพราะหากใช้สื่อการสอนที่ต้องใช้เวลามาก การสอนก็อาจจะไม่ครบตามเนื้อหาที่ต้องสอน^{๔๕} สื่อการสอนจะเลือกใช้ตามงบประมาณที่มี ซึ่งส่วนใหญ่เลือกสื่อการสอนที่ประหยัดค่าใช้จ่ายมากที่สุดและตรงกับเนื้อหาที่ต้องสอนมากที่สุด^{๔๖} สื่อการสอนจะเลือกใช้เฉพาะที่จำเป็นต้องใช้เท่านั้น และจะใช้สื่อการสอนเป็นการวัดระดับความเข้าใจของผู้เรียนไปพร้อมกัน^{๔๗}

ข้อมูลสถิติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเรื่อง ในการเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหา พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหามากที่สุด ในระดับ มากที่สุด จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๑ รองลงมาคือ ระดับมาก จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๓ รองลงมาคือ ระดับปานกลาง จำนวน ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๔ และระดับน้อยมีจำนวนผู้ประเมินน้อยที่สุด จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๙๒ ส่วนในระดับน้อยที่สุดไม่มีผู้ประเมิน

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการพิจารณาเลือกสื่อการสอนจาก เนื้อหาของบทเรียน กลุ่มของผู้เรียน ระยะเวลาในการเรียน ความจำเป็น และต้นทุนที่ต้องใช้ในการจัดทำสื่อการสอน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน โดยพบว่าร้อยละ ๗๕.๔๓ สามารถเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

(๔) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คิดว่าสื่อการสอนที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอน ควรมีลักษณะใด ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

สื่อการสอนที่ดีควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนและสามารถใช้เป็นมาตรฐานวัดผลการเรียนรู้ได้^{๔๘} สื่อการสอนควรมีเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน^{๔๙} สื่อการสอนควรมีความยากและง่ายเหมาะสมกับตัวชี้วัดและตัวผู้เรียน^{๕๐} สื่อการสอนควรมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือหรือเป็นปัญหาในการตีความ^{๕๑} สื่อการสอนที่ดีควรดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจในกระบวนการเรียนการสอน^{๕๒} สื่อการสอนที่ดีต้องมีต้นทุนไม่มาก แต่ได้มาตรฐานในการเป็นสื่อการสอน^{๕๓} สื่อการสอนควรเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้เรียน และเข้าใจง่าย^{๕๔} สื่อการสอนที่ดีควรมีการประเมินทั้งองค์ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการบูรณาการ^{๕๕} สื่อการสอนที่ดีควรช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้^{๕๖} สื่อการสอนที่ดีควรเป็นสื่อที่ผู้เรียนเข้าใจง่ายโดยไม่ต้องอธิบายซ้ำ^{๕๗} สื่อการสอนที่สามารถอธิบายเนื้อหาของบทเรียนได้เข้าใจง่าย คือสื่อการสอนที่ดี^{๕๘}

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกล่าวถึงลักษณะของสื่อการสอนที่ดีว่า ควรมีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน มีความทันสมัย มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน สร้างความน่าสนใจให้กับบทเรียน มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่คลุมเครือ สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ และมีราคาต้นทุนในการผลิตสื่อการสอนที่เหมาะสม

(๕) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เคยออกแบบสื่อการสอนด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ต้องออกแบบสื่อการสอนเอง เนื่องจากสื่อการสอนสำเร็จรูปไม่ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการสอน^{๕๙} สื่อการสอนบางเรื่องสามารถหาดาวน์โหลดได้จากยูทูป เช่น เรื่องการ

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๘ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

ปฏิบัติตามศิลปะ ๕ ศาสนพิธีกรรม^{๖๐} สื่อการสอนส่วนใหญ่จะเป็นใบงาน เพราะสามารถออกแบบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสอนได้มากที่สุด^{๖๑} สื่อการสอนที่ดึงความสนใจได้มากที่สุดคือวีดิทัศน์ แต่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่สามารถผลิตได้เอง^{๖๒} สื่อการสอนส่วนใหญ่ไม่ตรงกับเนื้อหาที่ต้องเรียน ทำให้ต้องออกแบบสื่อการสอนเอง^{๖๓} สื่อการสอนที่พระสอนศีลธรรมสามารถออกแบบได้มักเป็นใบงานที่ใช้เวลาในการออกแบบน้อยและใช้ได้ในเวลาอันรวดเร็ว^{๖๔} สื่อการสอนประเภทรูปภาพสามารถนำภาพถ่ายจากระบบออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่อการสอนได้^{๖๕} สื่อการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการได้ตลอดเวลา คือบทละครสมมติ เพราะต้องดูความเหมาะสมของผู้เรียน เวลา และสถานที่^{๖๖} การออกแบบสื่อการสอนที่เป็นเอกสารสามารถทำได้ แต่การออกแบบสื่อการสอนในรูปแบบของวีดิทัศน์ทำได้ยาก^{๖๗}

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถออกแบบสื่อการสอนได้หรือไม่ การเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่สามารถออกแบบสื่อการสอนได้ โดยมีผลการประเมินตนเองมากที่สุด ในระดับมากที่สุด จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๑ รองลงมาคือระดับมาก จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๓ รองลงมาคือ ระดับปานกลาง จำนวน ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๔ และ มีการประเมินน้อยที่สุด ที่ระดับน้อย จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๙๒ โดยไม่มีผู้ประเมินตนเองในระดับน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่สามารถออกแบบสื่อการสอนได้ โดยการออกแบบสื่อการสอนจะใช้เนื้อหาหรือตัวชี้วัดของบทเรียนเป็นตัวกำหนดรูปแบบสื่อการสอน สื่อการสอนที่ออกแบบส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นใบงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ในการทำความเข้าใจต่อบทเรียนและใช้เป็นตัววัดผลการเรียนรู้ ส่วนสื่อวีดิทัศน์ที่พระสอนศีลธรรมออกแบบไม่ได้ จะใช้การค้นหาจากระบบออนไลน์ แล้วนำมาใช้เป็นสื่อการสอน การออกแบบและผลิตสื่อการสอน จึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับเนื้อหา กลุ่มผู้เรียน วัตถุประสงค์ที่นำมาใช้ในการออกแบบสื่อการสอน ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอน

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

(๖) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคิดว่า สื่อการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถใช้สื่อการสอนแบบผสมผสานได้หรือไม่ ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

สื่อการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น สื่อการสอนที่ดีจะช่วยดึงดูดความสนใจจากผู้เรียนให้สนใจในเนื้อหาของบทเรียนมากยิ่งขึ้น^{๖๘} สื่อการสอนช่วยในการสรุปเนื้อหาการสอนให้กระชับขึ้น^{๖๙} สื่อการสอนช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ^{๗๐} สื่อการสอนที่มีความยากง่ายทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้^{๗๑} สื่อการสอนสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดระดับความรู้ที่ได้รับจากการเรียน^{๗๒} กระบวนการเรียนการสอนแบบไม่มีสื่อการสอนอาจไม่มีประสิทธิภาพหากผู้สอนไม่มีความรู้หรือทักษะมากพอ^{๗๓} สื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๗๔} สื่อการสอนถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน^{๗๕}

การเก็บสถิติจากแบบสอบถามเรื่อง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถใช้สื่อการสอนแบบผสมผสานได้ดีหรือไม่ ผลการเก็บข้อมูลพบว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่สามารถใช้สื่อการสอนแบบผสมผสานได้มากที่สุด ในระดับปานกลาง จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๒๐ รองลงมา คือ ในระดับมาก จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙๒ รองลงมาคือ ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๒ และมีการประเมินน้อยที่สุดในระดับน้อย จำนวน ๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๗ โดยไม่มีผู้ประเมินตนเองในระดับน้อยที่สุด

สรุปว่า สื่อการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน เพราะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนได้ง่ายขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้เรียนได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย เพราะทำให้ไม่น่าเบื่อหน่าย และช่วยกระชับเนื้อหาได้ดี สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดผลการเรียนได้ แต่สื่อการสอนต้องถูกใช้งานโดยผู้สอนที่มีทักษะในการใช้สื่อการสอนที่ดีด้วย และพระสอนศีลธรรมมี

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

การประเมินว่า สามารถใช้สื่อการสอนแบบผสมผสานได้ในระดับปานกลาง เพราะบางเนื้อหาสาระ ไม่ได้ใช้สื่อการสอน

๔.๑.๓ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการมีส่วนร่วมในการสอน มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่มีความเป็นรูปธรรม เพราะเป็นบทบาทที่เกิดจากพระสอนศีลธรรมโดยตรง โดยไม่ได้อาศัยปัจจัยจากภายนอก ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น ๕ ข้อ ดังนี้

(๑) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนด้วยตนเอง ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ดำเนินการสอนด้วยตนเอง และในบางครั้งทำการสอนแทนคุณครูท่านอื่นด้วย การสอนด้วยตนเองมีประโยชน์ในการช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งจะมีผลต่อการปรับพฤติกรรมของเด็ก^{๗๖} พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มักเข้าสอนด้วยตนเอง ยกเว้นในกรณีที่มีกิจคณะสงฆ์ จึงมอบหมายให้ผู้อื่นทำการสอนแทน^{๗๗} การสอนด้วยตนเองนอกจากจะเป็นเคารพกฎกติกาในการสอนแล้ว ยังถือว่าเป็นการให้ความเคารพตนเองด้วย เพราะถือเป็นหน้าที่^{๗๘} การสอนด้วยตนเองจะส่งผลให้ได้รับความไว้วางใจจากโรงเรียน เพราะถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต^{๗๙} พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ทำการสอนด้วยตนเอง^{๘๐}

ข้อมูลทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนด้วยตนเองมากที่สุด โดยมีการประเมินตนเองมากที่สุด ในระดับ มากที่สุด จำนวน ๑๔๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๐๔ และ ระดับมาก จำนวน ๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙๖ โดยไม่มีผู้ประเมินตนเองในระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนด้วยตนเอง และอาจมีการมอบหมายให้ผู้อื่นทำการสอนแทนในกรณีมีศาสนกิจ

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

(๒) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

การจัดเตรียมสื่อการสอนสำหรับวิชาที่จะต้องสอนถือเป็นหน้าที่ของครูทุกคน^{๘๑} โดยปกติจะจัดเตรียมสื่อการสอนก่อนการสอนหนึ่งสัปดาห์^{๘๒} การเตรียมสื่อการสอนเองจะช่วยให้เมื่อต้องใช้สื่อการสอนจะสามารถใช้ได้อย่างเข้าใจ^{๘๓} สื่อการสอนที่จัดเตรียมส่วนใหญ่จะใบงาน เพราะสามารถใช้ได้ทั้งการสอนและการวัดผลการเรียนรู้^{๘๔} สื่อการสอนไม่ค่อยได้ใช้เนื่องจากเป็นการสอนที่ต้องลงมือปฏิบัติ ทำให้เมื่อต้องสอนจึงไม่ต้องเตรียมสื่อการสอน^{๘๕} การเตรียมสื่อการสอนขึ้นอยู่กับว่าจะต้องสอนเกี่ยวกับอะไร หากจำเป็นต้องใช้สื่อการสอนถึงจะมีการเตรียมสื่อการสอน หากไม่จำเป็นต้องใช้ก็ไม่จำเป็นต้องเตรียม^{๘๖} สื่อการสอนบางเนื้อหา สามารถใช้สื่อการสอนที่โรงเรียนจัดให้ได้เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นหา^{๘๗} สื่อการสอนที่ดีที่สุดคือสื่อการสอนที่อยู่รอบตัวผู้เรียน ดังนั้นจึงไม่ค่อยได้จัดเตรียมสื่อการสอน^{๘๘} การจัดเตรียมสื่อการสอนแสดงให้เห็นว่าผู้สอนมีความพร้อมในการสอน^{๘๙}

ข้อมูลทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเองปานกลาง โดยมีการประเมินมากที่สุดในระดับปานกลาง จำนวน ๘๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑๒ รองลงมา ในระดับมาก จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๗๗ รองลงมา ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๒ และมีการประเมินน้อยที่สุดในระดับน้อย จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๙ โดยไม่มีผู้ประเมินในระดับน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการจัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเอง และหากเป็นสื่อการสอนที่สามารถใช้ของสถานศึกษาได้ ก็จะใช้โดยไม่มีการเตรียมไปก่อน และมักเตรียมสื่อการสอนก่อนการสอนอย่างน้อยหนึ่งสัปดาห์ และมีหลายรูปที่ไม่มีการเตรียมสื่อการสอน แต่ใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสื่อการสอน และมีบางส่วนที่ไม่ต้องใช้สื่อการสอนในกระบวนการเรียนการสอน จึงไม่ต้องเตรียม

^{๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๑ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

(๓) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คิดว่าอะไรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

อุปกรณ์คอมพิวเตอร์มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน แต่ตัวผู้สอนมีความสำคัญกว่า^{๙๐} องค์ความรู้ของผู้สอน ทักษะของผู้สอน เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของกระบวนการเรียนการสอน^{๙๑} หากสถานศึกษามีจอภาพและเครื่องฉายจะช่วยให้พระสอนศีลธรรมใช้สื่อการสอนได้ดีขึ้น^{๙๒} การสอนภาคปฏิบัติและการทำสมาธิ สถานที่ที่เงียบสงบ เครื่องขยายเสียง เป็นเครื่องมือการสอนที่สำคัญที่สุด^{๙๓} เครื่องมือการสอนประเภทสมาร์ททีวี ช่วยให้ผู้สอนไม่ต้องนำเครื่องมือการสอนติดไปด้วย^{๙๔} เครื่องมือการสอนและครูผู้สอน มีความสำคัญเท่ากัน^{๙๕} เครื่องมือการสอนที่สำคัญที่สุด คือเครื่องมือการสอนที่เหมาะสมสำหรับการสอนในบทเรียนนั้น ๆ^{๙๖} เครื่องมือการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนให้ความสนใจต่อการสอนมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความสำคัญมากต่อผู้สอน^{๙๗} การใช้เครื่องมือช่วยในการสอน จะช่วยประหยัดเวลาให้กับผู้สอนเป็นอย่างมาก^{๙๘} เครื่องมือการสอนมักหมดประโยชน์เมื่อปราศจากพลังงาน เครื่องมือที่ดีที่สุดคือผู้สอน^{๙๙}

ข้อมูลทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถใช้เครื่องมือช่วยในการสอนได้ปานกลาง โดยมีการประเมินมากที่สุดในระดับปานกลาง จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ รองลงมา ในระดับมาก จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๘ รองลงมา ในระดับมากที่สุด จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙๘ และน้อยที่สุดในระดับน้อย จำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ โดยไม่มีผู้ประเมินในระดับน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสามารถในการใช้เครื่องมือช่วยการสอนในระดับปานกลาง คือสามารถใช้เครื่องมือที่ไม่ยากเกินไปเช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องขยายเสียง แต่หากเป็นเครื่องมือที่ยากเช่น สมาร์ททีวี หรือการใช้เครื่องฉายภาพ พระสอนศีลธรรมอาจไม่มีความถนัด แต่เครื่องมือการสอนที่พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่เห็นว่ามีความสำคัญมากต่อกระบวนการเรียนการ

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๙ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๑ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

สอน ก็คือองค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการสอนของผู้สอนเอง ดังนั้น หากไม่มีเครื่องมือช่วยในการสอน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็สามารถดำเนินการสอนได้โดยไม่เป็นอุปสรรค

(๔) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใช้วิธีการใดในการวัดผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

การวัดผลการเรียนรู้ถือเป็นการปฏิบัติงานการสอนศีลธรรมในโรงเรียนขั้นสุดท้ายหลังจากเสร็จจากกิจกรรมการสอนแล้ว ซึ่งพระสอนศีลธรรมสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ในการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ การวัดผลการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นก็ถือว่าเป็นวัดความรู้ที่เป็นมาตรฐาน^{๑๐๐} การใช้ข้อสอบเป็นตัววัดเฉพาะองค์ความรู้เท่านั้น แต่การนำไปใช้ต้องวัดจากการสังเกต^{๑๐๑} การแบ่งข้อสอบออกเป็นหลาย ๆ ส่วน ทั้งการท่องจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การนำไปใช้ ถือว่าเป็นการวัดผลที่ได้มาตรฐาน^{๑๐๒} การวัดความรู้โดยไม่มีการสอบ แต่ใช้การนับความครบถ้วนของใบงานในแต่ละสัปดาห์ ถือได้ว่าเป็นการวัดความรู้ของผู้เรียนและวัดระดับความรับผิดชอบของผู้เรียนด้วย^{๑๐๓} วิชาพระพุทธศาสนาวัดผลการเรียนรู้จากการสังเกต ส่วนการสอบวัดความรู้ด้วยข้อสอบเป็นของสาระสังคมศึกษา^{๑๐๔} ความเข้าใจในบทเรียนสามารถวัดได้หลายทาง เช่น การโต้ตอบคำถาม การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง หรือการเลือกคำตอบ^{๑๐๕}

ข้อมูลทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถวัดผลการเรียนรู้ได้ในระดับมากที่สุด โดยประเมินตนเองมากที่สุด ในระดับมากที่สุด จำนวน ๙๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘๐ รองลงมาคือ ระดับมาก จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๒ และมีการประเมินน้อยที่สุดในระดับปานกลาง จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๗ ส่วนในระดับน้อยและน้อยที่สุดไม่มีผู้ให้การประเมิน

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใช้การสังเกต การทดสอบ การให้ใบงาน เพื่อการวัดผลการเรียนรู้ โดยที่พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีความสามารถในการวัดผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการสอนด้วยตนเอง จึงสามารถที่จะวัดผลได้ด้วยตนเองด้วย

(๕) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคิดว่า อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

ในกระบวนการเรียนการสอน อาจมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ โดยพระสอนศีลธรรมคิดว่า การจัดกิจกรรมของโรงเรียนในวันที่มีการสอน ทำให้พระสอนศีลธรรมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้^{๑๐๖} จำนวนผู้เรียนที่มากเกินไป เพราะต้องทำการสอนนักเรียนทั้งระดับ ทำให้การสอนและการควบคุมทำได้ไม่ทั่วถึง^{๑๐๗} เครื่องมือเครื่องใช้เช่น จอภาพและเครื่องฉายของทางโรงเรียนไม่มี ทำให้ไม่สามารถใช้สื่อจากคอมพิวเตอร์ได้^{๑๐๘} การจัดทำสื่อการสอนและการวัดผล ใช้งบประมาณมาก^{๑๐๙} ระยะเวลาในการสอนแต่ละคาบมีจำกัด ทำให้ต้องรีบสรุปเนื้อหาทำให้บางครั้งผู้เรียนไม่เข้าใจ^{๑๑๐} การสอนนักเรียนทั้งโรงเรียน ความแตกต่างของวัยและช่วงชั้น เป็นปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนการสอน^{๑๑๑}

ข้อมูลทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถแก้ไขปัญหาในกิจกรรมการสอนในระดับมากที่สุด โดยมีการประเมินมากที่สุด ในระดับมากที่สุด จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓๗ รองลงมาคือ ระดับมาก จำนวน ๕๙ รูป และน้อยที่สุด ระดับปานกลาง จำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๓ โดยไม่มีผู้ประเมินในระดับน้อยและน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคิดว่าสิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการเรียนการสอนคือเรื่องเวลา เนื่องจากส่วนใหญ่ถูกจัดให้ทำการสอนในวันสุดสัปดาห์ ซึ่งทางสถานศึกษามักใช้ในการจัดกิจกรรม ทำให้ไม่มีการเรียนการสอน ปัญหาเรื่องจำนวนของนักเรียน ปัญหาที่เกิดจากการขาดแคลนเครื่องมือและทุนทรัพย์ ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างของช่วงชั้นผู้เรียน แต่พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ประเมินว่าสามารถแก้ไขปัญหาในการทำกิจกรรมการสอนได้ในระดับดีมาก

๔.๑.๔ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในด้านคุณลักษณะเฉพาะตัวของพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการเรียนการสอน และมีส่วนในการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนการสอนด้วย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาวิจัย ในเรื่องคุณลักษณะเฉพาะตัวของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น ๘ ข้อ ดังนี้

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

(๑) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม น่าเลื่อมใส ซึ่งมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

วัตรปฏิบัติที่เหมาะสม มีผลในการสร้างความน่าเลื่อมใสต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในเรื่องภาพลักษณ์ของผู้นำ ผู้เป็นแบบอย่าง และผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม การนุ่งห่มจีวรที่เรียบร้อยสวยงามของพระสอนศีลธรรมมีผลต่อความน่าเลื่อมใส^{๑๑๒} การใช้คำพูดที่เหมาะสม สุภาพ และมีเมตตา มีผลต่อการเรียนการสอน^{๑๑๓} การไม่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นอบายมุข ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ^{๑๑๔} การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการสอนและการกระทำ ย่อมสร้างความน่าเชื่อถือเลื่อมใส^{๑๑๕} กิริยามรรยาทที่เรียบร้อย ดูใจเย็น ใจดี มีผลต่อการสอนเด็ก^{๑๑๖} การสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้าจะส่งผลให้เด็กไม่ให้ความเชื่อถือ^{๑๑๗} ภาพลักษณ์ของการเป็นพระภิกษุไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย กิริยามรรยาท การใช้คำพูด มีผลต่อการสอนเด็ก^{๑๑๘} การใช้โทรศัพท์ในเวลาสอน อาจเป็นผลให้เด็กเกิดความไม่เข้าใจเนื่องจากนักเรียนห้ามใช้โทรศัพท์ในโรงเรียน^{๑๑๙} การใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กเป็นพิเศษ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงอาจถูกมองว่าเป็นเรื่องไม่สมควร^{๑๒๐} การใช้คำพูดที่สมัยใหม่เกินไป การใช้ศัพท์วัยรุ่น ซึ่งอาจมีความหยาบคาย มีผลต่อความน่าเลื่อมใส^{๑๒๑} การนุ่งห่มจีวรไม่เรียบร้อย ให้ความน่าเชื่อถือลดลง^{๑๒๒}

ข้อมูลทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม น่าเลื่อมใสมาก โดยมีการประเมินตนเองมากที่สุด ในระดับมาก จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๑ รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และมีการประเมินน้อยที่สุดในระดับปานกลาง จำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๖๕ โดยไม่มีผู้ประเมินในระดับน้อยและน้อยที่สุด

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเห็นว่าข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม อันได้แก่ การนุ่งห่มจีวร การใช้คำพูด กิริยามรรยาท การเดิน การนั่ง การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา ยาเสพติด และการพนัน การไม่ผิดศีลธรรม การระมัดระวังในการปฏิบัติต่อลูกศิษย์ผู้หญิง การมีเมตตาธรรม การปฏิบัติและการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติตนด้วยความสำรวม และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประเมินตนเองว่ามีวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม นำเลื่อมใสในระดับมาก

(๒) ระดับการศึกษาทางโลกของพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

ระดับการศึกษาทางโลกมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่จบปริญญาตรี มีทักษะความชำนาญในการสอน^{๑๒๓} พระที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกสูง การเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนจะเข้าใจได้ง่าย^{๑๒๔} ในบางเนื้อหาที่ต้องอาศัยการตีความ พระที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงจะสามารถทำความเข้าใจและถ่ายทอดได้ดี^{๑๒๕} ในกิจกรรมการสอน พระที่มีวุฒิทางโลกสูงจะทำได้มีประสิทธิภาพมากกว่าพระที่มีวุฒิทางโลกในระดับบังคับ^{๑๒๖} การศึกษาเนื้อหา การสอน การประยุกต์การสอน พระที่มีคุณวุฒิสูงมักทำได้ดี^{๑๒๗} คุณวุฒิทางธรรม นักรธรรม เปรียญธรรม ก็มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม^{๑๒๘}

สรุปว่า ระดับการศึกษาทางโลกมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เพราะสามารถเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน การตีความเนื้อหาของบทเรียน การเรียนรู้วิธีการสอน การรู้จักประยุกต์วิธีการสอน จะเข้าใจได้รวดเร็วกว่า และคุณวุฒิทางธรรมก็สำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา

(๓) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน ผลการเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนมากที่สุด โดยมีการประเมินมากที่สุดในระดับมากที่สุด จำนวน ๘๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑๒ รองลงมาคือ ระดับมาก จำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๖๕ และมีการประเมินน้อยที่สุดใน ระดับปานกลาง จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒ โดยไม่มีผู้ประเมินตนเองในระดับน้อยและน้อยที่สุด

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มเป้าหมายมีการประเมินตนเองเรื่องความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนในระดับมากที่สุด เนื่องจากเนื้อหาในบทเรียนส่วนใหญ่มาจากหลักสูตรในทางพระพุทธศาสนา จึงไม่ใช่เรื่องที่ยากที่จะทำความเข้าใจ ส่วนเนื้อหาที่มาจากสาระสังคมทางพระพุทธศาสนา ก็ได้ศึกษาผ่านมาแล้วในระดับอุดมศึกษา จึงทำให้เกิดความเข้าใจเมื่อต้องทำการสอน

(๔) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความสามารถในการสอนศีลธรรม ผลการเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประเมินตนเอง ว่ามีความสามารถในการสอนศีลธรรมมาก โดยมีการประเมินมากที่สุดในระดับมาก จำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๑ รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๘ และมีการประเมินตนเองน้อยที่สุดในระดับปานกลาง จำนวน ๓๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘๑ โดยไม่มีผู้ประเมินตนเองในระดับน้อยและน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการสอนในระดับมาก เนื่องจากพระสอนศีลธรรมกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า ๕ ปี จึงทำให้มีความสามารถในการสอนในระดับดี สามารถสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

(๕) วัดที่พำนักอาศัยของพระสอนศีลธรรมอยู่ในเขตเดียวกับสถานศึกษา มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

สถานที่พำนักของพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนโดย พระสอนศีลธรรมที่อาศัยอยู่ในวัดใกล้โรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่จะรู้จักและให้ความเคารพ เชื่อฟัง^{๑๒๙} หากอาศัยอยู่ใกล้สถานศึกษา ย่อมไม่มีปัญหาในการเดินทางและการรักษาเวลา^{๑๓๐} หากเป็นพระสอนศีลธรรมที่มีความสามารถในการสอน ความใกล้ชิดไกลของที่พักอาศัยไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ^{๑๓๑} เมื่อมีการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน พระสอนศีลธรรมที่พำนักอาศัยอยู่ไม่ห่างจากโรงเรียนมาก จะสะดวกในการเดินทางมาร่วมงานกับทางโรงเรียน^{๑๓๒} พระสอนศีลธรรมบางรูป สามารถนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ภายในวัดที่ตนพำนักได้^{๑๓๓} เมื่อมีที่พำนักใกล้กับสถานศึกษา จะช่วยทำให้เกิดความน่าเชื่อถือจากการสอนมากยิ่งขึ้น^{๑๓๔} การมีที่พำนักอยู่ใกล้โรงเรียนย่อมสร้างความผูกพันระหว่างพระสอนศีลธรรม

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

กับนักเรียนได้มากกว่า เพราะนักเรียนที่สอนก็เป็นคนในพื้นที่เช่นเดียวกัน^{๑๓๕} พระสอนศีลธรรมที่นักเรียนไม่รู้จัก สามารถสร้างความเกรงใจได้มากกว่าพระสอนศีลธรรมที่นักเรียนรู้จักอยู่แล้ว^{๑๓๖}

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมผู้มีที่พำนักอยู่ใกล้กับสถานศึกษา มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน คือเป็นที่รู้จักของนักเรียน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและให้ความเคารพ ไม่มีปัญหาในการเดินทางและเวลา สามารถจัดตารางการสอนในวันและเวลาใดก็ได้ และสามารถจัดกิจกรรมการสอนภายในสถานศึกษาหรือภายในวัดใกล้สถานศึกษาก็ได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นในกรณีที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก แต่หากเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งนักเรียนมาจากหลายพื้นที่ การพำนักอยู่ใกล้หรือไกลวัดไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ

(๖) อายุ/อายุพรรษา ของพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

พระสอนศีลธรรมที่มีอายุพรรษามาก มักไม่มีความประหม่าในการสอน^{๑๓๗} พระสอนศีลธรรมที่มีอายุพรรษามาก จะมีองค์ความรู้ด้านหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา^{๑๓๘} พระสอนศีลธรรมที่มีอายุพรรษามาก จะสามารถยกเรื่องราวในคัมภีร์ทางศาสนา เช่น ชาดก มาประกอบการสอนได้ดี และเป็นที่ถูกใจของนักเรียนในช่วงชั้นเด็กเล็ก^{๑๓๙} พระสอนศีลธรรมที่มีอายุมาก จะไม่ค่อยให้ความสนิทสนมกับนักเรียน^{๑๔๐} พระสอนศีลธรรมที่อายุมาก จะใช้สื่อการสอนน้อย หรือไม่ใช้สื่อการสอนเลย^{๑๔๑} พระสอนศีลธรรมที่อายุไม่มาก มักไม่เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยของผู้สอนกับผู้เรียน^{๑๔๒} พระสอนศีลธรรมที่มีอายุน้อย สามารถสอนศีลธรรมโดยใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยได้มากกว่า^{๑๔๓} พระสอนศีลธรรมที่อายุน้อย มักไม่ค่อยได้รับความเคารพเชื่อฟังจากนักเรียน^{๑๔๔}

สรุปว่า อายุและอายุพรรษาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน โดยพระสอนศีลธรรมที่มีอายุมาก มักมีความห่างเหินจากผู้เรียน แต่ได้รับความเคารพเชื่อฟังจากผู้เรียน ใช้สื่อการสอนน้อยหรือไม่ใช้สื่อการสอนเลย ส่วนพระสอนศีลธรรมที่มีอายุน้อย จะไม่

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๘ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

ประสบปัญหาช่องว่างระหว่างวัย สามารถใช้สื่อการสอนและเครื่องมือช่วยสอนที่ทันสมัยได้ชำนาญกว่า แต่มักไม่ได้รับความเคารพเชื่อฟังจากนักเรียน ส่วนพระสอนศีลธรรมที่มีพรชกาสูง มักมีองค์ความรู้ทางธรรมมาก และสามารถยกตัวอย่างในการสอนได้ดีกว่าพระที่มีพรชกาน้อย

(๗) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอหรือไม่อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลสถิติจากแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ข้อมูลว่า มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอมาก โดยมีการประเมินมากที่สุดในระดับมาก จำนวน ๘๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒๙ รองลงมาคือ ในระดับปานกลาง จำนวน ๔๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔๙ และประเมินน้อยที่สุดในระดับมากที่สุด จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒ โดยไม่มีผู้ประเมินในระดับน้อยและน้อยที่สุด

สรุปว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอมาก ซึ่งเป็นปัจจัยมาจากการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัดกับโรงเรียน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับวัดซึ่งมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้ประสานงาน ซึ่งกิจกรรมทางศาสนาสามารถจัดได้ทั้งในวัดและในโรงเรียน

(๘) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาที่มีต่อพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องได้รับการยินยอมและสนับสนุนจากสถานศึกษา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นความร่วมมือจากสถานศึกษาจึงมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ความไว้วางใจจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมจะช่วยให้การสอนเป็นไปอย่างราบรื่น^{๑๔๕} การดูแลประสานงานและอำนวยความสะดวกของครูพี่เลี้ยง ช่วยให้การสอนทำได้ง่ายขึ้น^{๑๔๖} การจัดกิจกรรมทางศาสนาต้องได้รับความร่วมมือจากวัดและโรงเรียน การสนับสนุนพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างวัดและโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ^{๑๔๗} ครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพระสอนศีลธรรมมากที่สุด ดังนั้นความสำเร็จของการสอนส่วนหนึ่งมาจากความสามารถของครูพี่เลี้ยง^{๑๔๘} นโยบายของโรงเรียนมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน^{๑๔๙} การสอนศีลธรรมจะทำได้เลยหากทางโรงเรียนไม่เห็น

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๘ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

ประโยชน์จากการนำพระภิกษุสงฆ์ไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน^{๑๕๐} การสนับสนุนจากสถานศึกษาในเรื่องของเครื่องมือหรือสื่อการสอนมีผลต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน^{๑๕๑}

ข้อมูลทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษามาก โดยมีการประเมินมากที่สุดในระดับมาก จำนวน ๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙๗ รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙๘ และมีการประเมินน้อยที่สุดในระดับปานกลาง จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐๕ โดยไม่มีผู้ประเมินในระดับน้อยและน้อยที่สุด

สรุปว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากทางสถานศึกษา โดยการสนับสนุนด้านเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือจากครูพี่เลี้ยง การยอมรับและสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีนโยบายเพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนของพระสอนศีลธรรม และจากการประเมิน พระสอนศีลธรรมได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษาในระดับมาก

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑

คณะผู้วิจัยทำการศึกษา บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ใน ๔ ด้าน พบว่า

๑. บทบาทด้านการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน

พระสอนศีลธรรมมีความเข้าใจในวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ในเกณฑ์ปานกลาง เนื่องจากไม่ได้จบการศึกษาในสาขาวิชาชีพรู แต่ใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์ในการสอนแทน พระสอนศีลธรรมหลายรูปไม่ได้ระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอน เพราะใช้วิธีสอนโดยการบรรยาย และไม่ทราบว่าต้องมีการระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอน โดยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอน ทำให้พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่เลือกใช้การอธิบายเนื้อหาในบทเรียน การเล่า การท่องจำ การให้ลงมือปฏิบัติ ตามความเหมาะสมกับเนื้อหา โดยไม่ได้ใช้สื่อการสอน ซึ่งการเลือกประเภทของกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม จะพิจารณาจากความเหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน ความสามารถของผู้สอน เวลา และวัตถุประสงค์ของการสอน และมีความสามารถในการสอนแบบผสมผสานวิธีได้ รวมทั้งยังสามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนแบบง่าย ๆ ได้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนการสอนมาตรฐานนำมาปรับปรุงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม

๒. บทบาทด้านการใช้สื่อการสอนตามกระบวนการเรียนการสอน

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

พระสอนศีลธรรมมีการใช้สื่อการสอนในกระบวนการเรียนการสอน โดยจะใช้สื่อในกรณีที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหา มีเครื่องมือที่ใช้ได้กับสื่อการสอน และสื่อการสอนจะต้องเหมาะสมกับเวลาและรูปแบบในการสอน สื่อการสอนที่ประหยัดจะถูกเลือกใช้บ่อยที่สุด โดยวิธีการพิจารณาเลือกสื่อการสอนจะพิจารณาจาก เนื้อหา ผู้เรียน ระยะเวลา ความจำเป็น ต้นทุน โดยพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่สามารถเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสม โดยสื่อการสอนที่เหมาะสม ควรมีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน มีความทันสมัย มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน สร้างความน่าสนใจให้กับบทเรียน มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่คลุมเครือ สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ และมีราคาต้นทุนในการผลิตสื่อการสอนที่เหมาะสม และพระสอนศีลธรรมสามารถออกแบบสื่อการสอนได้แต่เป็นสื่อการสอนอย่างง่าย ส่วนสื่อการสอนที่ต้องใช้ต้นทุนสูงจะใช้วิธีค้นหาจากระบบออนไลน์ และคิดว่าสื่อการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน เพราะช่วยให้เข้าใจเนื้อหาในบทเรียนได้ง่ายขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจไม่น่าเบื่อหน่าย ช่วยกระชับเนื้อหาได้ดี สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดผลการเรียนได้

๓. บทบาทด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนด้วยตนเอง และอาจมีการมอบหมายให้ผู้อื่นทำการสอนแทนในกรณีมีศาสนกิจ รวมถึงมีการจัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเอง และใช้สื่อการสอนที่ทางสถาบันการศึกษาจัดให้ รวมถึงมีความสามารถในการใช้เครื่องมือช่วยในการสอนอย่างง่าย เช่น เครื่องขยายเสียง คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพ สมาร์ททีวี แต่เครื่องมือที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอนคือองค์ความรู้และทักษะของผู้สอนเอง และพระสอนศีลธรรมใช้การสังเกต การทดสอบ การให้ใบงาน เพื่อการวัดผลการเรียนรู้ โดยตัวชี้วัดดังกล่าวพระสอนศีลธรรมเป็นผู้กำหนดด้วยตนเอง และปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือเวลาที่ทับซ้อนกับการจัดกิจกรรม จำนวนนักเรียน ความแตกต่างของช่วงชั้นเรียน แต่พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยตนเอง

๔. บทบาทด้านคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเห็นว่าข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม อันได้แก่ การนุ่งห่มจีวร การใช้คำพูด กิริยามรรยาท การเดิน การนั่ง การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา ยาเสพติด และการพนัน การไม่ผิดศีลธรรม การระมัดระวังในการปฏิบัติต่อลูกศิษย์ผู้หญิง การมีเมตตาธรรม การปฏิบัติและการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติตนด้วยความสำรวม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน และการศึกษาทางโลกมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เพราะสามารถตีความเนื้อหาของบทเรียน การเรียนรู้วิธีการสอน การรู้จักประยุกต์วิธีการสอน จะเข้าใจได้รวดเร็วกว่า ส่วนความรู้เกี่ยวกับบงค์ธรรมพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษามาเป็นอย่างดีแล้ว จึงสามารถเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนได้ดี และส่งผลให้มีความสามารถในการสอนได้ดีเช่นเดียวกัน

การพำนักอาศัยอยู่ในวัดใกล้สถานศึกษาจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นระหว่างสถานศึกษา และผู้เรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรม เนื่องจากมีความคุ้นเคยและมีความสะดวกในการจัดตารางการ สอน แต่จะเกิดขึ้นเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยที่ไม่มีผลกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ พระสอน ศีลธรรมที่มีอายุพรรษามากจะมีเทคนิคและองค์ความรู้ในการสอนศีลธรรมมากกว่าผู้มีพรรษาน้อย พระสอนศีลธรรมที่มีอายุน้อยจะสามารถเข้ากับนักเรียนได้ดีกว่าพระที่มีอายุมาก รวมถึงสามารถใช้ เครื่องมือและเทคโนโลยีตลอดจนถึงสื่อการสอนที่ทันสมัยได้มากกว่าพระที่มีอายุมาก

การจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอบ่งบอกให้เห็นถึงความร่วมมืออันดีระหว่าง สถานศึกษากับวัด และสามารถจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่โดยอาศัยพื้นที่ของวัดได้ การสอน ศีลธรรมในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากทางสถานศึกษา โดยการ สนับสนุนด้านเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือ จากครูพี่เลี้ยง การยอมรับและการมีนโยบายสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ในการสอนศีลธรรม ในโรงเรียนโดยพระสอนศีลธรรม

๔.๒ ผลการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการจัดการกระบวนการเรียน การสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดจากการ จัดการกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการเก็บ ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า

๔.๒.๑ ปัญหาและอุปสรรค ในการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน

การเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน ถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการจัดการเรียนการ สอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาใน บทเรียน ย่อมสามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียน และเป็นการส่งเสริมให้การเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ สามารถ นำมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ได้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม คือ วิธีการสอนแต่ละวิธีจะเหมาะสมกับการนำเสนอเนื้อหาของบทเรียนบางเนื้อหาเท่านั้น ไม่สามารถ นำเสนอได้ทั้งหมด^{๑๕๖} วิธีการสอนบางวิธีมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียนแต่ไม่เหมาะสมกับ

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

ผู้เรียน^{๑๕๓} วิธีการสอนวิธีเดียวกันอาจเหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในห้อง แต่สำหรับนักเรียนบางคนอาจไม่สามารถใช้สอนได้^{๑๕๔} การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม ถือเป็นทักษะความชำนาญของผู้สอน^{๑๕๕} วิธีการสอนที่ดีต้องได้รับการถ่ายทอดจากผู้สอนที่มีทักษะ จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์^{๑๕๖} เนื้อหาในบทเรียนบางเนื้อหามีความซับซ้อน ลึกซึ้ง เกินกว่าจะนำเสนอด้วยรูปแบบการสอนได้^{๑๕๗} ผู้สอนยังไม่มีทักษะในการสอน กระบวนการเรียนการสอนจึงไม่มีประสิทธิภาพ^{๑๕๘} วิธีการสอนบางวิธีอาจเหมาะสมกับผู้สอนบางท่าน แต่อาจไม่เหมาะสมกับผู้สอนท่านอื่น^{๑๕๙} การใช้วิธีการสอนที่ไม่ตอบโจทย์เนื้อหาในบทเรียน จะส่งผลให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการสอน^{๑๖๐} วิธีการสอนที่ผู้สอนนิยมใช้ส่วนใหญ่คือการบรรยาย องค์ความรู้ และทักษะการถ่ายทอดจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับวิธีการสอนแบบนี้^{๑๖๑}

สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม

- ๑) กระบวนการเรียนการสอนวิธีใดวิธีหนึ่ง ไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาและองค์ความรู้จากบทเรียนได้ทั้งหมด
- ๒) กระบวนการเรียนการสอนที่เลือกใช้ อาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากผู้สอนมีทักษะในการถ่ายทอดและองค์ความรู้ที่ไม่สอดคล้องกับวิธีการสอน
- ๓) กระบวนการเรียนการสอนที่เลือกใช้ อาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากไม่เหมาะสมกับผู้เรียนหรือ เหมาะสมกับผู้เรียนบางกลุ่ม แต่ไม่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนบางคน
- ๔) เนื้อหาในบทเรียนบางเนื้อหามีความซับซ้อนและลึกซึ้ง จนไม่สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนใดถ่ายทอดได้
- ๕) ผู้สอนไม่มีทักษะในการเลือกกระบวนการเรียนการสอน ทำให้การสอนไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

๔.๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค ในการเลือกใช้สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สื่อการสอนถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพราะสื่อการสอนจะช่วยสร้างความน่าสนใจ และความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน โดยที่ผู้สอนไม่ต้องอธิบายมาก สื่อการสอนจึงถือเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน ที่จะช่วยในการนำเสนอองค์ความรู้จากบทเรียนผ่านการศึกษาด้วยตัวของนักเรียนเอง

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเลือกใช้สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรม คือ การผลิตสื่อการสอนที่ตรงกับองค์ความรู้ที่ต้องสอนทำได้ยาก^{๑๖๒} การใช้สื่อการสอนต้องระมัดระวังในเรื่องของความเหมาะสม ทั้งเนื้อหา การนำเสนอ และช่วงวัยของนักเรียน^{๑๖๓} สื่อการสอนในท้องตลาดมีราคาแพง แม้ว่าจะนำวัสดุมาผลิตเองก็ยังคงมีราคาแพง^{๑๖๔} การเลือกใช้สื่อการสอนถือเป็นทักษะและความรับผิดชอบของผู้สอน หากเลือกสื่อการสอนที่ไม่ตรงตามเนื้อหา การสอนก็ไม่บรรลุเป้าหมาย^{๑๖๕} สื่อการสอนประเภทที่ต้องใช้เครื่องมือช่วยนำเสนอ เช่น จอภาพ เครื่องฉาย จะไม่สามารถใช้ได้ หากไม่มีเครื่องมือ^{๑๖๖} สื่อการสอนที่มีในท้องตลาดส่วนใหญ่ไม่ตรงกับเนื้อหาที่ต้องทำการสอน จึงต้องผลิตสื่อการสอนเอง^{๑๖๗} การผลิตสื่อการสอนใช้ต้นทุนสูงทั้งเรื่องของเงินและเวลา^{๑๖๘} สื่อการสอนที่ช่วยให้การสอนบรรลุวัตถุประสงค์มักเป็นสื่อการสอนที่ผู้สอนผลิตเอง^{๑๖๙} สื่อการสอนบางชิ้นไม่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน^{๑๗๐} สื่อการสอนประเภทวีดิทัศน์ เหมาะสมกับช่วงชั้นเด็กเล็ก^{๑๗๑} การใช้สื่อการสอน ผู้สอนต้องควบคุมดูแลในตอนที่ใช้สื่อ เพื่อช่วยอธิบายเมื่อผู้เรียนเกิดคำถาม^{๑๗๒} สื่อการสอนที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนามีน้อย ไม่ว่าจะอยู่ในระบบออนไลน์หรือในท้องตลาด^{๑๗๓} การผลิตสื่อการสอนในวิชา

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๘ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

พระพุทธรูป ผู้ผลิตต้องเข้าใจในองค์ความรู้ในบทเรียนก่อน จึงจะสามารถผลิตสื่อการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์^{๑๗๔}

สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการเลือกใช้สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรม

- ๑) สื่อการสอนสำเร็จรูป นำเสนอไม่ตรงกับเนื้อหาในบทเรียน
- ๒) สื่อการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาหายาก ไม่มีผู้ผลิตเป็นการเฉพาะ
- ๓) สื่อการสอนที่มีในท้องตลาด และวัสดุในการผลิตสื่อการสอนมีราคาแพง
- ๔) สื่อการสอนที่ผลิตเองมีต้นทุนในการผลิตสูง และใช้เวลาในการผลิตมาก
- ๕) การใช้สื่อการสอน ผู้สอนต้องระมัดระวังเรื่องความเหมาะสมของเนื้อหา
- ๖) สื่อการสอนบางชิ้น จำเป็นต้องใช้เครื่องมืออื่นช่วยในการนำเสนอ เช่น จอทีวี จอภาพ เครื่องฉาย คอมพิวเตอร์

๔.๒.๓ ปัญหาและอุปสรรค ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน จัดเป็นกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอน จึงหมายถึงการสอนในชั้นเรียนปกติและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จึงถือได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนวิธีหนึ่งด้วย

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม คือ การสอนวิชาพระพุทธศาสนา มักถูกกำหนดให้สอนหนึ่งวันต่อสัปดาห์^{๑๗๕} การจัดตารางบรรยายที่ตรงกับวันศุกร์ซึ่งส่วนใหญ่ทางสถานศึกษาจะใช้ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ทำให้ต้องงดบรรยาย^{๑๗๖} สถานศึกษาจัดให้บรรยายเป็นช่วงสั้น ซึ่งจำนวนผู้เรียนมีมากและมีความยากในการดูแล^{๑๗๗} สถานศึกษาจัดให้เข้าบรรยายในช่วงโมฆะเวลา ทำให้ไม่สามารถสอนศีลธรรมด้านอื่นได้^{๑๗๘} ในวันที่มีศาสนกิจ พระสอนศีลธรรมจะไม่สามารถเข้าสอนได้^{๑๗๙} สถานศึกษาไม่มีเครื่องมือและสถานที่ที่

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

เหมาะสมสำหรับการสอนศีลธรรม^{๑๘๐} กิจกรรมของโรงเรียนมีมากและใช้ชั่วโมงบรรยายในวิชาพระพุทธศาสนาในการจัดกิจกรรม^{๑๘๑} ตารางบรรยายมีการปรับเปลี่ยนบ่อย ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนไม่แน่นอน^{๑๘๒} ครูที่เลี้ยงไม่มีเวลาทำให้เกิดปัญหาในการประสานงานการสอน^{๑๘๓} กิจกรรมการเรียนรู้อันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาน้อย^{๑๘๔} พระสอนศีลธรรมไม่มีทักษะในการสอน ทำให้ถูกประเมินว่าไม่บรรลุเป้าหมายในการสอน^{๑๘๕}

สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน

- ๑) ระยะเวลาในการสอนมีน้อย มีกิจกรรมบ่อย ทำให้การสอนขาดความต่อเนื่อง
- ๒) การบรรยายที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง
- ๓) สถานศึกษาไม่มีเครื่องมือสำหรับใช้ในการสอน
- ๔) สถานศึกษายังไม่เข้าใจบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๕) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่มีทักษะในการสอน

๔.๒.๔ ปัญหาและอุปสรรค ในการวัดผลการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การวัดผลการเรียนรู้ ถือเป็นการจัดการเรียนการสอนลำดับสุดท้าย คือการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่เป็นผู้สอนจะต้องเป็นผู้ประเมินระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการวัดผลการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม คือ การใช้ข้อสอบในการวัดผลการเรียนรู้ไม่สามารถวัดผลได้ทุกด้านในวิชาพระพุทธศาสนา^{๑๘๖} การวัดผลและประเมินผลต้องนำผลคะแนนที่ได้ไปรวมกับรายวิชาอื่นในกลุ่มสาระสังคม^{๑๘๗} การวัดผลจากการสังเกตพฤติกรรมสามารถใช้ได้ในบางตัวชี้วัด^{๑๘๘} การประเมินผลต้องใช้คะแนน และการสังเกตประกอบกรวัดผล แต่ข้อมูลทั้งสองอย่างไม่เพียงพอต่อการวัดผล เนื่องจากเวลาในการเก็บคะแนนมีน้อยเกินไป^{๑๘๙}

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๑ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

การวัดผลจากพระสอนศีลธรรมอย่างเดียวอาจมีปัญหาเรื่องมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรการสอน^{๑๙๐} มีจำนวนชั่วโมงในการสอนน้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถเก็บคะแนนเพื่อการวัดผลได้^{๑๙๑} พระสอนศีลธรรมบางรูปไม่ทราบว่า การส่งใบงานสามารถนำมาเป็นคะแนนในการวัดผลการเรียนรู้ได้^{๑๙๒} พระสอนศีลธรรมบางรูป ไม่มีโอกาสวัดผลการเรียนรู้^{๑๙๓} ไม่มีการกำหนดมาตรฐานการวัดผลในรายวิชา พระพุทธศาสนา^{๑๙๔} ผู้เรียนไม่ส่งงาน ทำให้ไม่มีคะแนนในการนำไปวัดผลการเรียนรู้^{๑๙๕}

สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการวัดผลการเรียนรู้

- ๑) คะแนนในการวัดผลการเรียนรู้ต้องไปรวมกับวิชาอื่นในกลุ่มสาระเดียวกัน
- ๒) การวัดผลการเรียนรู้โดยข้อสอบ หรือการสังเกต อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ครอบคลุมตัวชี้วัดในการวัดผลการเรียนรู้
- ๓) ไม่มีการกำหนดมาตรฐานการวัดผล จึงให้พระสอนศีลธรรมเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัดเอง
- ๔) พระสอนศีลธรรมบางรูปไม่ได้วัดผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๔.๒.๕ แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการสอน การวัดผลการเรียน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจาก กระบวนการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลการเรียน จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย มีผู้ให้คำแนะนำว่า

ควรจัดทำคู่มือและหลักสูตรในการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน^{๑๙๖} ควรมีการวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนที่เหมาะสมกับวิธีการสอน เพื่อให้พระสอนศีลธรรมนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน^{๑๙๗} ควรมีการอบรมให้ความรู้พระสอนศีลธรรมในเรื่องของรูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ประเภทของสื่อ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้รับความรู้^{๑๙๘} ควรมีผู้รับผิดชอบในการออกแบบและจัดทำสื่อการสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นการ

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

เฉพาะ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมนำไปใช้ในการเรียนการสอน^{๑๙๙} พระสอนศีลธรรมควรศึกษาตัวชี้วัดทางพระพุทธศาสนาในตัวชี้วัดสาระสังคมศึกษา เพื่อนำมากำหนดแผนการสอน^{๒๐๐} ควรทำข้อตกลงตารางในการบรรยายระหว่างพระสอนศีลธรรมกับสถาบันการศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินการสอนได้อย่างต่อเนื่อง^{๒๐๑} ควรเพิ่มทักษะและความรู้ในวิชาชีพครูให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้เข้าใจในเอกสารและตัวชี้วัดความรู้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อพระสอนธรรมในการจัดการเรียนการสอน^{๒๐๒}

สรุป แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคจากกระบวนการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลการเรียน

๑) จัดทำคู่มือและหลักสูตรในการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน

๒) อบรมให้ความรู้พระสอนศีลธรรมในเรื่องของรูปแบบของกระบวนการเรียนการสอนประเภทของสื่อ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้รับความรู้ในวิชาชีพครู

๓) สถาบันการศึกษาเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัด กำหนดตารางบรรยาย ให้กับพระสอนศีลธรรมอย่างเป็นรูปธรรม แต่ให้อิสระในการจัดการเรียนการสอน

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒

๑) สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่พระสอนศีลธรรมเลือกใช้อาจไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาและองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาได้หมด ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งมีสาเหตุจากการที่พระสอนศีลธรรมขาดทักษะในการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน จึงทำให้เลือกใช้วิธีการสอนที่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน นอกจากนี้การเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียน และทักษะในการถ่ายทอดความรู้ของพระสอนศีลธรรม ก็มีผลต่อความล้มเหลวในการสอนเช่นกัน

๒) สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการเลือกใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนสำเร็จรูปในรายวิชาพระพุทธศาสนามีการจัดทำที่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน เนื่องจากไม่มีผู้ผลิตสื่อการสอนเป็นการเฉพาะ ทำให้สื่อการสอนที่จะนำมาใช้นั้นมีน้อยและมีราคาแพง และหากผลิตเองก็ใช้เวลามาก รวมถึงสื่อการสอนสำเร็จรูป ผู้ใช้ต้องระมัดระวังเรื่องความ

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๑ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

เหมาะสมของเนื้อหาและความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยสื่อการสอนบางอย่างไม่สามารถใช้งานได้หากปราศจากเครื่องมือ

๓) สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน

ในการจัดตารางบรรยาย ชั่วโมงบรรยายมักจะชนกับกิจกรรมของทางโรงเรียน ทำให้ระยะเวลาในการสอนมีน้อย ทำให้การสอนขาดความต่อเนื่อง และการได้รับมอบหมายให้สอนเป็นช่วงสั้นหรือหลายช่วงสั้นในเวลาเดียวกัน ทำให้มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก พระสอนศีลธรรมไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง บางสถาบันการศึกษาไม่มีเครื่องมือในการสอน บางแห่งไม่มีนโยบายสนับสนุนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๔) สรุปปัญหา และอุปสรรค ในการวัดผลการเรียนรู้

ในรายวิชาพระพุทธศาสนา การวัดผลการเรียนรู้ต้องนำไปรวมกับวิชาอื่นในกลุ่มสาระสังคม โดยการวัดผลมักจะใช้แบบทดสอบซึ่งไม่สามารถวัดผลได้ครบทุกด้านตามตัวชี้วัด และหลายพื้นที่ให้พระสอนศีลธรรมเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัดเอง ซึ่งอาจไม่ตรงกับมาตรฐานการวัดผล และบางโรงเรียนไม่ได้ให้สิทธิ์ในการวัดผลการเรียนรู้กับพระสอนศีลธรรม

๕) แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

ควรจัดทำคู่มือและหลักสูตรในการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน และควรอบรมให้ความรู้พระสอนศีลธรรมในเรื่องของรูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ประเภทของสื่อ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้รับความรู้ในวิชาชีพครู รวมถึงให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัด กำหนดตารางบรรยาย ให้กับพระสอนศีลธรรม อย่างเป็นรูปธรรม แต่ให้อิสระในการจัดการเรียนการสอน

๔.๓ ผลการศึกษา การจัดทำชุดความรู้ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๓.๑ แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นโครงการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ที่มีคุณวุฒิและความสามารถในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชน ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผ่านการดูแลของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง

ในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนถือเป็นนโยบายใหญ่ เนื่องจากไม่สามารถทำได้เพียงหน่วยงานเดียวหรือองค์กรเดียว แต่ทุกหน่วยงานที่อยู่ในโครงการพระสอนศีลธรรม

ในโรงเรียนต้องมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน และต้องนำปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรมาแก้ไขร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีผู้ให้คำแนะนำว่า การพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องเริ่มตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมให้เป็นรูปแบบเดียวกัน^{๒๐๓} เนื่องจาก มีการตีความเกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมไว้อย่างน้อย ๓ รูปแบบ คือ (๑) พระภิกษุผู้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระสังคม (๒) พระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษาเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าสอบในการสอบพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษา และ (๓) พระภิกษุผู้สอนในชั่วโมงพิเศษ โดยเป็นผู้นำในการปฏิบัติสมาธิ และสวดมนต์ ซึ่งทั้ง ๓ หน้าที่ ถูกตีความว่าเป็นบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สอดคล้องกับมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๕๗ ซึ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไว้ ๔ ประการ คือ (๑) สอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทำการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (๒) เป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนา (๓) สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนและผู้สนใจทั่วไปเพื่อเข้าสอบธรรมศึกษาประจำปี และ (๔) ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีสอนโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตจริงให้แก่แก่นักเรียนชาวพุทธ คือ มีศีล สมาธิ ปัญญา^{๒๐๔}

เมื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีหลายบทบาทหน้าที่ และมีรูปแบบการสอนที่ต่างกัน สิ่งแรกที่ต้องจัดทำคือการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อรองรับบทบาทหน้าที่ทั้ง ๔ โดยแบ่งเป็นหลักสูตรพระสอนศีลธรรมตามสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรการสอนธรรมศึกษา หลักสูตรการสอนสมาธิ บริหารจิต เจริญภาวนา และ หลักสูตรพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการ ซึ่งหลักสูตรทั้ง ๔ จะเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แม้ว่าบทบาทหลักจะยังคงเป็นไปตาม การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสูตรที่ ๑ เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องจัดทำรายงานการสอน ส่งให้ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นประจำทุกเดือน

มีกฎ และระเบียบปฏิบัติ ที่เป็นของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นการเฉพาะ^{๒๐๕} เนื่องจากในปัจจุบัน การบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ยังคงอ้างอิง

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐๔} สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม, หน้า ๓.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

ตามระเบียบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ โดยที่ยังไม่มีระเบียบปฏิบัติเป็นของตนเอง ทำนั้นบุคคลผู้มีสถานะเป็นบุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงมีเพียงเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ หรือที่สำนักงานใหญ่เท่านั้น ส่วนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่สอน อยู่ในฐานะอาจารย์พิเศษ ซึ่งทำหน้าที่สอนและเบิกค่าตอบแทนเป็นรายเดือนจากรายงานการสอน ในหลายครั้งจึงเกิดปัญหาในการประสานงาน เพราะบุคลากรมีจำนวนน้อย ซึ่งหากมีระเบียบในการปรับโครงสร้าง ในการเพิ่มผู้ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพิ่มขึ้น จะช่วยให้การบริหารงานในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น

สรุปว่า แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบทบาททั้ง ๔ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และกำหนดระเบียบเป็นการเฉพาะให้กับโครงการพระสอนศีลธรรม ในการเพิ่มบุคลากรเพื่อช่วยในการประสานงานและบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔.๓.๒ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือการที่พระสอนศีลธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุเป้าหมายของโครงการ โดยอาศัยองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ได้ศึกษามา รวมถึงทักษะที่พระสอนศีลธรรมได้ฝึกฝนผ่านการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ และทักษะที่ได้จากประสบการณ์การสอน

ความสามารถที่พระสอนศีลธรรมควรได้รับการพัฒนา คือทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจง่าย และนำไปใช้ได้จริง^{๒๐๖} ความสามารถในการสอนของพระสอนศีลธรรมถือเป็นปัจจัยหลัก เป็นเครื่องมือ และเป็นบทบาทที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุดความรู้เกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอน

ปัญหาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่คือ ไม่มีองค์ความรู้ด้านการสอน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการสอน วิธีการสอน รวมถึงเทคนิคการสอน ยังคงมีลักษณะคล้ายกับการที่พระภิกษุสอนพระภิกษุ คือมีความยึดหลักเกณฑ์ตามพระธรรมวินัย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เนื่องจากเป็นการสอนระหว่างผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ และอยู่ในแวดวงสังคมเดียวกัน จึงอาจมีความซับซ้อนคลุมเครือ ไม่ชัดเจน เนื่องจากผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนวิเคราะห์และพิจารณาด้วยตนเอง ในขณะที่การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้เรียนอยู่ในวัยเด็กจนถึงเยาวชน ซึ่งยังไม่มีทักษะในการวิเคราะห์แยกแยะ รวมถึงไม่ได้อยู่ในแวดวงสังคมคณะสงฆ์ วิธีการสอนแบบภิกษุสอนภิกษุ จึงใช้ไม่ได้ผลกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและบทบาทการสอนให้มีความทันสมัย และเหมาะสมกับผู้เรียน จึงถือเป็นภาระกิจที่ยากสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะหากไม่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการรวมถึงทัศนคติในการสอนให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนย่อมไม่มีประสิทธิภาพ และการเรียนการสอนย่อมไม่บรรลุวัตถุประสงค์

ขาดการเรียนรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยี^{๒๐๗} โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนศีลธรรมในยุคของโลกไร้พรมแดน ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อได้จากหลายช่องทาง โดยเฉพาะการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ทั้งจากที่บ้านและที่โรงเรียน แต่พระสอนศีลธรรมส่วนหนึ่งยังไม่มีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการสอนได้ดีพอ หรืออาจมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีน้อยกว่าผู้เรียนด้วยซ้ำ ทำให้ในหลายครั้งเกิดความคิดเปรียบเทียบระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งโดยส่วนใหญ่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษามักจะไม่มีปัญหาด้านการใช้งานเครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เนื่องจากในตอนศึกษาได้ผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะในการใช้เทคโนโลยีมาในระดับหนึ่งแล้ว เมื่อต้องนำมาใช้จริงในการเรียนการสอน จึงไม่เป็นอุปสรรค

พระสอนศีลธรรมควรมีความรู้เรื่องการบูรณาการ และการนำองค์ธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต^{๒๐๘} ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำ แต่ไม่เน้นการนำไปใช้ในชีวิตจริง รวมไปถึงวิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้วยการสอบ เป็นผลทำให้กระบวนการเรียนการสอน ต้องใช้การนำเข้าสู่ข้อมูลเป็นจำนวนมาก เพื่อให้นักเรียนนำไปท่องจำและทำคะแนนสอบได้

การเพิ่มเติมองค์ความรู้เรื่องการบูรณาการ และการประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่และการใช้ชีวิตประจำวัน จะช่วยให้การสอนมีความทันสมัยขึ้น และมีความเป็นรูปธรรมขึ้น เนื่องจากสามารถใช้ได้จริง และผู้เรียนจะเรียนด้วยความสุขเนื่องจากไม่ต้องท่องจำในวิชาที่อาศัยเพียงการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ โดยจะเห็นผลได้ก็ต่อเมื่อมีการนำไปใช้และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของพฤติกรรม

สรุปว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่าพระสอนศีลธรรมต้องได้รับการพัฒนาใน ๓ ด้าน ด้วยกัน คือ พัฒนาทักษะในการสอนศีลธรรม พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และพัฒนาองค์ความรู้และวิธีการในการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ให้สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

๔.๓.๓ แนวทางในการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องยึดหลักปฏิบัติ เช่นเดียวกับครูที่สอนในสถานศึกษา เพราะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็คือครูของโรงเรียนท่านหนึ่ง

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗.

ที่แตกต่างกันโดยสถานะ แต่ก็มียุทธศาสตร์ที่อันควรปฏิบัติเหมือนกัน^{๒๐๙} โดยหน้าที่ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ การเตรียมตัวก่อนปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย

๑.๑ ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงสร้างรายวิชาที่ต้องสอน หนังสือเรียน ตัวชี้วัด การจัดการเรียนการสอน ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ต้องสอน ในระดับชั้นที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากในแต่ละช่วงชั้นมีความแตกต่างของเนื้อหาวิชาและตัวชี้วัด

๑.๒ สังเกตการสอนของครูพี่เลี้ยงหรือครูท่านอื่นเพื่อเตรียมตัวสำหรับการสอนในชั้นเรียนที่ได้รับมอบหมาย

๑.๓ จัดทำแผนการสอน เพื่อนำส่งครูพี่เลี้ยงและวิชาการ ก่อนที่จะนำไปใช้ในการสอน รวมถึงจัดเตรียมสื่อการสอนล่วงหน้า

ด้านที่ ๒ การปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย

๒.๑ ในช่วงแรกของการสอน การนำเข้าสู่บทเรียนต้องมีความความสัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนได้เตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ และเป็นการประเมินประสบการณ์การเรียนรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อช่วยในการปรับเนื้อหาหรือรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน

๒.๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น วิธีการสอนและการจัดกิจกรรม ควรมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ฝึกทักษะ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเรียนรู้ร่วมกัน และผู้สอนต้องสรุปบทเรียนหลังการสอนอย่างเหมาะสม

๒.๓ การเลือกใช้สื่อ ผู้สอนควรเลือกสื่อที่สอดคล้องกับเนื้อหา มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพแวดล้อม ไม่สร้างปัญหาให้กับสถานศึกษาในการใช้สื่อการสอน

๒.๔ ในการสอน ผู้สอนต้องใช้ภาษาที่ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่ายและตรงประเด็น ใช้ท่าทางประกอบหรือสีหน้าอย่างเหมาะสม มีการให้กำลังใจแก่ผู้เรียนด้วยวาจาหรือท่าทางสม่ำเสมอและเหมาะสม

๒.๕ การวัดและประเมินผล ควรมียุทธศาสตร์ เครื่องมือและเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมได้มาตรฐาน

ด้านที่ ๓ คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นครูของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๓.๑ มาปฏิบัติงานตรงตามเวลาและสม่ำเสมอ หากมีความจำเป็นต้องปฏิบัติศาสนกิจในวันที่มีการสอนต้องทำการแจ้งล่วงหน้าแก่ครูพี่เลี้ยงหรือสถานศึกษา

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

๓.๒ มีความเต็มใจและตั้งใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น การสอน การปกครอง การจัดกิจกรรมของทางโรงเรียน การดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน การให้คำปรึกษา เป็นต้น

๓.๓ มีความละเอียดรอบคอบ ติดตามและตรวจงานของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การตรวจงานต้องทำอย่างถูกต้อง ปราศจากอคติ

๓.๔ ความเป็นระเบียบในการทำงาน และทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด

๓.๕ ให้ความรู้และอบรมศีลธรรมจริยธรรมและมรรยาทอันดีงามแก่ผู้เรียน

๓.๖ มีความเสียสละและอุทิศตนเพื่อการทำงานสอน^{๒๑๐}

นอกจากหน้าที่ในความเป็นครูแล้ว พระสอนศีลธรรมต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้แก่

หมวด ๑ จรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

หมวด ๒ จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

หมวด ๓ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

หมวด ๔ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

หมวด ๕ จรรยาบรรณต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๒๑๑}

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๒๑๑} คุรุสภา, “ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://lpn.nfe.go.th/pranee/UserFiles/Pdf/A73886980.pdf> (๓๐ มีนาคม ๒๕๖๗).

แนวทางในการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงประกอบไปด้วยการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ การเตรียมตัวก่อนปฏิบัติการสอน การปฏิบัติการสอน และคุณลักษณะและพฤติกรรมของการเป็นผู้สอน โดยต้องอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณวิชาชีพครู

๔.๓.๔ การจัดทำชุดความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

การจัดทำชุดความรู้หรือกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) คือ การรวบรวมความรู้ที่กระจายอยู่ในตัวบุคคลและเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้องค์กรสามารถเข้าถึงและใช้ชุดความรู้เพื่อการพัฒนาบุคคลในองค์กรให้เป็นผู้รู้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยความรู้จากบุคคลซึ่งจะถูกรวบรวมแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ

๑. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่บุคคลจะได้รับจากประสบการณ์ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้สาเหตุที่เรียกว่าพาราดอกซ์ หรือความรู้ที่เกิดจากสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการยากในการอธิบายออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษร เช่น ทักษะในการทำงานงานฝีมือ ความคิด การวิเคราะห์ เป็นความรู้แบบนามธรรม

๒. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมและถ่ายทอดได้ด้วยการอธิบายเป็นลายลักษณ์อักษร คู่มือ หนังสือ ตำรา ทฤษฎี แนวคิด เป็นความรู้แบบรูปธรรม

ความรู้เกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ทำการเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม การสังเกต นำมาวิเคราะห์แยกเป็นองค์ประกอบรายด้าน ซึ่งจะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการกันอย่างสมดุล ได้แก่

๑. บุคคลหรือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการชุดความรู้ เพื่อให้สามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรม รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ซึ่งได้แก่ คู่มือ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๓. กระบวนการในการนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนา และปรับปรุง เช่น การฝึกอบรม การสอน เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การนำเสนอ ชุดความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการวิเคราะห์ของคณะผู้วิจัย เพื่อนำเสนอโครงสร้างของชุดความรู้จำนวน ๖ ด้าน ดังนี้

ด้านที่ ๑ องค์ความรู้เรื่องพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบไปด้วย

๑.๑ ความหมายของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือพระภิกษุผู้เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในฐานะอาจารย์พิเศษผู้สอนความรู้ในทางพระพุทธศาสนาให้กับนักเรียนภายในสถานศึกษา ในช่วงชั้นที่ ๑ - ๔ คือระดับประถมศึกษา จนถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑.๒ ประเภทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครั้งที่ ๘/๒๕๕๗ ได้กำหนดประเภทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามบทบาทหน้าที่ไว้ ๔ ประเภท คือ (๑) พระสอนศีลธรรมในรายวิชาพระพุทธศาสนา (๒) พระสอนศีลธรรมในวิชาธรรมศึกษา (๓) พระสอนศีลธรรมในการฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา และ (๔) พระสอนศีลธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

๑.๓ หน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา ด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และ มรรยาทชาวพุทธ สอนและดูแลนักเรียนในการสอบธรรมศึกษา พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธกับสถานศึกษา รวมถึงการประสานงานระหว่างคณะสงฆ์กับสถานศึกษาเพื่อความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา

๑.๓ ความรับผิดชอบของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องดูแลให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในสาระวิชาพระพุทธศาสนาและควรค่าแก่การสอบผ่าน ดูแล ฝึกอบรม คุณธรรมและจริยธรรม ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดวิจรรณญาณ มีความคิด รู้จักการวิเคราะห์ แยกแยะความดีและความไม่ดี มีความเป็นสัมมาทิฐิ ไม่ประพฤติดิต่างกฎหมายและศีลธรรม

ด้านที่ ๒ องค์ความรู้ด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย

๒.๑ การเตรียมการสอน

พระสอนศีลธรรมต้องศึกษาหลักสูตร เนื้อหา รายละเอียดของวิชา ได้แก่ โครงสร้าง ขอบข่ายการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และการจัดการเรียนการสอน เพื่อจัดทำแผนการสอน และจัดเตรียมสื่อการสอนล่วงหน้าก่อนการปฏิบัติหน้าที่สอน

๒.๒ ประเภทของรูปแบบการสอน

พระสอนศีลธรรมต้องศึกษารูปแบบที่เหมาะสมจากรูปแบบการสอนมาตรฐานจำนวนรูปแบบ ๑๒ รูปแบบ ได้แก่ กระบวนการสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) กระบวนการสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) กระบวนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)

กระบวนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) กระบวนการสอนโดยใช้เกม (Game) วิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) กระบวนการสอนแบบมโนทัศน์หรือรูปแบบ (Concept Attainment Model) กระบวนการสอนแบบค้นพบความรู้ (Discovery) กระบวนการสอนแบบปฏิบัติการ (Laboratory) กระบวนการสอนโดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ (Audio - visual Media) กระบวนการสอนแบบให้ผู้เรียนเสนอรายงานในชั้นเรียน และกระบวนการสอนโดยใช้คำถาม

๒.๓ การเลือกรูปแบบการสอน

การเลือกรูปแบบการสอนจากเนื้อหา การเลือกรูปแบบการสอนโดยวิเคราะห์จากผู้เรียน การเลือกรูปแบบการสอนตามความเหมาะสมของเวลาและสถานการณ์ การเลือกรูปแบบการสอนจากทักษะและความชำนาญของผู้สอน

๒.๔ ประเภทของสื่อการสอน

สื่อการสอนแบ่งตามคุณลักษณะได้ ๔ ประเภท คือ สื่อการสอนประเภทวัสดุ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ และ สื่อการสอนประเภทคอมพิวเตอร์ สื่อการสอนที่แบ่งตามประสบการณ์ได้ ๑๐ ประเภท ได้แก่ สื่อการสอนจากประสบการณ์ตรง สื่อการสอนจากประสบการณ์จำลอง สื่อการสอนจากประสบการณ์นาฏการ (จำลองด้วยการแสดงละคร) สื่อการสอนประเภทสาธิต สื่อการสอนประเภททัศนศึกษา สื่อการสอนประเภทนิทรรศการ สื่อการสอนประเภทโทรทัศน์และภาพยนตร์ สื่อการสอนประเภทภาพนิ่ง การบันทึกเสียง วิทยุ สื่อการสอนประเภททัศนสัญลักษณ์ (แผนภูมิ แผนที่ แผนผัง) และ สื่อการสอนประเภทวจนสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวหนังสือ คำพูด

๒.๕ การเลือกสื่อการสอน

การเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับการอธิบายเนื้อหาสาระ การเลือกสื่อการสอนโดยวิเคราะห์จากผู้เรียน การเลือกสื่อการสอนโดยวิเคราะห์จากความเหมาะสมของเวลาและสถานการณ์ การเลือกสื่อการสอนจากทักษะและความชำนาญของผู้สอน

๒.๖ การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องปฏิบัติภายใต้หลักของการวัดผลคือ (๑) กำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดต้องชัดเจน (๒) วัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (๓) เลือกเครื่องมือวัดให้เหมาะสม (๔) ใช้เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ (๕) มีความยุติธรรมในการวัด (๖) มีการแปลผลอย่างถูกต้อง และ (๗) นำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง

ชนิดของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด ได้แก่ การทดสอบ แบบสอบถาม แบบสำรวจ มาตรฐานค่า การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึก สังคมมิติ (ปรากฏการณ์) ศึกษารายกรณี การให้สร้างจินตนาการ

ประเภทของแบบทดสอบ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) แบ่งโดยใช้วิธีตอบ ได้แก่ แบบทดสอบเขียนตอบ แบบทดสอบปรนัย และแบบทดสอบให้ปฏิบัติ (๒) แบ่งโดยใช้วิธีดำเนินการสอบ ได้แก่ แบบทดสอบรายบุคคล เป็นกลุ่ม วัดความเร็ว วัดความสามารถสูงสุด ข้อเขียน และ ปากเปล่า และ (๓) แบ่งโดยใช้สิ่งที่ต้องการวัด ได้แก่ วัดผลสัมฤทธิ์ วัดความถนัด วัดบุคลิกภาพ วัดเจตคติ

**ด้านที่ ๓ แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม
ธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย**

๓.๑ การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน

ปัญหาการใช้กระบวนการเรียนการสอนวิธีเดียว ปัญหาการใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ปัญหาการใช้กระบวนการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหา ปัญหากระบวนการเรียนการสอนไม่สัมพันธ์กับทักษะการนำเสนอของผู้สอน ปัญหาไม่มีกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา

๓.๒ การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหาจากชั่วโมงและตารางการสอน ปัญหาจากผู้เรียน ปัญหาด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ปัญหาความร่วมมือจากสถานศึกษา ปัญหาทักษะในการจัดกิจกรรมของพระสอนศีลธรรม

๓.๓ การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสื่อการสอน

ปัญหาสื่อการสอนไม่ตรงตามเนื้อหาในบทเรียน ปัญหาไม่มีสื่อการสอนที่ตรงกับบทเรียน ปัญหาสื่อการสอนราคาแพง ปัญหาสื่อการสอนมีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ปัญหาจากเครื่องมือที่ใช้ในการนำเสนอสื่อการสอน

๓.๔ การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการปกครอง ปัญหาด้านการบริหารงาน ปัญหาด้านนโยบาย

ด้านที่ ๔ คุณลักษณะและพฤติกรรมการสอนของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย

๔.๑ คุณลักษณะด้านการปฏิบัติตามหน้าที่

มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษา รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน ละเอียดยรอบคอบ ติดตามงานและตรวจงานสม่ำเสมอ ปราศจากอคติในการทำงาน มีระเบียบในการทำงาน รายงานผลตามเวลาที่กำหนด

๔.๒ คุณลักษณะด้านการทำหน้าที่พระสอนศีลธรรม

มีองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา มีทักษะในการถ่ายทอดหลักธรรม มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความเมตตาต่อศิษย์ มีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจความแตกต่างของศิษย์ มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนศีลธรรม มีอุดมการณ์เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๔.๓ คุณลักษณะด้านความเป็นครู

เตรียมตัวก่อนสอน รู้ขอบเขตเนื้อหา มีความรู้จริงในเรื่องที่สอน มีความคิดต่อยอด มีความสามารถในการนำเสนอ มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย จัดห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคาดหวังที่สูงต่อนักเรียน ปลูกฝังความมั่นใจและทัศนคติที่ดีแก่นักเรียน รู้จักการสะท้อนและประเมินตนเอง

๔.๔ คุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม

มีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลาง มีการดำเนินชีวิตตามครรลองของวัฒนธรรม มีทักษะในการชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

ด้านที่ ๕ การบูรณาการและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา
ประกอบด้วย

๕.๑ การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

นำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริมและสนับสนุนพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาอธิบายเสริมและสนับสนุนศาสตร์สมัยใหม่ อธิบายความเป็นสากลของพระพุทธศาสนา บูรณาการพระพุทธศาสนาเพื่อการศึกษาในรายวิชาอื่น

๕.๒ การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับการดำเนินชีวิต

ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการครองตนเพื่อปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น ครองคนเพื่อช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ครองงานเพื่อช่วยให้เกิดประโยชน์และความคุ้มค่าสูงสุด และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างพอเพียง

๕.๓ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหา

การใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแก้ไขปัญหาตนเอง แก้ไขปัญหาครอบครัว แก้ไขปัญหาสังคม ทั้งปัญหาในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การดำรงชีพ การทำงาน

๕.๔ การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อสร้างสันติสุข

การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อลดการเบียดเบียน ความเห็นแก่ตัว การเอาเปรียบ ป้องกันความรุนแรง เสริมสร้างความสามัคคี

ด้านที่ ๖ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน
ประกอบด้วย

๖.๑ บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในรายวิชาพระพุทธศาสนา

การนำเสนอองค์ความรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนา กระบวนการเรียนการสอนต้องเป็น การสอนตรงเพื่อเน้นความสามารถในการจดจำ สอนอธิบายขยายความเพื่อความเข้าใจในเนื้อหา เพื่อให้พร้อมสำหรับการวัดผลประเมินผล

๖.๒ บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในวิชาธรรมศึกษา

การนำเสนอองค์ความรู้ในรายวิชาธรรมศึกษา กระบวนการเรียนการสอนต้องการสอน ตรงเพื่อให้ผู้เรียนจดจำ สอนอธิบายขยายความ เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาและสามารถอธิบายอย่าง ละเอียดได้ เพื่อให้พร้อมสำหรับการวัดผลประเมินผล

๖.๓ บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในการฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา

การนำเสนอองค์ความรู้ในการฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา กระบวนการเรียนการ สอนต้องสอนอธิบายขยายความ เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาโดยไม่ต้องท่องจำ สอนคิด เพื่อให้สามารถ วิเคราะห์แยกแยะส่วนประกอบและความแตกต่างได้ สอนสร้าง คือการสอนให้สามารถบอก พัฒนาการความสัมพันธ์ด้านเหตุผลได้ และสอนค้นพบ คือการประมวลผลเนื้อหาความรู้อย่างมีแบบ แผนเพื่อการเข้าถึงความจริง

๖.๔ บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการ

การนำเสนอองค์ความรู้ด้านศีลธรรมเชิงบูรณาการ กระบวนการเรียนการสอนต้องเป็น การสอนตรงเพื่อเน้นความสามารถในการจดจำ สอนอธิบายขยายความ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สอนคิดให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์แยกแยะส่วนประกอบและสามารถเปรียบเทียบได้ สอนสร้าง คือ การบอกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเพื่อนำไปอธิบายในการแก้ไขปัญหา และสอนค้นพบเพื่อการ สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่น

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓

๑) แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือการปรับปรุงหลักสูตรให้ สอดคล้องกับบทบาททั้ง ๔ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ (๑) พระสอนในรายวิชา พระพุทธศาสนา ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา (๒) พระสอนวิชาธรรมศึกษา (๓) พระสอนการปฏิบัติ กัมมัฏฐาน และ (๔) พระสอนวิชาพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการ และกำหนดระเบียบเป็นการเฉพาะ

ให้กับโครงการพระสอนศีลธรรม ในการเพิ่มบุคลากรเพื่อช่วยในการประสานงานและบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการพัฒนาใน ๓ ด้าน คือ พัฒนาทักษะในการสอนศีลธรรม พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และพัฒนาองค์ความรู้และวิธีการในการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ให้สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

๓) แนวทางในการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องยึดหลักปฏิบัติ เช่นเดียวกับครูที่สอนในสถานศึกษา โดยหน้าที่ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ การเตรียมตัวก่อนปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ การศึกษาหลักสูตรอย่างละเอียดเพื่อให้เข้าใจในเนื้อหารายวิชาที่ต้องสอน การสังเกตการสอน และการจัดทำแผนการสอน

ด้านที่ ๒ การปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ การนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์การเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้อง เหมาะสม การเลือกใช้สื่อ พฤติกรรมการสอน การใช้ภาษาที่ชัดเจน เหมาะสม การวัดผลและประเมินผล

ด้านที่ ๓ คุณลักษณะและพฤติกรรมการเป็นครูของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ การปฏิบัติงานตรงตามเวลา มีความสม่ำเสมอ มีความเต็มใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีความละเอียด มีระเบียบ มีการอบรมคุณธรรมและจริยธรรม และมีความเสียสละต่อการสอน และต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู

๔) การจัดทำชุดความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ชุดความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น ๖ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ องค์ความรู้เรื่องพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบไปด้วย ความหมายของพระสอนศีลธรรม ประเภทของพระสอนศีลธรรม หน้าที่ของพระสอนศีลธรรม หน้าที่ของพระสอนศีลธรรม และความรับผิดชอบของพระสอนศีลธรรม

ด้านที่ ๒ องค์ความรู้ด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย การเตรียมการสอน ประเภทของรูปแบบการสอน การเลือกรูปแบบการสอน ประเภทของสื่อการสอน การเลือกสื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล

ด้านที่ ๓ แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย การแก้ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

ด้านที่ ๔ คุณลักษณะและพฤติกรรมการสอนของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย คุณลักษณะในการปฏิบัติตามหน้าที่ คุณลักษณะในการทำหน้าที่พระสอนศีลธรรม คุณลักษณะด้านความเป็นครู คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ด้านที่ ๕ การบูรณาการและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับการดำเนินชีวิต การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหา การประยุกต์หลักธรรมเพื่อสร้างสันติสุข

ด้านที่ ๖ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในรายวิชาพระพุทธศาสนา บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในวิชาธรรมศึกษา บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในการฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา และ บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” มีวัตถุประสงค์ในการสร้างชุดความรู้ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาในระดับบุคคล องค์กร และระดับนโยบาย โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก การตอบแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ สรุปผลได้ ดังนี้

๕.๑.๑ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

กระบวนการเรียนการสอนในงานวิจัยนี้ หมายถึง วิธีการสอนและการใช้สื่อการสอน ในการปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนของพระสอนศีลธรรม โดยแบ่งกระบวนการเรียนการสอนออกเป็น ๔ ด้าน คือ

๑. การเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน

การเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความสำคัญต่อบทบาทของการเป็นพระสอนศีลธรรม เพราะการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนจะเริ่มตั้งแต่การเขียนแผนการสอน ที่ต้องระบุวิธีการสอนลงไปในแผนการสอน แล้วจึงใช้วิธีการสอนที่ระบุไว้ในการปฏิบัติหน้าที่สอน จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความเข้าใจในวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐๕ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เนื่องจากองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน มี

การสอนเฉพาะบุคคลากรในสายวิชาชีพครูเท่านั้น พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาการสอนโดยตรงจึงมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนน้อย แต่ใช้ประสบการณ์และการสังเกตเพื่อนำมาปรับใช้กับวิธีการสอนของตน และส่วนหนึ่งได้จากการอบรมของโครงการพระสอนศีลธรรม

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอนในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๕๒ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งไม่ถึงครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากในแผนการสอนไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิธีการสอน แต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาในการสอนและตัวชี้วัดมากกว่า รวมถึงวิธีการสอนส่วนใหญ่ที่เลือกใช้คือการบรรยายและให้ใบงาน ซึ่งเป็นวิธีที่เข้มมากที่สุด จึงทำให้พระสอนศีลธรรมไม่นิยมระบุวิธีการสอนลงไปในแผนการสอน ยกเว้นในกรณีที่ไม่ได้ใช้วิธีบรรยายจึงจะทำการระบุวิธีการสอนเป็นกรณีพิเศษ

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีวิธีเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๖ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเลือกใช้วิธีการสอนจากมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่ต้องการสอน มีความเหมาะสมกับผู้เรียน มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้สอน และมีความเหมาะสมกับต้นทุนซึ่งได้แก่เวลาและมูลค่าที่ใช้ไปในการสอน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนได้มากกว่า ๑ วิธีในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๓๑ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จากการเก็บข้อมูลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ ยังคงใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย การเล่าเรื่อง การท่องจำ การสอนเชิงปฏิบัติ เนื่องจากเนื้อหาสาระในการสอนมีไม่มาก และเวลาในการสอนมีจำกัดทำให้มีกรอบในการสอนเช่นเดียวกัน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕๐ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากองค์ความรู้ด้านการสอนยังมีไม่มาก ทำให้ยังคงใช้วิธีการสอนวิธีเดิมที่มีผู้ออกแบบไว้แล้ว ยกเว้นการประยุกต์ใช้ในการสอนซึ่งอยู่ในรูปแบบของการฝึกอบรม ซึ่งมีความเป็นสหสาขาและสามารถใช้การผสมรูปแบบการสอนได้

๒. การใช้สื่อการสอนตามกระบวนการเรียนการสอน

สื่อการสอนถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะสื่อการสอนจะเป็นตัวระบุถึงความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใช้สื่อการสอนในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗๘ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพบว่าพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ จะใช้สื่อการสอนก็ต่อเมื่อ เนื้อหาที่ต้องการสอนสามารถใช้สื่อการสอนได้ สื่อการสอนมีความเหมาะสมกับเนื้อหา มี

เครื่องมือที่ใช้ได้กับสื่อการสอน และสื่อการสอนจะต้องเหมาะสมกับเวลาและรูปแบบในการสอนที่ทางสถานศึกษาให้ สื่อการสอนที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเป็นสื่อการสอนที่เลือกใช้บ่อยที่สุด

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนรู้จักประเภทของสื่อการสอนในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๙๙ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาพบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนรู้จักประเภทของสื่อการสอนเป็นอย่างดี ทำให้สามารถเลือกใช้สื่อการสอนเพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการสอนมักจะเลือกใช้ตามเนื้อหาของบทเรียน ความสะดวกและต้นทุนในการผลิตสื่อการสอน และเวลาในการสอน ส่วนหนึ่งใช้สื่อการสอนในรูปแบบของวีดิทัศน์ อีกส่วนหนึ่งใช้สื่อการสอนในรูปแบบของใบงาน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๑ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีวิธีเลือกใช้สื่อการสอนจากความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน เหมาะสมกับกลุ่มของผู้เรียน เหมาะสมกับระยะเวลาในการเรียน เลือกใช้สื่อการสอนเพราะความจำเป็น และเลือกสื่อการสอนจากต้นทุนที่ต้องใช้ในการจัดทำ

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คิดว่าสื่อการสอนที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอนควรมีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน มีความทันสมัย มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน สร้างความน่าสนใจให้กับบทเรียน มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่คลุมเครือ สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ และมีราคาต้นทุนในการผลิตสื่อการสอนที่เหมาะสม

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถออกแบบสื่อการสอนได้ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๑ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยพบว่า การออกแบบสื่อการสอนเพราะสื่อการสอนสำเร็จรูปมีเนื้อหาไม่ตรงกับบทเรียน โดยใช้เนื้อหาหรือตัวชี้วัดของบทเรียนเป็นตัวกำหนดรูปแบบสื่อการสอน ส่วนใหญ่เป็นใบงาน การออกแบบสื่อการสอน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับเนื้อหา กลุ่มผู้เรียน วัตถุประสงค์ที่นำมาใช้ในการผลิต และต้นทุนที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคิดว่า สื่อการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนสื่อการสอน เพราะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนได้ง่ายขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้เรียนได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย ช่วยกระชับเนื้อหา สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดผลการเรียนได้ และพระสอนศีลธรรมสามารถใช้สื่อการสอนแบบผสมผสานได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๒๐ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

๓. การมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

การมีส่วนร่วมในการสอน มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่มีความเป็นรูปธรรม เพราะเป็นบทบาทที่เกิดจากพระสอนศีลธรรมโดยตรง จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนด้วยตนเองในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๐๔ มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยพบว่านอกจากจะดำเนินการสอนด้วยตนเองแล้ว ยังทำการสอนแทนผู้สอนท่านอื่นด้วย

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเองในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑๒ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยพบว่าสื่อการสอนส่วนใหญ่จัดเตรียมด้วยตนเอง และในบางครั้งใช้สื่อการสอนของสถานศึกษา และมีการเตรียมสื่อการสอนอย่างน้อย ๑ สัปดาห์ก่อนการสอน หรืออาจใช้สิ่งแวดลอมรอบตัวเป็นสื่อการสอนหรือไม่ใช้สื่อการสอนเลย

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถใช้เครื่องมือช่วยในการสอนได้ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพบว่าพระสอนศีลธรรมสามารถใช้เครื่องมือช่วยสอนที่ไม่ยากเกินไป และเห็นว่าสิ่งที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน คือ องค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการสอนของผู้สอนเอง

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถวัดผลการเรียนรู้ได้ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘๐ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการใดในการวัดผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใช้ การสังเกต การทดสอบ การให้ใบงาน เพื่อการวัดผลการเรียนรู้

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการสอนได้ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓๗ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และพบว่าสิ่งที่ เป็น ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการเรียนการสอนคือเรื่องเวลา จำนวนของนักเรียน การขาดแคลน เครื่องมือและทุนทรัพย์ ความแตกต่างของช่วงชั้นผู้เรียน

๔. คุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน

คุณลักษณะเฉพาะตัวของพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจาก เป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการเรียนการสอน และมีส่วนในการเพิ่มประสิทธิภาพใน กระบวนการเรียนการสอนด้วย จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสมในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๑ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพบว่า การนุ่งห่มจีวร การใช้คำพูด กิริยา มารยาท การเดิน การนั่ง การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา ยาเสพติด และการพนัน การไม่ผิดศีลธรรม การ ระมัดระวังในการปฏิบัติต่อลูกศิษย์ผู้หญิง การมีเมตตาธรรม การปฏิบัติและการสอนเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน การปฏิบัติตนด้วยความสำรวม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน

ระดับการศึกษาทางโลกของพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เพราะ สามารถเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน การตีความเนื้อหาของบทเรียน การเรียนรู้วิธีการสอน การรู้จัก

ประยุกต์วิธีการสอน จะเข้าใจได้รวดเร็วกว่า และคุณวุฒิทางธรรมก็สำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑๒ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพบว่า เนื้อหาในบทเรียนส่วนใหญ่มาจากหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา จึงไม่ใช่เรื่องที่ยากที่จะทำความเข้าใจ ส่วนเนื้อหาที่มาจากสาระสังคมทางพระพุทธศาสนา ก็ได้ศึกษาผ่านมาแล้วในระดับอุดมศึกษา จึงทำให้เกิดความเข้าใจเมื่อต้องทำการสอน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความสามารถในการสอนศีลธรรมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๑ ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพบว่า การสอนศีลธรรมได้ดีมีผลมาจากองค์ความรู้และประสบการณ์ในการสอน

วัดที่พำนักของพระสอนศีลธรรมซึ่งอยู่ในเขตเดียวกับสถานศึกษา มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากพระสอนศีลธรรมเป็นที่รู้จักของนักเรียน ทำให้เกิดความไว้วางใจและให้ความเคารพ ไม่มีปัญหาในการเดินทาง สะดวกในการจัดตารางสอน และจัดกิจกรรม แต่จะมีผลเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กเท่านั้น ส่วนสถานศึกษาขนาดใหญ่ไม่มีผล

อายุ/อายุพรรษา ของพระสอนศีลธรรม มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน โดยพระสอนศีลธรรมที่มีอายุมาก จะห่างเหินกับผู้เรียน แต่ได้รับความเคารพเชื่อฟังจากผู้เรียน ใช้สื่อการสอนน้อยหรือไม่ใช้เลย พระสอนศีลธรรมที่มีอายุน้อย มีความสนิทกับผู้เรียนมากกว่า สามารถใช้สื่อการสอนและเครื่องมือช่วยสอนที่ทันสมัยได้ชำนาญ แต่ผู้เรียนมักไม่เคารพเชื่อฟัง ส่วนผู้มีพรรษามาก จะมีองค์ความรู้ทางธรรมมาก และสามารถยกตัวอย่างในการสอนได้ดีกว่าพระที่มีพรรษาน้อย

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒๙ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่จัดกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับวัดซึ่งมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้ประสานงาน ซึ่งกิจกรรมทางศาสนาสามารถจัดได้ทั้งในวัดและในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙๗ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพบว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากทางสถานศึกษา ด้านเครื่องมือ การให้คำปรึกษา การยอมรับ และการมีนโยบายของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับโครงการ

๕.๑.๒ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดจากการจัดการกระบวนการเรียน การสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

๑. ปัญหาและอุปสรรค ในการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกิดจากการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนเกิดจาก ๒ ปัจจัย คือ

(๑) ปัญหาที่เกิดจากตัวกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาขององค์ความรู้ได้ทั้งหมด กระบวนการเรียนการสอนบางวิธีไม่เหมาะสมกับผู้เรียนบางกลุ่มหรือบางคน และ เนื้อหาองค์ความรู้บางเรื่องมีความลึกซึ้งจนไม่สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนที่มีอยู่ได้

(๒) ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้สอน ได้แก่ ผู้สอนไม่มีทักษะในการเลือกกระบวนการเรียน การสอน ผู้สอนไม่มีทักษะและองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับวิธีการสอน

๒. ปัญหาและอุปสรรค ในการเลือกใช้สื่อการสอน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกิดจากการเลือกใช้สื่อการสอน เกิดจากคุณลักษณะของสื่อ ที่ไม่เหมาะสมและกระบวนการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสม ได้แก่

(๑) สื่อการสอนสำเร็จรูปนำเสนอไม่ตรงกับเนื้อหาในบทเรียน สื่อการสอนในวิชา พระพุทธศาสนาหายาก ไม่มีผู้ผลิตเป็นการเฉพาะ สื่อการสอนมีราคาแพงทั้งวัสดุผลิตสื่อและสื่อ สำเร็จรูป และหากผลิตเองจะใช้เวลามากต้นทุนสูง

(๒) การใช้สื่อการสอนต้องระมัดระวังความเหมาะสมเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อ และสื่อการ สอนบางประเภทจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการนำเสนอ

๓. ปัญหาและอุปสรรค ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกิดจากการทำกิจกรรมการเรียนการสอน เกิดจาก สถานศึกษาและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่

(๑) สถานศึกษากำหนดเวลาในการสอนน้อย จัดกิจกรรมน้อย การสอนขาดความต่อเนื่อง ไม่มีเครื่องมือสำหรับใช้ในการสอน และ ไม่เข้าใจบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

(๒) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่มีทักษะในการสอน ไม่สามารถดูแลผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงในกรณีที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก

๔. ปัญหาและอุปสรรค ในการวัดผลการเรียนรู้

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกิดจากการวัดผลการเรียนรู้ เกิดจากกระบวนการในการวัดผล และคุณลักษณะของตัววัดผล ได้แก่

- (๑) ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการวัดผล คือ การวัดผลต้องไปรวมกับวิชาอื่น ไม่มีการกำหนดตัววัดผล พระสอนศีลธรรมเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัดเอง และไม่ได้วัดผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- (๒) การวัดผลการเรียนรู้โดยข้อสอบ สังเกต อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ครอบคลุมตัวชี้วัดในการวัดผลการเรียนรู้

๔. แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการสอน การวัดผลการเรียน

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

- (๑) จัดทำคู่มือและหลักสูตรในการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน
- (๒) อบรมให้ความรู้พระสอนศีลธรรมในเรื่องของรูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ประเภทของสื่อ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้รับความรู้ในวิชาชีพครู
- (๓) สถาบันการศึกษาเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัด กำหนดตารางบรรยาย ให้กับพระสอนศีลธรรม อย่างเป็นรูปธรรม แต่ให้อิสระในการจัดการเรียนการสอน

๕.๑.๓ การจัดทำชุดความรู้ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑. แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องนำปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ของทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรมาแก้ไขร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สามารถใช้ได้ ในเชิงนโยบาย

- (๑) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ตามหน้าที่ในการสอนศีลธรรมซึ่งถูกกำหนดในมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินโครงการ คือ (๑) สอนวิชาพระพุทธศาสนา (๒) สอนการปฏิบัติธรรม (๓) สอนวิชาธรรมศึกษา และ (๔) สอนพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ ซึ่งหลักสูตรทั้ง ๔ จะเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

- (๒) มีกฎ และระเบียบปฏิบัติ ที่เป็นของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นการเฉพาะ เพื่อการบริหารจัดการโครงการ และเพิ่มบุคลากรในระบบให้สามารถทำงานได้มากขึ้น

๒. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องได้รับการพัฒนาใน ๓ ด้าน คือ

(๑) พัฒนาทักษะในการสอน เนื่องจากผู้สอนไม่มีองค์ความรู้ด้านการสอน ทั้งรูปแบบการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอน รวมถึงการพัฒนาการสอนให้ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน

(๒) พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อช่วยในการสอน เพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่มากขึ้น และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๓) พัฒนาองค์ความรู้และวิธีการในการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

๓. แนวทางในการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องยึดหลักปฏิบัติเช่นเดียวกับครูที่สอนในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ

(๑) การเตรียมตัวก่อนปฏิบัติการสอน ได้แก่ ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน สังเกตการณ์สอนเพื่อการเตรียมพร้อม แล้วจัดทำแผนการสอนและสื่อการสอนล่วงหน้า

(๒) การปฏิบัติการสอนของพระสอน ต้องนำเข้าสู่บทเรียนเพื่ออธิบายขอบเขตของเนื้อหา และเพื่อประเมินประสพการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การประเมินผลและวัดผล ตามแผนการสอน

(๓) คุณลักษณะและพฤติกรรมกรเป็นครู ได้แก่ การปฏิบัติงานตรงตามเวลา มีความสม่ำเสมอ มีความเต็มใจและตั้งใจในการทำงาน มีความรอบคอบ ปราศจากอคติ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม และมีความเสียสละอุทิศตนในการสอน และต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

๔. การจัดทำชุดความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การจัดทำชุดความรู้หรือกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) คือ การรวบรวมความรู้ที่กระจายอยู่ในตัวบุคคลและเอกสารมาสังเคราะห์ให้เป็นระบบ เพื่อให้องค์กรสามารถเข้าถึงและใช้ชุดความรู้เพื่อการพัฒนาบุคคลในองค์กรเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่บุคคล เครื่องมือ และกระบวนการต้องมีการเชื่อมโยงและบูรณาการกันอย่างสมดุล

ชุดความรู้บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๖ ด้าน คือ

๑. **องค์ความรู้เรื่องพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน** ประกอบไปด้วย ความหมายของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประเภทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ความรับผิดชอบของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒. **องค์ความรู้ด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน** ประกอบด้วยการเตรียมการสอน ประเภทของรูปแบบการสอน การเลือกรูปแบบการสอน ประเภทของสื่อการสอน การเลือกสื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล

๓. **แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมธรรมในโรงเรียน** ประกอบด้วยการแก้ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน การแก้ปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอน การแก้ปัญหาที่เกิดจากสื่อการสอน การแก้ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

๔. **คุณลักษณะและพฤติกรรมการสอนของพระสอนศีลธรรม** ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ คุณลักษณะด้านการทำหน้าที่พระสอนศีลธรรม คุณลักษณะด้านความเป็นครู คุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม

๕. **การบูรณาการและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา** ประกอบด้วยการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับการดำเนินชีวิต การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหา การประยุกต์หลักธรรมเพื่อสร้างสันติสุข

๖. **บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน** ประกอบด้วยบทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในรายวิชาพระพุทธศาสนา บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในวิชาธรรมศึกษา บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมในการฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา บทบาทในฐานะพระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ **บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์**

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับกระบวนการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กันโดยอาศัยปัจจัย ๒ ส่วน คือ (๑) คุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ (๒) รูปแบบหรือวิธีการของกระบวนการเรียนการสอน เพราะคุณลักษณะหรือลักษณะประจำตัว ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ ทักษะ วิญญาณ คุณวุฒิ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแต่ละรูป จะมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน แต่สิ่งที่พระสอนศีลธรรมทุกรูปมีเหมือนกันคือหน้าที่ ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในการสอน และเป็นตัวกำหนดบทบาทความเป็นครูผู้สอนศีลธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุชา จันท์เอม ที่กล่าวว่า บทบาท คือ สถานภาพที่ได้มาพร้อมกับการกำหนดสิทธิและหน้าที่ โดยที่บุคคลผู้ได้รับ

สถานภาพนั้นต้องประพฤติตาม^๑ จึงทำให้พระภิกษุผู้ถูกกำหนดบทบาทให้เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องมีหน้าที่เป็นครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามบทบาทที่ได้รับ

เมื่อบทบาทหน้าที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน คณะผู้วิจัยจึงกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน ๔ ปัจจัยด้วยกัน คือ การเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อการสอน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอน และคุณลักษณะเฉพาะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เนื่องจากที่ ๔ ประการนี้ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการเรียนการสอน

ในการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความเข้าใจในวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ในระดับปานกลาง สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาสาขาการสอนมาโดยตรง เพราะองค์ความรู้และทักษะในการสอนมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ครู สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยกระบวนการหลัก ๒ กระบวนการ คือ กระบวนการเรียนรู้กับกระบวนการสอน^๒

การระบุวิธีการสอนในแผนการสอนในระดับมากแต่มีจำนวนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง เพราะว่าพระสอนศีลธรรมให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนการสอนโดยระบุเฉพาะเนื้อหาของบทเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิญา เหมระ ที่กล่าวว่า ครูต้องเป็นผู้วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อควรรู้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้^๓ โดยไม่ได้ระบุวิธีการสอนซึ่งมีความสำคัญต่อแผนการสอนเช่นเดียวกัน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสนใจเนื้อหามากกว่าวิธีในการนำเสนอ โดยที่มีการประเมินว่าสามารถเลือกกระบวนการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาในระดับมาก เกินกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง เพราะพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ ไม่ต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่เข้าใจอยู่แล้วโดยสถานะ และเลือกใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย ซึ่งสามารถอธิบายเนื้อหาของบทเรียนได้ดีที่สุด

ในการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน พบว่าพระสอนศีลธรรมเกินกว่าครึ่งหนึ่งให้ความเห็นว่าสามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนได้มากกว่า ๑ วิธี เพราะการใช้วิธีการสอนมากกว่า ๑ วิธีจะช่วยให้การอธิบายครอบคลุมเนื้อหาของบทเรียนได้ครบถ้วน ทำให้พระสอนศีลธรรมต้องเรียนรู้ทักษะในการสอนมากกว่า ๑ วิธี

^๑ สุขา จันท์เอม, จิตวิทยาสังคม, หน้า ๓๖.

^๒ รุ่ง แก้วแดง, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า ๙๐-๙๕.

^๓ อภิญา เหมระ, “การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูธุรกิจ”, หน้า ๒๒-๒๙

การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง เพราะวิธีการสอนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันหากรู้จักนำมาผสมวิธีการเพื่อการอธิบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การบรรยายเพื่อให้ทราบความเป็นมาของศาสนพิธี และใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจากสถานการณ์จำลอง ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการสอนโดยใช้วิธีสวมบทบาทสมมติ ก็เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทสมมติที่ตนแสดง^๔

การใช้สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรมจะใช้ในกรณีที่พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน รูปแบบกิจกรรม เวลา สอดคล้องกับแนวคิดของพระพะยอม กลยาโณ ที่กล่าวว่า วิธีการเลือกสื่อการสอน ต้องเลือกที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน^๕ แต่พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สื่อการสอนเนื่องจากการสอนแบบบรรยายขยายความ เนื่องจากข้อจำกัดของเวลา ซึ่งพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่รู้จักประเภทของสื่อการสอนเป็นอย่างดี เนื่องจากสื่อการสอนไม่ใช่ทักษะหรือองค์ความรู้ที่ต้องศึกษาและฝึกฝน และสื่อการสอนยังช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสอนได้ง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ บรรพต สุวรรณประเสริฐ ที่กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งที่จะช่วยให้งานการเรียนการสอนน่าสนใจและเร้าใจ^๖

ความแตกต่างในการเลือกใช้สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรม นอกเหนือจากการพิจารณาตามความเหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน รูปแบบกิจกรรม และเวลาแล้ว ส่วนหนึ่งก็เกิดจากคุณวุฒิและวัยวุฒิของพระสอนศีลธรรม ซึ่งมีความชำนาญและทักษะในการใช้สื่อแตกต่างกัน โดยสื่อการสอนที่ทันสมัยมักจะถูกเลือกใช้จากพระสอนศีลธรรมที่มีอายุน้อย เช่น การใช้วีดิทัศน์ ในการนำเสนอพุทธประวัติแทนการเล่าเรื่อง จะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในเนื้อหามากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ สมทรง ปุณฺณฤทธิ ที่กล่าวว่า สไลด์ เทป ภาพยนตร์ ที่เกี่ยวกับธรรมะ การใช้สื่อกลุ่มนี้จะทำให้ผู้เรียนตื่นตัว สนุก ไม่ง่วงนอน^๗

พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่จะออกแบบสื่อการสอนไม่ได้ โดยพบว่าน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้นที่สามารถออกแบบสื่อการสอนได้ด้วยตนเอง และสื่อการสอนที่สามารถออกแบบได้คือสื่อการสอนประเภทวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ และการประดิษฐ์งานศิลปะ เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมทำให้เกิดความสนุกในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มันทนา วงศ์คาฟูเจริญ ที่กล่าวว่า สื่อสำหรับใช้สอนศีลธรรม จริยธรรม และ

^๔ ทิศนา ขัมมณี, ๑๔ วิธีสอนสำหรับครูมีอาชีพ, หน้า ๑๕.

^๕ พระพะยอม กลยาโณ, “การใช้สื่อการสอนจริยธรรมอย่างไรจึงจะดี”, วารสารการศึกษาออกโรงเรียน, ๒๔.

^๖ บรรพต สุวรรณประเสริฐ, การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, หน้า ๑๔.

^๗ สมทรง ปุณฺณฤทธิ, เทคนิคการสอนศีลธรรมในโรงเรียน, หน้า ๒๕-๒๖.

วิชาพระพุทธศาสนา ควรที่จะมีความหลากหลาย และเป็นสิ่งที่น่าสนใจสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำ หรือการใช้สื่ออื่น ๆ เพราะสื่อการสอนจะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนได้ง่ายขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้เรียนได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย ช่วยกระชับเนื้อหาสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดผลการเรียนได้

พระสอนศีลธรรมมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเอง ยกเว้นพระสอนศีลธรรมประเภทอื่นที่มีการปฏิบัติหน้าที่สอนตามช่วงเวลาของกิจกรรม คือ พระสอนธรรมศึกษาซึ่งมีโอกาสเข้าสอนในสถานศึกษาเฉพาะในช่วงระยะเวลาก่อนสอบเท่านั้น พระสอนการปฏิบัติธรรมจะจัดกิจกรรมการสอนในช่วงโมงสวดมนต์ ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ และพระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการหรือโรงเรียนวิถีพุทธ จะมีชั่วโมงการสอนที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับกิจกรรม ดังนั้น ความถี่ในการจัดกิจกรรมการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงมีความแตกต่างกันตามบทบาทการสอน

โดยพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่จะจัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเอง ซึ่งโดยมากจะเป็นสื่อการสอนประเภทซีดีบรรยาย และใบงาน ซึ่งสอดคล้องกับวลัยนุช สกุลนุ้ย ที่กล่าวว่า สื่อการสอนที่นำไปใช้ในการสอนของครู คือ คู่มือ เอกสาร หรือประกอบการสอน^๔ โดยที่สื่อการสอนใดมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือช่วยในการสอน เช่น เครื่องฉายภาพ คอมพิวเตอร์ พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ที่ใช้สื่อประเภทดังกล่าวก็สามารถใช้เครื่องมือในการนำเสนอได้ แต่อย่างไรก็ดีพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสื่อการสอนที่สำคัญที่สุดคือองค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการสอนของผู้สอนเอง

พระสอนศีลธรรมมีวิธีวัดผลและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน โดยการทดสอบ การสังเกต ให้ใบงาน เพื่อการวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งวิธีวัดผลนี้จะได้ผลในกรณีที่ผู้เรียนเป็นนักเรียนปกติ ไม่มีความพิเศษ แต่หากเป็นผู้เรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มของผู้มีปัญหา เช่น การขาดเรียน การเรียนรู้ที่บกพร่อง (LD=Learning Disorder) หรือกลุ่มเด็กพิการ การวัดผลต้องมีการปรับเกณฑ์มาตรฐานให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพราะวิชาพระพุทธศาสนาไม่ใช่วิชาที่ต้องบีบบังคับให้ผู้เรียนได้คะแนนดี แต่ขึ้นอยู่กับปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่า

คุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมมีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนว่า ผู้สอนสามารถปฏิบัติได้จริงตามที่สอน โดยเฉพาะข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสมในการเป็นพระภิกษุ เพราะการสอนศีลธรรมและจริยธรรมหมายถึงการสอนเรื่องมรรยาทอันดีงามของชาวพุทธด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพะยอม กลยาโณ ที่กล่าวว่า ครูผู้สอน จะต้องมีความสมบูรณ์ที่ดีซึ่งควรเป็นผู้ที่มีความประพฤติน่าเลื่อมใส นำเอาเป็นแบบอย่าง จะ

^๔ มันทนา วงศ์คาฟูเจริญ, การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง, หน้า ๖๕.

^๕ วลัยนุช สกุลนุ้ย, “ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อการสอนตามความคิดเห็นของครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี”, รายงานวิจัย, บทคัดย่อ.

เป็นผลทำให้เป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตาม^{๑๐} ไม่ว่าจะเป็นการนุ่งห่มจีวร กิริยามรรยาท การเดิน การนั่ง การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา ยาเสพติด และการพนัน การไม่ผิดศีลธรรม การระมัดระวังในการปฏิบัติต่อลูกศิษย์ผู้หญิง การมีเมตตาธรรม การปฏิบัติและการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติตนด้วยความสำรวม ล้วนแต่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน

ระดับการศึกษาทางโลก ทางธรรม อายุ/อายุพรรษา ของพระสอนศีลธรรมก็มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน เพราะมีผลต่อการทำความเข้าใจกับบทเรียน การวิเคราะห์บทเรียน และการนำเสนอเนื้อหาในบทเรียน พระสอนศีลธรรมที่มีการศึกษาทางโลกสูงจะสามารถทำความเข้าใจได้เร็วกว่า และพระสอนศีลธรรมที่มีอายุน้อยจะสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ดีกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมิตร คุณานุกร ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์บรรยากาศใน การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๑๑} ส่วนผู้มีอายุพรรษามากจะมีความสามารถในการนำเสนอองค์ธรรมมากกว่าพระสอนศีลธรรมที่มีพรรษาน้อย

ส่วนปัจจัยนอกเหนือจากองค์ความรู้และคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรม คือที่พำนักของพระสอนศีลธรรมที่ใกล้หรืออยู่ภายในเขตเดียวกับสถานศึกษา มีผลต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการเรียนการสอน เพราะมีความคุ้นเคยกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนรวมถึงผู้ปกครองและคณะครู การจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ การได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษา ก็มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเช่นกัน เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับคณะสงฆ์

๕.๒.๒ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์

ปัญหาในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ที่เกิดจากการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน เป็นปัญหาที่พบโดยทั่วไป ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าปัญหาเกิดจาก ๒ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน คือ ปัญหาที่เกิดจากระบบหรือตัวของกระบวนการเรียนการสอน และปัญหาที่เกิดจากบุคคลผู้ใช้กระบวนการเรียนการสอน

ปัญหาที่เกิดจากระบบหรือตัวของกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาขององค์ความรู้ได้ทั้งหมด ซึ่งจะเกิดในการสอนแทบทุกรายวิชา เนื่องจากเนื้อหาบางอย่างในบทเรียนเดียวกัน ไม่สามารถนำเสนอได้ด้วยวิธีเดียวกัน สอดคล้องกับ ลิ

^{๑๐} พระพะยอม กลยาโณ, “การใช้สื่อการสอนจริยธรรมอย่างไรจึงจะดี”, วารสารการศึกษานอกโรงเรียน, :๒๔.

^{๑๑} สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า ๒๓.

เลี่ยน จี. กัส ที่กล่าวว่า การทำกิจกรรมการสอนไม่สามารถทดแทนหลักสูตรทั้งหมดได้ เป็นเพียงส่วนที่เสริมเพิ่มเติมให้สมบูรณ์อย่างเป็นและไม่เป็นทางการเพียงส่วนหนึ่งของหลักสูตรเท่านั้น^{๑๒} กระบวนการเรียนการสอนบางวิธีไม่เหมาะสมกับผู้เรียนบางกลุ่มหรือบางคน และ เนื้อหาองค์ความรู้บางเรื่องมีความลึกซึ้งจนไม่สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนที่มีอยู่ได้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่สามารถพบเจอได้ในทุกรายวิชา ไม่เฉพาะเจาะจงที่รายวิชาพระพุทธศาสนาอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น การรู้จักวิธีการนำการผสมผสานกระบวนการเรียนการสอนหลาย ๆ วิธี เพื่อให้การสอนมีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามเนื้อหา จึงมีความสำคัญสำหรับพระสอนศีลธรรม

ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้สอน ได้แก่ ผู้สอนไม่มีทักษะในการเลือกกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนไม่มีทักษะและองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับวิธีการสอน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ ด้วยการพัฒนาเพิ่มทักษะและองค์ความรู้ให้แก่พระสอนศีลธรรม เพราะการเป็นพระสอนศีลธรรม ความสำคัญประการแรกคือต้องมีความเข้าใจในองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของ บรรพต สุวรรณประเสริฐ ที่กล่าวว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งมีความเป็นนามธรรมค่อนข้างมากเป็นเรื่องยาก การที่จะสอนให้ผู้เรียนสามารถจับใจความได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความคิดรวบยอดที่กระจ่างเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ถูกต้อง^{๑๓}

ปัญหาที่เกิดจากการเลือกใช้สื่อการสอน เกิดจากคุณลักษณะของสื่อที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากสื่อการสอนสำเร็จรูปไม่สามารถนำเสนอได้ตรงกับเนื้อหาทั้งหมดของบทเรียนเช่น การนำสื่อการสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาสอน สื่อการสอนจะนำเสนอเฉพาะรูปแบบในการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น แต่ไม่มีการอ้างอิงหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเนื้อหาเรื่องหลักธรรมผู้สอนต้องนำมาบรรยายหรือใช้สื่อการสอนอื่นเพื่อการอธิบาย สอดคล้องกับแนวคิดของ บรรพต สุวรรณประเสริฐ ที่กล่าวว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งมีความเป็นนามธรรมค่อนข้างมากเป็นเรื่องยาก^{๑๔}นอกจากนี้สื่อการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาหายาก ไม่มีผู้ผลิตเป็นการเฉพาะ สื่อการสอนมีราคาแพงทั้งวัสดุและสื่อสำเร็จรูป และหากผลิตเองจะใช้เวลามากต้นทุนสูง และการใช้สื่อการสอนต้องระมัดระวังความเหมาะสมเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อที่มีต่อผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของพระพะยอม กลยาโณ ที่กล่าวถึงการเลือกสื่อการสอนว่า ต้องเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน^{๑๕} และสื่อการสอนบางประเภทจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการนำเสนอ

^{๑๒} Lilian G. Katz, “The Project Approach”, [ออนไลน์],

^{๑๓} บรรพต สุวรรณประเสริฐ, การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, หน้า ๑๔.

^{๑๔} อ้างแล้ว.

^{๑๕} พระพะยอม กลยาโณ, “การใช้สื่อการสอนจริยธรรมอย่างไรจึงจะดี”, วารสารการศึกษานอกโรงเรียน, : ๒๔.

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมากจะมีสาเหตุมาจากระบบการจัดการของสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษากำหนดเวลาในการสอนน้อย มีการจัดกิจกรรมบ่อย ทำให้การสอนขาดความต่อเนื่อง บางสถานศึกษามีขนาดเล็กทำให้ไม่มีงบประมาณในการซื้อเครื่องมือสำหรับใช้ในการสอน และปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดคือสถานศึกษาไม่เข้าใจบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ปัญหาเรื่องการจัดชั่วโมงการสอนน้อย เป็นปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างระบบการศึกษา เนื่องจากในปัจจุบันการเรียนการสอนเน้นไปที่วิชาความรู้ที่นักเรียนต้องนำไปใช้ในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งวิชาสังคมศึกษาไม่ได้อยู่ในกลุ่มวิชาสำคัญ ทำให้สถานศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับวิชาพระพุทธศาสนา ยกเว้นการเห็นว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยเชื่อมโยงระหว่างวัดกับโรงเรียนในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และอีกสาเหตุหนึ่งคือพฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมที่ไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของสถานศึกษาได้ เช่น ไม่มีทักษะในการสอน ไม่สามารถดูแลผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงในกรณีที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก และครูซึ่งสอนวิชาสังคมอยู่แล้วสามารถทำหน้าที่สอนได้ดีกว่า จึงทำให้กลายเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ปัญหาที่เกิดจากการวัดผลการเรียนรู้ เกิดจากกระบวนการในการวัดผลและคุณลักษณะของตัววัดผล ในส่วนของกระบวนการคือ การวัดผลต้องนำคะแนนไปรวมกับวิชาอื่นในกลุ่มของสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เกิดการกำหนดอัตราส่วนในการให้คะแนน โดยวิชาพระพุทธศาสนาอาจมีการกำหนดอัตราส่วนสูงสุดไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของคะแนนรวม ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับเนื้อหา หรือในบางครั้งไม่มีการกำหนดตัววัดผล ทำให้พระสอนศีลธรรมต้องเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัดเองซึ่งหากพระสอนศีลธรรมไม่มีองค์ความรู้เรื่องการวัดผลการเรียนรู้ ก็จะไม่สามารถกำหนดตัวชี้วัดได้ และเป็นการวัดผลจากผู้สอนเพียงส่วนเดียว ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง ที่กล่าวว่า การวัดผลด้วยตัวผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว เป็นเหตุให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดและการสร้างความรู้ด้วยตนเอง^{๑๖} จากที่กล่าวมาข้างต้น พระสอนศีลธรรมจึงมีบทบาทเพียงการสอนและการนำส่งคะแนนให้กับหัวหน้าสาระ ส่วนการให้คะแนนผู้เรียนเป็นหน้าที่ของหัวหน้าสาระ และอีกส่วนหนึ่งที่เป็นปัญหาของการวัดผล ซึ่งเกิดจากคุณลักษณะของตัววัดผล คือ การวัดผลโดยข้อสอบ หรือการสังเกต อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ครอบคลุมตัวชี้วัดในการวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งต้องใช้วิธีทั้งสองอย่างมีหลักเกณฑ์และมีความเหมาะสม

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดจากการใช้กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การจัดการเรียนการสอน คือ ควรจัดทำคู่มือและหลักสูตรในการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน และควรอบรมให้ความรู้พระสอนศีลธรรม

^{๑๖} รุ่ง แก้วแดง, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า

ในเรื่องของรูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ประเภทของสื่อ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้รับความรู้ในวิชาชีพครู และหากเป็นไปได้สถาบันการศึกษาควรเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัด กำหนดตารางบรรยายให้กับพระสอนศีลธรรมอย่างเป็นรูปธรรม แต่ควรให้อิสระในการจัดการเรียนการสอนแก่พระสอนศีลธรรมอย่างเต็มที่ เนื่องจากเป็นวิชาที่เน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของพฤติกรรมผู้เรียนเป็นหลัก ไม่ได้เน้นที่องค์ความรู้ที่สามารถนำไปสอบแข่งขัน

๕.๒.๓ การจัดทำชุดความรู้ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะต้องแยกปัญหาในการพัฒนาออกเป็น ๒ ส่วน คือ ปัญหาด้านโครงสร้างและปัญหาเฉพาะพื้นที่ หากเป็นปัญหาด้านโครงสร้างสามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายแล้วนำไปใช้ได้ในทุกภาคส่วน ส่วนปัญหาเฉพาะพื้นที่จะต้องมีการศึกษาหาแนวทางแก้ไข แล้วนำไปใช้เฉพาะพื้นที่ซึ่งมีปัญหาเท่านั้น โดยโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ มีปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างเท่านั้น คือความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรม ซึ่งควรมีการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ตามหน้าที่ในการสอนศีลธรรมซึ่งถูกกำหนดในมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินโครงการ คือ (๑) สอนวิชาพระพุทธศาสนา (๒) สอนการปฏิบัติธรรม (๓) สอนวิชาธรรมศึกษา และ (๔) สอนพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ ซึ่งหลักสูตรทั้ง ๔ จะเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงควรมีระเบียบปฏิบัติสำหรับการเพิ่มบุคลากรในโครงการให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มากขึ้น

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องได้รับการพัฒนาใน ๓ ด้าน คือ พัฒนาทักษะในการสอน พัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อช่วยในการสอน และพัฒนาองค์ความรู้และวิธีการในการสอน เพื่อการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง ที่กล่าวว่า การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนจึงควรมี ลักษณะที่บูรณาการมากขึ้น เปลี่ยนจากการเรียนรายวิชาเป็นการเรียนแบบองค์รวมเพราะจะ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนได้^{๑๗}

การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องยึดหลักปฏิบัติเช่นเดียวกับครูที่สอนในสถานศึกษา คือ การเตรียมตัวก่อนปฏิบัติการสอน ได้แก่ ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน สังเกตการณ์สอนเพื่อการเตรียมพร้อม แล้วจัดทำแผนการสอนและสื่อการสอนล่วงหน้า การปฏิบัติการสอนของพระสอน ต้องนำเข้าสู่บทเรียนเพื่ออธิบายขอบเขตของเนื้อหาและเพื่อประเมินประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ

^{๑๗} อ่างแล้ว.

การประเมินผลและวัดผล ตามแผนการสอน และควรมีคุณลักษณะและพฤติกรรมการเป็นครู ได้แก่ การปฏิบัติงานตรงตามเวลา มีความสม่ำเสมอ มีความเต็มใจและตั้งใจในการทำงาน มีความรอบคอบ ปราศจากอคติ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม และมีความเสียสละอุทิศตนในการสอน และต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

การจัดทำชุดความรู้หรือกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล และเอกสาร มาสังเคราะห์ให้เป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบในการกำหนดบทบาทของพระสอนศีลธรรม ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน โดยที่บุคคล เครื่องมือ และกระบวนการต้องมีการเชื่อมโยงและบูรณาการกันอย่างสมดุล ซึ่งชุดความรู้ที่คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำการสังเคราะห์แนวทางในการกำหนดบทบาทพระสอนศีลธรรมควรมีองค์ความรู้ใน ๖ ด้าน คือ

(๑) องค์ความรู้เรื่องพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาความหมาย ประเภท หน้าที่และความรับผิดชอบของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

(๒) องค์ความรู้ด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน ประเภทของรูปแบบการสอน ประเภทของสื่อการสอน การวัดผล และประเมินผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน

(๓) หลักเกณฑ์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน การกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และจากปัจจัยภายนอก

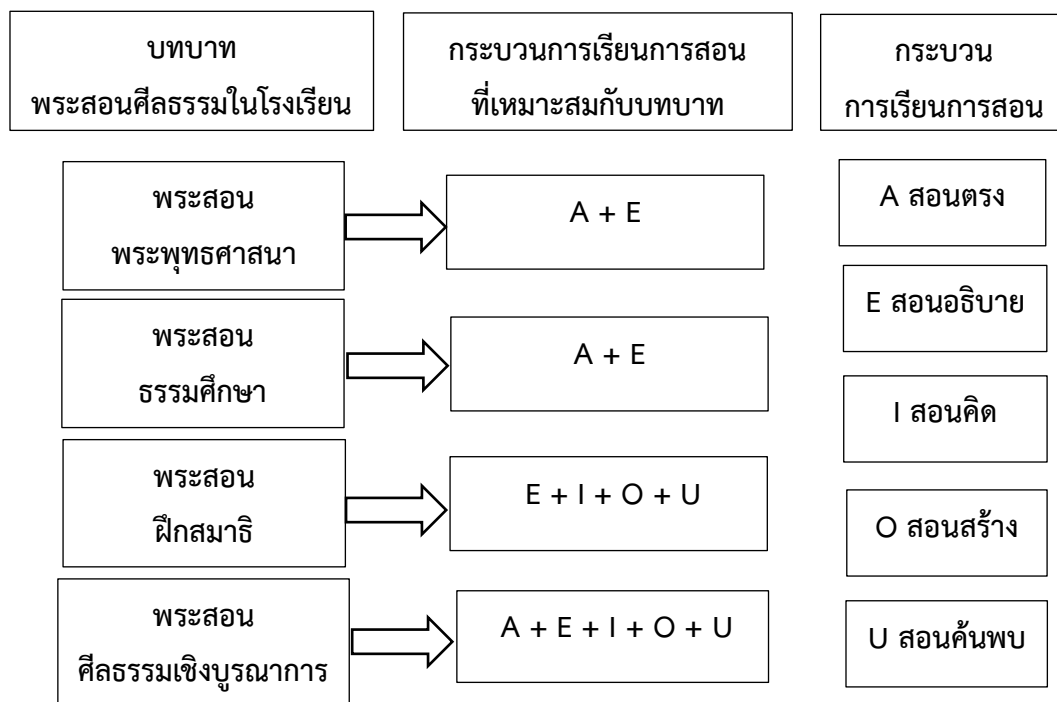
(๔) คุณลักษณะและพฤติกรรมการสอนของพระสอนศีลธรรม โดยยึดหลักความเป็นครู ความเป็นพระภิกษุ และการเป็นผู้ให้การอบรมและสั่งสอนด้านคุณธรรมและจริยธรรม

(๕) การบูรณาการและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา กับศาสตร์สมัยใหม่กับการดำเนินชีวิต กับการแก้ไขปัญหา และการสร้างสันติสุข

(๖) บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย บทบาทในฐานะพระสอนวิชาพระพุทธศาสนา พระสอนวิชาธรรมศึกษา พระสอนการฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา และพระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการ

องค์ความรู้ทั้ง ๖ ด้าน มีผลต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนตามบทบาทการสอนที่ได้รับ เพราะบทบาททั้ง ๔ ของพระสอนศีลธรรมมีการใช้กระบวนการเรียนการสอนในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

องค์ความรู้ ความสัมพันธ์ของบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน

แผนภาพที่ ๕.๑ องค์ความรู้บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน

โดยกำหนดให้

A สอนตรง คือ รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นความสามารถในการจดจำของผู้เรียน

E สอนอธิบาย คือ รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ที่ใช้ในการขยายความ เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาและสามารถอธิบายอย่างละเอียดได้

I สอนคิด คือ รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์แยกแยะส่วนประกอบและความแตกต่างได้

O สอนสร้าง คือ รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ให้สามารถบอกพัฒนาการความสัมพันธ์ด้านเหตุและผลได้

U สอนค้นพบ คือ รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน ให้สามารถประมวลผลเนื้อหาความรู้ที่มีแบบแผนเพื่อการเข้าถึงความจริง

บทบาทพระสอนพระพุทธศาสนา จะใช้กระบวนการเรียนการสอน ๒ ระดับคือ การสอนตรงเพื่อเน้นความสามารถในการจดจำ สอนอธิบายขยายความเพื่อความเข้าใจในเนื้อหา เพื่อให้พร้อมสำหรับการวัดผลประเมินผล

บทบาทพระสอนศีลธรรมวิชาธรรมศึกษา จะใช้กระบวนการเรียนการสอน ๒ ระดับ คือ การสอนตรงเพื่อให้ผู้เรียนจดจำ สอนอธิบายขยายความเพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาและสามารถอธิบายอย่างละเอียดได้ เพื่อให้พร้อมสำหรับการวัดผลประเมินผล

บทบาทพระสอนศีลธรรมในการฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา จะใช้กระบวนการเรียนการสอน ๔ ระดับ คือ สอนอธิบายขยายความ เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาโดยไม่ต้องท่องจำ สอนคิด เพื่อให้สามารถวิเคราะห์แยกแยะส่วนประกอบและความแตกต่างได้ สอนสร้าง คือการสอนให้สามารถบอกพัฒนาการความสัมพันธ์ด้านเหตุผลได้ และสอนค้นพบ คือการประมวลผลเนื้อหาความรู้อย่างมีแบบแผนเพื่อการเข้าถึงความจริง

บทบาทพระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการ จะใช้กระบวนการเรียนการสอน ๕ ระดับ คือ สอนตรงเพื่อเน้นความสามารถในการจดจำ สอนอธิบายขยายความ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สอนคิดให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์แยกแยะส่วนประกอบและสามารถเปรียบเทียบได้ สอนสร้าง คือการบอกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเพื่อนำไปอธิบายในการแก้ไขปัญหา และสอนค้นพบ เพื่อการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษายุทธศาสตร์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการศึกษถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเรียนการสอนที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมซึ่งยังไม่มีชัดเจนในปัจจุบัน เพราะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังไม่ถูกระบุเป็นบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ศึกษาแนวทางในการผลักดันพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นบุคลากรทางการศึกษาตามข้อกำหนด และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

๒. ควรศึกษาและจัดทำชุดความรู้หลักสูตรการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทั้ง ๔ ประเภท ให้เป็นมาตรฐาน

๓. สามารถนำรูปแบบการศึกษาจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ไปปรับใช้ในการศึกษาพื้นที่การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดอื่นได้ เพื่อให้สามารถรับทราบปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในต่างพื้นที่

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. **คู่มือดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๘

_____. **คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๔**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม, ๒๕๔๔.

_____. **รายงานการติดตามผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปี ๒๕๔๔**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๕.

กรมวิชาการ. **แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มที่ ๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๙.

กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๔๕.

กิติมา ปรีดีติลล. **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖.

จ่านง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.

ญาดาพนิต พิณกุล. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ภาคหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๓๕.

ณรงค์ เส็งประชา. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐

ดวงเดือน พิศาลบุตร. **โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และโรงเรียนวันอาทิตย์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิ่งมงคลพิมพ์, ๒๕๑๐.

ทศนา แคมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____. ๑๔ วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๙.

กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

นิคม ชมภูหลง. วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา.

มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๔๕.

บรรพต สุวรรณประเสริฐ. การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. เชียงใหม่: แสงศิลป์,

๒๕๔๔.

ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด่าน

สุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒,

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๓๕.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). กาลามสูตร พุดไว้อย่างไร ?. กรุงเทพมหานคร: พรศิวการพิมพ์,

๒๕๔๗.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). กรอบแนวคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาใน

หลักสูตรใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์จำกัด, ๒๕๔๘.

พระราชพุทธิญาณวงศ์. คู่มืออบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส. กรุงเทพมหานคร: อาหารการ

พิมพ์, ๒๕๔๐.

มันทนา วงศ์คาฟูเจริญ. การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง. เชียงใหม่:

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

เมตตา ภิรมย์ภักดี. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษากรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นาน

มีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.

_____. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อักษร

เจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๓๙.

รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิบัติการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: หนังสือพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑.

_____. **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๑.

ลิขิต กาญจนารณณ์. **จิตวิทยาการศึกษา:จิตวิทยาประยุกต์เพื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ**. นครปฐม

: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

วรวิทย์ วตินสรากร. **การปรับตนตามวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: วารสารสารานุกรม ศีลศาสตร์,

๒๕๔๗.

สงวน วิรัชชัย. **จิตวิทยาเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ศีลสาร, ๒๕๒๗.

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. **คู่มือพระสังฆาธิการ**.

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์กองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

สมทรง ปุญญฤทธิ. **เทคนิคการสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประสารมิตร

จำกัด, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่**

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๕. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

สำนักงานแม่กองธรรม. **เรื่องสอบธรรมสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรง

พิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. **“แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ -**

๒๕๗๙”. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๖๐.

สุชา จันทร์เอม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.

สุนทร สุนันทชัย. **เทคนิคและวิธีการสอบสังคมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สหบัณฑิตการพิมพ์,

๒๕๔๔.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

สุพิน บุญชูวงศ์. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘.

สมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิตยสยาม, ๒๕๒๓.

อรุณ รักธรรม. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. **หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: อนงค์ศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๗.

เอกรินทร์ สี่มหาศาล. **แนวปฏิบัติ กระบวนการวัดและประเมินผล ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**. กรุงเทพมหานคร: บิ๊คพอยท์, ๒๕๔๖.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์ /วิทยานิพนธ์ /สารนิพนธ์:

พระมหาอำนาจ อจฉริยเมธี. “ความรับผิดชอบทางอาญา และพระธรรมวินัยของภิกษุสงฆ์: กรณีศึกษา พระภิกษุรับของโจร”. **สารนิพนธ์ ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

เยี่ยม เทียมเพ็ง. “ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพรัตนมุนี (สายพงค์ อโนมปญโญ) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี”. **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

วิมลรัตน์ ตีรมาศวนิช. “ผลของการใช้การสอนตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสต์ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑”. **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๘).

สมพร เลิศมังกรวงศ์. “ปัญหาการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเภท วิชาพาณิชยกรรม วิทยาลัยสารพัดช่าง เขตกรุงเทพมหานคร”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

อภิญา เหมระ. “การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ ครูธุรกิจ”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔.

(๓) รายงานวิจัย:

ชัยวัฒน์ สุภักวกรกุล. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม”, **รายงานวิจัย**, สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๘.

ดรณนภา นาชัยฤทธิ์. “การพัฒนาการเรียนการสอนบนบทเรียนออนไลน์ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาครู”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๐.

ดุสิต ขาวเหลือง ผศ. ดร., และ อภิชาติ อนุกุลเวช ดร., “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมี

ปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่างกัน”. **รายงานวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๑.

พระพุทระกูล พุทธกรุชิต, ดร., พินโย พรหมเมือง, ดร., “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดศูนย์ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์”. **รายงานวิจัย**. โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

วลัยนุช สกุลนุ้ย. “ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อการสอนตามความคิดเห็นของครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยและพัฒนา: วิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๖.

วิชุดา มาลาสาย. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสว่างแดนดิน”. **รายงานวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กระทรวงศึกษาธิการในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแลกเปลี่ยน สพฐ., ๒๕๖๑.

สุจินต์ ใจกระจ่าง. “สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

สุชาดา ทิพย์มนตรี, ผศ., “ประสิทธิผลของการใช้การแสดงบทบาทสมมติในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการบริการ”. **รายงานวิจัย**. ได้รับทุนอุดหนุนจากเงินรายได้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖.

(๔) บทความ:

พระพะยอม กลยาโณ. “การใช้สื่อการสอนจริยธรรมอย่างไรจึงจะดี”. **วารสารการศึกษานอกโรงเรียน**. เล่มที่ ๑๑๘. (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๕๗): ๒๔.

พระสิริสุทัศน์ธรรมาภรณ์. “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”. **มหาจุฬาฯ ในรอบศตวรรษ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ม.ป.ป., :๑๖๕.

สงบ ลักษณะ. “แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา”. **วารสารข้าราชการครู**. (สิงหาคม – กันยายน. ๒๕๔๑). หน้า ๒-๕.

สิริมงคลโลกขุ (ทอง สิริมงคล). “หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในหลักสูตรม.ปลาย”. **วารสารพัฒนา**

หลักสูตร. ปีที่ ๖ (พฤษภาคม ๒๕๕๙): ๘.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์. “ฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรม”. เพชรบูรณ์, (อัดสำเนา).

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

จีระพันธ์ พูลพัฒน์. รศ.ดร., “แนวคิดและแนวปฏิบัติในการสอน”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://shorturl.asia/Ni1kL> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

ศิริพรรณ ชาญสุกิจเมธี. “แผนที่ความคิด Mind Mapping งานพัฒนาคุณภาพการพยาบาล”.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/U0XpW> [๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. “เกี่ยวกับพระสอน”.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/dHmnu> [๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐”. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <https://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

[๓๑ มกราคม ๒๕๖๗].

๑. ภาษาอังกฤษ

(I) Book:

Gagne. R.M., **The conditions of learning**. (New York: Holt. Rinehart & Winston, 1985.

Joyce. B. and Weil. M., **Models of teaching. Needham Height. Ma.:** A Simon& Schuster Company, 1996.

(II) Electronics:

Lilian G. Katz. “**The Project Approach**”. [online]. Westminster:

<https://shorturl.asia/p4wKk> [26 February 2024].

ภาคผนวก ก.

เอกสารขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระราชพันธ์พรหมเมลี, ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร นายสงัดสิทธิ์ อินเทพ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๙-๒๙๓๙

(นายสงัดสิทธิ์ อินเทพ)

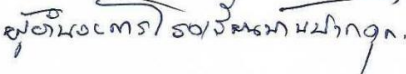

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

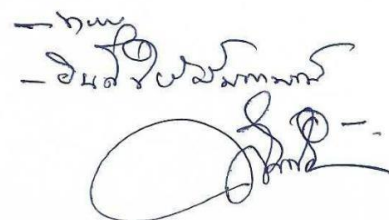
(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร นางสาวสิริธิดา นันทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ปลัดวุฒิพงษ์
ม.ช.

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร **นางสาวจิรัชญา อิ่มอินทร์**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ฉันทน์ ใส่มิ ภาชนะ

(นางสาวจิรัชญา อิ่มอินทร์)

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร **นายเฉลิม หนองไถ่**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒนโธ,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ส่งให้สัมภาษณ์
๑. ๙

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒนโธ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพื้ทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร **นางจรัสศรี เวชชาดา**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร **นางเกศสุดา มิตรภานาจรณ์**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

มีศตมณีนสงฆ์ ๔ คน ได้ส่งมา
1 คน
(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ)

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

ณ
เจริญพร **ชายศักดิ์ กะลี**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

ชยาม
- ธีรพงษ์ ธีรพานิช
ณ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร **นายเทพดล พามวงษา**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๙-๒๙๓๙

(นายเทพดล พามวงษา)

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร นางณัฐวิษณุ นุชนวจีร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร **นายคงจรุญชัย อธิษะดิน**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่อาตมาภาพ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์,ดร. และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ฉันได้ให้สัมภาษณ์

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นาย อนุสรพงษ์ เพชรดอนทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ยินดีให้สัมภาษณ์
พระอนุสรพงษ์ เพชรดอนทอง

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระปริณัติ กท.ธมฺหสิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๓๙

ยินดีให้สัมภาษณ์
พระปริณัติ กท.ธมฺหสิริ

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระปลัดวิฑูริ์ศักดิ์ ไชยโต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวิฑูริ์ศักดิ์ ไชยโต, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวิฑูริ์ศักดิ์ ไชยโต, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๙-๒๙๓๙๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พ่อบุณผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระปลัดวิมลพงษ์ อุดมคุณ วิมลคุณ วิถ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวิมลพงษ์ กิตติคุณ โณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พ่อบุณผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวิมลพงษ์ กิตติคุณ โณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระไพศาล วิสาโล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์
ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการ
เรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
กลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดย
ภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์
จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระคณาจารย์คณาจารย์ สาขานิติศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.
พระคณาจารย์คณาจารย์ สาขานิติศาสตร์

ขอแสดงความนับถือ
(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :
โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระสังฆาณ จิตตวิมล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระเดชฯ กิตติคุณโย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติคุณโย, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติคุณโย, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

มีพยานหลักฐาน
พระเดชฯ กิตติคุณโย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระปลัดวิพงษ์ กิตติวณิโณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวิพงษ์ กิตติวณิโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวิพงษ์ กิตติวณิโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

อินทิให้สัมภาษณ์

พระปลัดวิพงษ์ กิตติวณิโณ

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน **ดร. พลธิติ นิตินิยม**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ดร. พลธิติ นิตินิยม

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระปลัดวุฒิชัย สอนธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิชัย กิตติวณฺโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิชัย กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๓๙

ผินชาติ สุขสมิทธรรม
พระปลัดวุฒิชัย สอนธรรม

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน *นางสาวสุภัทรา จันทร์วิเศษ*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิมิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิมิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนมาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระพิสุภรณ์ เกตุพิทักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนมาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๕๓๙๙

ฉันทิ ใจดี
พระพิสุภรณ์ เกตุพิทักษ์

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระพร:สรค์. ฐิตามิโน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ยืนชาติ ป๋ย สิมภาชนะ ณ
พระพร:สรค์. ฐิตามิโน

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๖ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระครูปลัดธีรพงษ์ พุทธิสาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

อภินันท์ ไนสงฆ์ธรรมรักษ์

พระครูปลัดธีรพงษ์ พุทธิสาร

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระมหาหรรษา โปษะวิจิตร ปานนิล/จาโนรสโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙

ยิวดี ปานนิล

(พระมหาหรรษา โปษะวิจิตร ปานนิล/จาโนรสโร)

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระปลัดเสด็จ งามวิมล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประไพฯ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ยินดีให้สัมภาษณ์
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประไพฯ

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระอธิการสมณะ ฐานะโกโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์
ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการ
เรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
กลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดย
ภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์
จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

ยินดีสัมภาษณ์
พระอธิการสมณะ ฐานะโกโร

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระเทพอดิสุทธีสมิธ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร. และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวณฺโณ, ดร.)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๙๙๕๕๙-๒๙๓๙๙

ภาคผนวก ข.
แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
“บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ และความคิดเห็นในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงาน

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่

๒.๑ ด้านการใช้กระบวนการเรียนการสอน

๒.๒ ด้านการใช้สื่อในกระบวนการเรียนการสอน

๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

๒.๔ ด้านคุณลักษณะพระสอนศีลธรรมที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามแนวคิดในการสร้างชุดความรู้ “บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

๑. สถานภาพการเป็นพระสอนศีลธรรม

อัคราเดิม อัคราใหม่

๒. อายุ

๒๐-๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี ๔๑-๕๐ ปี ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. การศึกษา

๓.๑ นักธรรม

นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก

๓.๒ ปาลี

ป.ธ.๑-๒, ๓ ป.ธ.๔-๖ ป.ธ.๗-๙

๓.๓ สามัญ

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
 ปวช./ปวส. ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
 ป.บส./ป.พศ. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๔. ประสบการณ์การเป็นพระสอนศีลธรรม

- ๑-๕ ปี ๖-๑๐ ปี ๑๑-๑๕ ปี ๑๖ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่
เห็นว่าถูกต้องหรือตรงความเป็นจริงมากที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด
 ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
 ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง
 ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย
 ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านการใช้กระบวนการเรียนการสอน						
๑	มีความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ					
๒	มีการระบุวิธีการสอนในแผนการสอน					
๓	ใช้วิธีการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาความรู้					
๔	สามารถใช้วิธีการสอนได้มากกว่าหนึ่งวิธี					
๕	สามารถออกแบบวิธีการสอนได้					
๒. ด้านการใช้สื่อการสอน						
๑	รู้จักประเภทของสื่อการสอน					
๒	มีการใช้สื่อการสอนในกระบวนการสอน					
๓	มีการเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหา					
๔	สามารถออกแบบสื่อการสอนได้					
๕	สามารถใช้สื่อการสอนแบบผสมผสานได้					

ข้อที่	บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓. การมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน						
๑	ดำเนินกิจกรรมการสอนด้วยตนเอง					
๒	จัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเอง					
๓	สามารถใช้เครื่องมือช่วยในการสอนได้					
๔	สามารถวัดผลการเรียนรู้ได้					
๕	สามารถแก้ไขปัญหาในกิจกรรมการสอนได้					
๔. คุณลักษณะที่เหมาะสมของพระสอนศีลธรรม						
๑	มีข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม น่าเลื่อมใส					
๒	มีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน					
๓	มีความสามารถในการสอนศีลธรรม					
๔	ได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษา					
๕	มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ					

ตอนที่ ๓ แนวคิดในการสร้างชุดความรู้ “บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นคำถามแบบปลายเปิด

๑. แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๓. แนวทางในการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่างยิ่ง

พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง
**“บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์”**

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ มี ๒ ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการสัมภาษณ์
ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์
ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะ
ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงาน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

๑. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ

อายุ.....ปี พรรษา..... การศึกษาสามัญสูงสุด.....

การศึกษาทางธรรมสูงสุด..... ประสบการณ์การทำงาน/การสอน.....ปี

โทรศัพท์.....

สถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์:

- ผู้อำนวยการศูนย์พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ผู้บริหารสถานศึกษา
 พระสอนศีลธรรม

๒. วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์

.....

๓. สถานที่สัมภาษณ์

.....

๔. ผู้สัมภาษณ์

.....

ส่วนที่ ๒: บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ใน
จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๑ ด้านการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน

๑) ในการจัดทำแผนการสอน ท่านได้ระบุกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๒) ท่านมีวิธีเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากปัจจัยใด

.....
.....

๓) ท่านคิดว่า กระบวนการเรียนการสอนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียน
มากที่สุดคือกระบวนการเรียนการสอนวิธีใด เพราะอะไร

.....
.....

๔) ใน ๑ สาระการเรียนรู้ ท่านเคยใช้กระบวนการเรียนการสอนมากกว่า ๑ วิธี
หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๕) ท่านเคยออกแบบกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๒.๒ ด้านการใช้สื่อการสอนตามกระบวนการเรียนการสอน

๑) ในกระบวนการเรียนการสอน ท่านใช้สื่อการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๒) ท่านมีวิธีเลือกใช้สื่อการสอน โดยพิจารณาจากปัจจัยใด

.....
.....

๓) ท่านคิดว่าสื่อการสอนที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอน ควรมีลักษณะใด

.....
.....

๔) ท่านเคยออกแบบสื่อการสอนด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๕) ท่านคิดว่าสื่อการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

๑) ในการจัดการเรียนการสอน ท่านเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๒) ในการจัดการเรียนการสอน ท่านเป็นผู้จัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๓) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ท่านคิดว่าอะไรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน เพราะเหตุใด

.....
.....

๔) ท่านใช้วิธีการใด ในการวัดผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน

.....
.....

๕) ท่านคิดว่า อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

.....
.....

๓) ท่านคิดว่าสื่อการสอนที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอน ควรมีลักษณะใด

.....

.....

๔) ท่านเคยออกแบบสื่อการสอนด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๕) ท่านคิดว่าสื่อการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

๑) ในการจัดการเรียนการสอน ท่านเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๒) ในการจัดการเรียนการสอน ท่านเป็นผู้จัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๓) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ท่านคิดว่าอะไรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน เพราะเหตุใด

.....

.....

๔) ท่านใช้วิธีการใด ในการวัดผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน

.....

.....

๕) ท่านคิดว่า อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

.....

.....

๓) ท่านมีปัญหาและอุปสรรค ในการทำกิจกรรมการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๔) ท่านมีปัญหาและอุปสรรค ในการวัดผลการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๕) ท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการสอน การวัดผลการเรียน อย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

๑) แนวทางในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

๒) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

๓) แนวทางในการปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่างดียิ่ง

พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

๔.๖) พระอธิการเฉลิมพล ฐานวีโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๗) พระสมพาน ฐานวฑุโฒ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๘) พระเดชา กิตติปัญญา	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๙) พระจักรพันธ์ จนทสุณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๐) พระปนิธิ นิติมโม	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๑) พระศราวุฒิ สนตมโน	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๒) พระสมุห์ธวัชชัย ยโสธโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๓) พระพิสุทธิ์ จนทสุณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๔) พระประสงค์ จูตมโน	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๕) พระครูปลัดธีระพงษ์ พุทฺธสโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๖) พระมหาภัทรนิตี ฐานิสฺสโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๗) พระครูปลัดเลิศพันธ์ุ จารุธมโม	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๘) พระวัชรพล ธนปัญญา	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๑๙) พระอธิการสมยศ ฐานงกโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔.๒๐) พระนพดล สุทธิธมโม, ดร.	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ภาคผนวก ง.

ภาพถ่ายการออกสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

ภาพ ๑ เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพ ๒ เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพ ๓ เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพ ๔ เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพ ๕ เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพ ๖ เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพ ๗ เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพ ๘ เก็บข้อมูลผู้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ภาพ ๙ เก็บข้อมูลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ภาพ ๑๐ เก็บข้อมูลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ภาคผนวก จ.
แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ ว. ๑๙๖/๒๕๖๖

ชื่อโครงการวิจัย บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ ๑ พระปลัดคุณพิงษ์ กิตติญาโณ, ดร., พระปลัดพีระพงษ์ จิตธมโม, ดร.,
พระครูประโชติพัชรพงศ์, ดร., พระมนุศักดิ์ อุตตโร, ดร.เครือวัลย์ มโนรัตน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

โทรศัพท์: ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙ Email: manusak078@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” เกิดจากความไม่ชัดเจนในบทบาทการสอนของพระสอนศีลธรรม ซึ่งในแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันไปตามบริบท เหตุปัจจัย และนโยบายของสถานศึกษา จึงส่งผลให้พระสอนศีลธรรมมีรูปแบบในการปฏิบัติการสอนที่แตกต่างกัน และส่วนหนึ่งของความแตกต่างในการสอนคือ ความสามารถในการสอนของพระสอนศีลธรรมเอง เนื่องจากผู้ทำหน้าที่สอนศีลธรรมหรือสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ควรเป็นผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการสอนหลักธรรมให้เป็นที่เข้าใจของผู้เรียน แต่ที่ผ่านมาพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ถูกมอบหมายให้สอนในบางช่วงเวลาเท่านั้น เช่น เวลาใกล้สอบธรรมศึกษา หรือสอนในช่วงโมงเสริมการเรียนรู้ ทำให้การสอนศีลธรรมขาดความต่อเนื่อง เพราะเวลาในการสอนและเนื้อหาในการสอนไม่สมดุลกัน ทำให้หลายครั้งไม่สามารถกำหนดเนื้อหาและตัวชี้วัดในการสอนได้ การจัดทำชุดความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน ก็เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน แล้วนำปัญหาที่เกิดจากความไม่ชัดเจนของบทบาทพระสอนศีลธรรม มาแก้ไขให้มีความชัดเจนขึ้น โดยการจัดทำชุดความรู้ และเพื่อสร้างมาตรฐานในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการพัฒนาศักยภาพในการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์โครงการ

๑. การศึกษาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒. การศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. การนำเสนอชุดความรู้ บทบาทพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน พบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทต่อกระบวนการเรียนการสอน ๔ ด้าน ได้แก่

๑. บทบาทด้านการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนในที่นี้หมายถึงวิธีการสอน ซึ่งมีหลากหลายวิธีในการอธิบายสร้างความเข้าใจเรื่องหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจ โดยพระสอนศีลธรรมต้องมีความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ต้องมีการเลือกและระบุวิธีการสอนลงในแผนการสอน ต้องรู้จักเลือกใช้วิธีการสอนที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหา เวลา กลุ่มผู้เรียน และทักษะความสามารถของตน ต้องมีความสามารถในการประยุกต์ใช้วิธีการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด และสามารถที่จะออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมได้

๒. บทบาทด้านการใช้สื่อการสอน สื่อการสอนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อการสอนจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับเนื้อหาของบทเรียน และสามารถสร้างความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้จักประเภทของสื่อการสอน ต้องรู้จักเลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหา เวลา และกลุ่มผู้เรียน โดยเนื้อหาของสื่อการสอนต้องไม่มีส่วนใดส่วนหนึ่งที่จะส่งผลเสียต่อผู้เรียน นอกจากนี้แล้วพระสอนศีลธรรมยังต้องสามารถออกแบบหรือประยุกต์สื่อการสอนได้ รวมถึงสามารถใช้สื่อการสอนแบบผสมผสานได้ เพราะการใช้สื่อการสอนมากกว่า ๑ ประเภท จะช่วยให้การสอนมีความน่าสนใจและทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับเนื้อหาในบทเรียนได้เข้าใจขึ้น

๓. บทบาทด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึงการที่พระสอนศีลธรรม เป็นผู้ดำเนินการสอนตั้งแต่การวางแผนการสอนจนถึงการวัดผล ซึ่งพระสอนศีลธรรมต้องดำเนินกิจกรรมการสอนด้วยตนเอง ต้องมีการวางแผนการสอน ต้องเลือกกระบวนการเรียนการสอน ต้องจัดเตรียมสื่อการสอน ต้องกำหนดตัวชี้วัดและการวัดผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ระหว่างการเรียนการสอนได้

๔. บทบาทด้านการมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นพระสอนศีลธรรม ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนของพระสอนศีลธรรมแต่ละรูป โดยคุณสมบัติมีทั้งส่วนคุณสมบัติที่ติดตัวมา และคุณสมบัติที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยพระสอนศีลธรรมต้องมีข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม น่าเลื่อมใส สัมกับเป็นผู้สอนวิชาศีลธรรม คือต้องมีการนุ่งห่มที่เรียบร้อย มีความสงบ สุขุม ใจเย็น มีเหตุผล มีการแสดงออกทั้งการนั่ง การเดิน การพูดที่เรียบร้อย มีการปฏิบัติต่อผู้เรียนเหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดีทั้งในและนอกโรงเรียน ต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน ต้องมีทักษะความสามารถในการสอนศีลธรรม ต้องมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ และต้องได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมจากสถานศึกษา

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน จะแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน และปัญหาที่เกิดจากตัวผู้สอน

๑. ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนคือ กระบวนการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับผู้สอน การเลือกกระบวนการเรียนสอนผิดทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอน การไม่มีสื่อการสอนเป็นการเฉพาะสำหรับการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา สื่อการสอนไม่มีความเหมาะสม สื่อการสอนมีราคาแพงแม้จะผลิตเองวัสดุในการผลิตสื่อการสอนก็มีราคาแพง และปัญหาที่เกิดจากเวลาในการสอนซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาของการสอน ทำให้ไม่สามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมได้ เพราะเวลามีจำกัด

๒. ปัญหาที่เกิดจากทักษะของผู้สอน เนื่องจากพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้จบหลักสูตรในการสอนมา ทำให้การสอนซึ่งต้องใช้ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ทำได้ไม่เต็มที่ และยังมีผลต่อทักษะในการเลือกวิธีการสอน และเลือกสื่อการสอน ซึ่งทั้งสองอย่างมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน

แนวทางในการจัดทำชุดความรู้ของบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน จึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนในด้านบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยต้องจัดทำชุดความรู้ที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องรู้ ๖ ด้าน คือ องค์กรความรู้เกี่ยวกับพระสอนศีลธรรม องค์กรความรู้ด้านการสอน องค์กรความรู้ด้านการแก้ไขปัญหา องค์กรความรู้ด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมในการสอนที่เหมาะสม องค์กรความรู้ด้านการประยุกต์ใช้และการบูรณาการหลักธรรม และการกำหนดระดับของกระบวนการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับบทบาทพระสอน

ซึ่งในการกำหนดบทบาทพระสอนศีลธรรมให้เหมาะสมกับประเภทของพระสอนศีลธรรมมีความจำเป็นต่อการกำหนดกระบวนการเรียนการสอน คือ พระสอนพระพุทธศาสนา ควรสอนตรง สอนอธิบาย พระสอนธรรมศึกษา ควรสอนตรง สอนอธิบาย พระสอนฝึกสมาธิ ควรสอนอธิบาย สอนคิด สอนสร้าง สอนค้นพบ พระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการ ควรสอนตรง สอนอธิบาย สอนคิด สอนสร้าง สอนค้นพบ

สรุปว่า บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมตั้งแต่การเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดการเรียนการสอน ซึ่งทั้ง ๓ ประการล้วนแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอนศีลธรรม ส่วนคุณลักษณะเฉพาะตัวของพระสอนศีลธรรมก็จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับพระสอนศีลธรรม โดยบทบาทของพระสอนศีลธรรมทั้ง ๔

บทบาท จะช่วยในการกำหนดระดับของความรู้ที่ผู้เรียนควรจะได้รับ ซึ่งจะมีผลต่อการเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนว่าควรสอนโดยใช้วิธีการใด

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑) ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถนำชุดความรู้ และแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ไปใช้ในการวางนโยบายเพื่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีทักษะและองค์ความรู้ที่มากยิ่งขึ้น

๒) สถานศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถนำชุดความรู้เกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา และแนวทางในการมอบภาระงานการสอนให้กับพระสอนศีลธรรม

๓) กิจกรรมด้านวิชาการ สามารถนำองค์ความรู้ ปัญหา และแนวทางในการแก้ปัญหา ไปใช้ในการอบรมให้ความรู้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนของครูอาจารย์เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน

๔) สามารถนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอน การอบรม บุคลากรในหน่วยงานราชการ คณะสงฆ์ วัด และชุมชน ในการนำรูปแบบบทบาทของพระสอนศีลธรรม ไปปรับใช้ในการให้ความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาสมณะในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ภาคผนวก ฉ.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระราชพัชรธรรมเมธี, ดร. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ ชื่อหน่วยงาน วิทยาลัยสงฆ์พ่อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ที่อยู่ ๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๕ ๖๗๐ ๒๑๗๒ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

- (/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- () การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- () การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- () การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- () การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม ๒๕๖๗ จนถึง พฤษภาคม ๒๕๖๗ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้ในการบรรยาย และการสอนในชั้นเรียน

๒. บูรณาการใช้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ คณะสงฆ์ วัด และชุมชน

๓. แนวทางในการพัฒนาสมณะการสอนของพระสอนศีลธรรม

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(พระราชพัชรธรรมเมธี, ดร.)

ผู้อำนวยการ ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นางสาววิภากร อินเทพ ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ ชื่อหน่วยงาน วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ที่อยู่ ๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๕ ๖๗๐ ๒๑๗๒ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

- (/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- () การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- () การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- () การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- () การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม ๒๕๖๗ จนถึง พฤษภาคม ๒๕๖๗ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้ในการบรรยาย และการสอนในชั้นเรียน
๒. บูรณาการเข้ากับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ คณะสงฆ์ วัด และชุมชน
๓. แนวทางในการพัฒนาสมณะการสอนของพระสอนศีลธรรม

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นางสาววิภากร อินเทพ)

เจ้าหน้าที่ ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายนิรศักดิ์ นารี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากดุก ชื่อหน่วยงาน โรงเรียนบ้านปากดุก ที่อยู่ หมู่ที่ ๓ ตำบลปากดุก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๘ ๖๐๓๔ ๐๓๐๕ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง “**บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์**” ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

- (/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- () การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- () การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- () การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- () การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม ๒๕๖๗ จนถึง พฤษภาคม ๒๕๖๗ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้ในการบรรยาย และการสอนในชั้นเรียน

๒. บูรณาการเข้ากับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ คณะสงฆ์ วัด และ

ชุมชน

๓. แนวทางในการมอบหมายภาระงานแก่พระสอนศีลธรรม

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นายนิรศักดิ์ นารี)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากดุก

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นางเกศสุดา มิตรภูษามารณ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสักหลง ชื่อ
หน่วยงาน โรงเรียนบ้านสักหลง ที่อยู่ หมู่ที่ ๕ ตำบลสักหลง อำเภอห่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐
โทรศัพท์ ๐๕ ๖๗๔ ๕๙๐๓ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ของ พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

- (/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- () การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- () การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- () การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- () การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม ๒๕๖๗ จนถึง พฤษภาคม ๒๕๖๗ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/
งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้ในการบรรยาย และการสอนในชั้นเรียน

๒. บูรณาการใช้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ คณะสงฆ์ วัด และ
ชุมชน

๓. แนวทางการมอบหมายภาระงานแก่พระสอนศีลธรรม

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นางเกศสุดา มิตรภูษามารณ์)
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสักหลง

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายดี๊ด กะสี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนหน้าศูนย์เครื่องมือกล ชื่อหน่วยงาน โรงเรียนหน้าศูนย์เครื่องมือกล ที่อยู่ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๕ ๖๗๐ ๕๖๘๐ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง **“บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์”** ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระปลัดวุฒิมิ่งษ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

- (/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- () การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- () การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- () การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- () การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม ๒๕๖๗ จนถึง พฤษภาคม ๒๕๖๗ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้ในการบรรยาย และการสอนในชั้นเรียน
๒. บูรณาการใช้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ คณะสงฆ์ วัด และชุมชน
๓. แนวทางในการมอบหมายภาระงานแก่พระสอนศีลธรรม

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นายดี๊ด กะสี)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหน้าศูนย์เครื่องมือกล

ภาคผนวก ช.
ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ
จากงานวิจัย

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย (Output/ Outcome/ Impact)
<p>๑.ผลผลิต (Output) ของงานวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดการตระหนักรู้ และสนใจศึกษาบทบาทของตนเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน - เกิดแนวทางในการสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในจังหวัดเพชรบูรณ์ - สร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการสอนของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์
<p>๒.ผลลัพธ์ (Outcome) ของงานวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดการรวบรวมฐานข้อมูลปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน - เกิดความร่วมมือเชิงการรับรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
<p>๓. ผลกระทบ (Impact) ของงานวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดการปรับตัวระหว่างสถานศึกษาและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น - ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ เกิดการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น - พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนศีลธรรม เพื่อให้เหมาะสมกับนโยบายของสถานศึกษาและสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ภาคผนวก ซ.

ประวัติผู้วิจัย/ผู้ร่วมวิจัย

ตำแหน่ง : หัวหน้าโครงการวิจัย ย่อย ๑/นักวิจัย

ชื่อ : พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวุฒโน, ดร.
: Phrapalad Wutthipong Kittivanno, Dr.

วัน/เดือน/ปี เกิด : ๑๒ มิถุนายน ๒๕๑๕

การศึกษา : น.ธ. เอก วัดศรีบุญเรือง จังหวัดเพชรบูรณ์
: พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา) (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณ
ราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น
: กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร
: พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์ ต.หล่มสัก อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

โทร. : ๐๘-๙๙๕๕-๒๙๓๙

ตำแหน่ง : ผู้ร่วมวิจัย/นักวิจัย

ชื่อ : พระปลัดพีระพงษ์ ฐิตธมฺโม, ดร.
: Phrapalad Peerapong Thitadhammo, Dr.

วัน/เดือน/ปี เกิด : ๙ ตุลาคม ๒๕๑๓

การศึกษา : น.ธ. เอก, ป.ธ. ๑-๒
: พธ.บ. (ศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
: ร.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
: รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์ ต.หล่มสัก อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

โทร. : ๐๘๙-๒๗๑๑-๗๐๕

ตำแหน่ง : ผู้ร่วมวิจัย/นักวิจัย

ชื่อ : พระครูประโชติพัชรพงศ์, ดร.
: Phrakhruprachotphatcharaphong, Dr.

วัน/เดือน/ปี เกิด : ๑๗ มีนาคม ๒๕๑๘

การศึกษา : น.ธ. เอก
: พธ.บ. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
: พธ.ม. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
: พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์ ต.หล่มสัก อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

โทร. : ๐๘-๗๒๐๒-๕๐๕๒

ตำแหน่ง : ผู้ร่วมวิจัย/นักวิจัย

ชื่อ : พระมนูศักดิ์ อดุตโร
: Phra Manusak Uttaro

วัน/เดือน/ปี เกิด : ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

การศึกษา : น.ธ. เอก วัดอรัญญาวาส คณะจังหวัดเพชรบูรณ์
: พธ.บ. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
: พธ.ม. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์ ต.หล่มสัก อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

โทร. : ๐๘-๖๘๓๗-๒๔๓๔

ตำแหน่ง : ผู้ร่วมวิจัย/นักวิจัย

ชื่อ : ดร. เครือวัลย์ มโนรัตน์
: Dr. Krueawan Manorat

วัน/เดือน/ปี เกิด : ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๙

การศึกษา : นักธรรมตรี วัดตาลเดี่ยว คณะจังหวัดเพชรบูรณ์
: ศศ.บ. (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
: ร.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
: รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ต.หล่มสัก อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

โทร. : ๐๖-๑๓๖๗-๓๓๖๗